

NTAKD

NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS DEPARTAMENTAS

PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PREVENCIJOS VYKDYMO LIETUVOJE 2014 M. APŽVALGA

NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS DEPARTAMENTAS

www.ntakd.lt

TURINYS

Santrauka	2
1. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos vykdymo Lietuvoje ypatumai	4
1.1 Nacionalinė psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos politika ir jos organizavimas	4
1.1.1 Pagrindiniai su prevencija susiję uždaviniai Lietuvos politiniuose dokumentuose.....	4
1.1.2 Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos organizavimas ir koordinavimas Lietuvoje.....	7
1.2 Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonės	9
1.2.1 Aplinkos prevencijos priemonės	9
1.2.2 Bendrosios prevencijos priemonės	16
1.2.3 Atrankinės prevencijos priemonės	24
1.2.4 Tikslinės prevencijos priemonės	29
1.3 Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonių kokybės užtikrinimas	31
2. Tendencijos	32
3. Naujovės	35
Informacijos šaltiniai	42
Priedai	43

SANTRAUKA

Lietuvoje psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos įgyvendinimo koordinavimas ir kontrolė užtikrinami įvairiais valdymo lygiais. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai skiriamas dėmesys įvairiuose šalies strateginio planavimo dokumentuose, bet daugiausia dėmesio yra skiriama bendrajai psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai ir sveikos gyvensenos formavimui ugdymo įstaigose.

Bendroji prevencija. Lietuvos ugdymo įstaigose vykdomose psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programose pagrindinis dėmesys dažniau skiriamas ne vien psichoaktyviųjų medžiagų aptarimui kaip integralios programos daliai, o gyvenimo įgūdžių ir socialiniam emociniam ugdymui. Šiuo metu programų, skirtų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai ir gyvenimo įgūdžiams ugdyti, pasiūla yra didelė, kaip ir bendrojo ugdymo mokyklų, pasirinkusių įgyvendinti šias programas, dalis. 2014 m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose vykdyta beveik šimtas skirtingų socialinio emocinio ugdymo ir kitų prevencinių programų.

2013-2015 m. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centrai kartu su šešiais partneriais įgyvendinant valstybės planavimo projektą „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas“ ir siekiant įvertinti ir atrinkti veiksmingas prevencines programas, buvo akredituotos 9 bendrojo ugdymo mokyklose įgyvendinamos programos, skirtos alkoholio, tabako ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, ŽIV/AIDS, savižudybių, smurto, prievartos, prekybos žmonėmis, teisės pažeidimų prevencijai, taip pat – socialinio emocinio bei gyvenimo įgūdžių ugdymo programos.

Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programoje įtvirtintą siekį ypač daug dėmesio skirti vaikų sveikatai, siekdamas pagerinti vaikų sveikatos rodiklius, skatinti su sveikata susijusių naudingų įpročių, vertybių ir elgesio formavimąsi, paskelbė 2014-uosius Vaikų sveikatos metais, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2014 m. kovo 26 d. nutarimu Nr. 271 patvirtino Vaikų sveikatos metų sveikatos stiprinimo priemonių planą, kurį įgyvendino 5 ministerijos, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, nevyriausybinės organizacijos. Vaikų sveikatos metų sveikatos stiprinimo priemonių plane buvo numatytos 36 priemonės, skatinančios ugdyti tinkamą vaikų ir jaunimo požiūrį į sveikatą ir sveiką gyvenseną, didinančios visuomenės išprusimą sveikos gyvensenos klausimais, ugdančios saugaus elgesio įgūdžius, bei vaikų sveikatos stebėsenos priemonės.

Atrankinė prevencija. 2014 m. gruodžio 31 d. duomenimis, Lietuvoje buvo 9 930 socialinės rizikos šeimų, kuriose augo 19 668 nepilnamečiai vaikai. Lietuvoje kasmet finansuojama vis daugiau vaikų dienos centrų, kuriuose teikiamos nestacionarios socialinės priežiūros paslaugos socialinės rizikos šeimoms ir jose augantiems vaikams, vykdomų projektų ir didėja paslaugas gaunančių vaikų skaičius. 2014 m. vaikų dienos centruose, kuriuos lankė 6 568 vaikai, vaikams dažniausiai buvo organizuoti užsiėmimai pagal pomėgius – popamokinis vaikų užimtumas, ugdymo užsiėmimai grupėje bei kitos paslaugos. Lietuvoje vis didesnis dėmesys yra skiriamas atviram darbui su jaunais žmonėmis, kurie linkę nusikalsti, vartoja alkoholį bei kitas psichoaktyvias medžiagas. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 m. finansavo 20 atvirų jaunimo centrų ir 13 atvirų jaunimo erdvių veiklos projektų.

Tikslinė prevencija. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, siekdamas, kad ankstyvosios intervencijos priemonių taikymas būtų kryptingas ir nuoseklus, 2014 m. organizavo ankstyvosios intervencijos programos įgyvendinimo mokymus specialistams, dirbantiems vaikų socializacijos centruose, atviruose jaunimo centruose ir erdvėse. Bendradarbiavimo tinklo sukūrimas bei nuolatinis jo palaikymas, atnaujinimas turėtų būti tolimesnis žingsnis užtikrinant ankstyvosios intervencijos paslaugų prieinamumą ir kokybę.

Aplinkos prevencija. Lietuvoje vykdant alkoholio vartojimo aplinkos prevenciją yra ribojamas alkoholio prieinamumas, mažinamas alkoholinių gėrimų vartojimas ir stiprinama alkoholio kontrolė. O vykdant tabako vartojimo aplinkos prevenciją, plėtojamas tabako gaminių sudėtis, kokybės reguliavimas ir ženklavimas bei veiklos rūšių, susijusių su tabaku ir tabako gaminiiais, valstybinis teisinių reglamentavimas.

1. PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIGŲ VARTOJIMO PREVENCIJOS VYKDYMO LIETUVOJE YPATUMAI

1.1 Nacionalinė psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos politika ir jos organizavimas

1.1.1 Pagrindiniai su prevencija susiję uždaviniai Lietuvos politiniuose dokumentuose

Vykdamas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją labai svarbūs yra valstybės politikos tikslai, veiklos kryptys ir veiksmai. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai skiriamas dėmesys įvairiuose šalies strateginio planavimo dokumentuose.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“

Tiek tarptautiniuose, tiek ir Lietuvos valstybės strateginiuose dokumentuose vienas iš prioritetinių tikslų yra sveikatos stiprinimas ir palankių sąlygų sveikos gyvensenos formavimui sudarymas. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatyta telkti visuomenės ir valdžios institucijų pastangas stiprinti visuomenės sveikatą: įgyvendinti alkoholio, tabako ir narkotikų vartojimo prevencijos priemonės, didinti visuomenės supratimą apie sveikos gyvensenos naudą.

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa

Vienas iš Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programos tikslų taip pat yra formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą. Siekiant šio tikslo išsikeltas uždavinys *„sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą“*.

Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija

Vienas iš numatomų Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos uždavinių yra *„Mokyklose diegti sisteminius pokyčius, lemiančius patyčių, prekybos žmonėmis ir smurto, alkoholio ir tabako vartojimo mažinimą, kad būtų užtikrinamas mokyklos bendruomenės psichologinis saugumas“*.

Nacionalinio saugumo strategija

Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 patvirtintos Nacionalinio saugumo strategijos tikslas – numatyti valstybės plėtros viziją, nustatyti nacionalinius interesus bei jų įgyvendinimo priemones. Užtikrinant socialinį saugumą ir sveikatos apsaugą Nacionalinio saugumo strategijoje užsibrėžiama *„vykdyti priklausomybės ligų (priklausomybės nuo alkoholio, narkotinių ir psichotropinių medžiagų) prevenciją“*.

Nacionalinė narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010–2016 metų programa

Lietuvos valstybės politikos tikslai, prioritetai ir uždaviniai, susiję su narkotikų kontrole ir narkomanijos prevencija yra išdėstyti Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. XI-1078 patvirtintoje Nacionalinėje narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010–2016 metų programoje, kurios tikslas yra stabdyti ir mažinti neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų bei jų pirmtakų (prekursorių) pasiūlą ir

paklausą, narkomanijos plitimą, stiprinant asmens ir visuomenės švietimą, sveikatą ir saugumą, ugdant neigiamą požiūrį į narkotines ir psichotropines medžiagas tarp vaikų ir jaunimo, šeimose, bendruomenėse ir visuomenėje, diegiant žmogaus gyvenimo reikšmės ir vertybinių nuostatų bei sveikos gyvensenos sampratą. Daugiau informacijos apie šią programą įgyvendinančias institucijas pateikta [skyrelyje 1.1.2.](#)

Siekiant įgyvendinti Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010–2016 metų programos nuostatas, užtikrinti nuoseklų ir kryptingą narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos priemonių įgyvendinimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2015 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 217 patvirtino **Lietuvos Respublikos narkotikų, tabako ir alkoholio prevencijos tarpinstitucinį veiklos planą**. Tarpinstitucinis veiklos plano tikslas – sustiprinti Lietuvos gyventojų sveikatą, mažinant narkotikų, tabako ir alkoholio vartojimą. Tarpinstituciniame veiklos plane numatomi šie trys pagrindiniai tikslai: mažinti narkotikų, tabako ir alkoholio pasiūlą; mažinti narkotikų, tabako ir alkoholio paklausą; stiprinti veiklos valdymą ir koordinavimą. Tarpinstitucinio veiklos plano priemonės ir vertinimo kriterijai nustatyti atsižvelgiant į Tarpinstitucinio veiklos plano tikslus ir uždavinius.

Šešioliktosios vyriausybės 2012–2016 metų programa

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją svarbu pradėti vykdyti kuo jaunesniame amžiuje. Todėl Lietuvos strategijose ir programose didžiausias dėmesys yra skiriamas būtent vaikų sveikos gyvensenos formavimui. Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programoje įtvirtintas siekis ypač daug dėmesio skirti vaikų sveikatai, skatinti sveiką gyvenseną, ugdyti sveikos gyvensenos principus tarp jaunimo, sveikos gyvensenos ugdymą įtraukti į ikimokyklinių ir ugdymo įstaigų programas bei remti aukštųjų mokyklų iniciatyvas sveikos gyvensenos srityje. Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programos nuostatos, susijusios su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos sritimis:

- 147 punktas: „*Ginsime vaiko interesus, užtikrinsime tinkamą jo teisių apsaugą. Rūpinsimės vaiko teisių apsauga kaip vienu svarbiausių valstybės prioritetų. Sieksime, kad nebūtų pažeidžiamos vaiko teisės ir naudojamas smurtas prieš vaikus, kad vaikai nebūtų įtraukiami į narkomaniją, prostituciją, nedarytų nusikaltimų*“;
- 169 punktas: „*Vykdsime vaikų, paauglių ir jaunimo žalingų įpročių ir nusikalstamumo prevenciją*“;
- 252 punktas: „*Skatinsime sveikos gyvensenos principus, sveikos gyvensenos ugdymą įtrauksime į ikimokyklinių ir ugdymo įstaigų programas, remsime aukštųjų mokyklų iniciatyvas sveikos gyvensenos srityje. Netaupysime sveikatos programų sąskaita*“;
- 262 punktas: „*Vykdsime aktyvią priklausomybės ligų prevenciją, valstybės ir savivaldybių lėšomis įgyvendindami visuomenės sveikatos gerinimo programas, kurios padėtų kovoti su žalingais įpročiais, ypač jaunimo. Sudarysime visas prielaidas, kad Lietuvoje sumažėtų mirčių, susijusių su alkoholio ir tabako vartojimu. Sukursime efektyvią gyventojų kvietimo profilaktiniam sveikatos patikrinimui sistemą*“.

Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programoje numatytus prioritetus ir siekdamas pagerinti vaikų sveikatos rodiklius, skatinti su sveikata susijusių naudingų įpročių, vertybių ir elgesio formavimąsi, nutarė paskelbti 2014 metus Vaikų sveikatos metais. Daugiau informacijos [skyrelyje 1.2.2.](#)

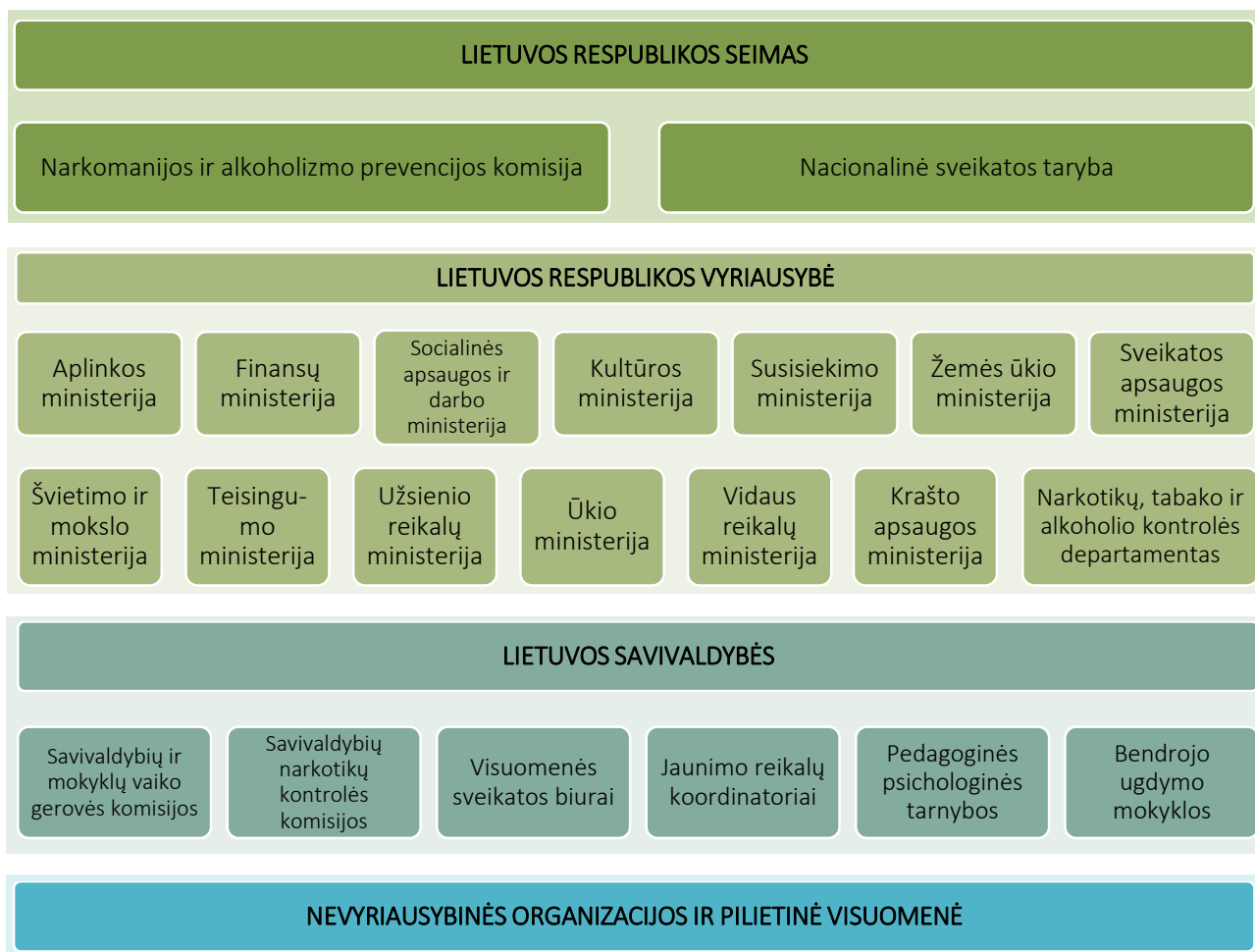
Lietuvoje galiojančiuose teisės aktuose daugiausia dėmesio yra skiriama bendrajai psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai ir sveikos gyvensenos formavimui ugdymo įstaigose. Sveikatos ugdymo švietimo įstaigose ir informacijos apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo keliamą žalą sveikatai įtraukimo į ugdymo programas būtinybė pabrėžiama Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatyme, Lietuvos

Respublikos tabako kontrolės įstatyme (nuo 2015 m. gegužės 1 d. – Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymas) bei Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl teisės pažeidimų, mokyklos nelankymo, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, ŽIV/AIDS, smurto ir nusikalstamumo prevencijos“. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymu, visos švietimo įstaigos, suderinusios su Sveikatos apsaugos ministerija, privalo į ugdymo programas įtraukti žinias apie alkoholinius gėrimus, jų daromą žalą sveikatai ir ūkiui, sveikatai palankios aplinkos, užkertančios kelią alkoholio vartojimo daromai žalai, sveikos gyvensenos formavimą. Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 22 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad mokyklos, kuriose vyksta formalusis švietimas, į švietimo programos bendrąjį ugdymo turinį įtraukia klausimus apie tabako gaminių vartojimo daromą žalą sveikatai, sveikatai palankią aplinką, užkertančią kelią rūkymo daromai žalai, sveiką gyvenseną.

1.1.2 Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos organizavimas ir koordinavimas Lietuvoje

Lietuvoje psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos įgyvendinimo koordinavimas ir kontrolė užtikrinami įvairiais valdymo lygiais (žr. 1 pav.).

1 pav. Psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės ir vartojimo prevencijos politiką formuojančios ir įgyvendinančios institucijos

Nuo 2008 m. veikia nuolatinė Lietuvos Respublikos Seimo Narkomanijos ir alkoholizmo prevencijos komisija, kurios pagrindinis ilgalaikės politikos tikslas – užtikrinti valstybės interesų tenkinimą, sudarant palankias sąlygas įgyvendinti valstybės narkomanijos ir alkoholizmo bei rūkymo prevencijos, narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės politiką.

Lietuvos Respublikos Seimui atskaitinga Nacionalinė sveikatos taryba koordinuoja sveikatos politiką, teikia išvadas dėl valstybės siekiamo sveikatos lygio rodiklių, Lietuvos sveikatos programos ir kitų valstybinių sveikatos programų, rengia ir kasmet teikia Seimui pranešimą apie gyventojų sveikatos ir sveikatos politikos formavimo ir įgyvendinimo būklę.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 70 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 70¹ straipsniu įstatymu, nuo 2011 m. balandžio 1 d. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas rengia valstybines alkoholio, tabako, narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos programas, koordinuoja ir kontroliuoja jų įgyvendinimą.

Nacionalinėje narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010–2016 metų programoje (toliau – Programa), patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. XI-1078 „Dėl Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010–2016 metų programos patvirtinimo“, išdėstyti valstybės politikos tikslai, prioritetai, uždaviniai susiję su narkotikų kontrole ir narkomanijos prevencija. Programos įgyvendinime pagal savo kompetenciją dalyvauja valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos (į Programos įgyvendinimą įtraukdamos šalies gyventojus), asociacijos, verslo subjektai, pilietinė visuomenė. Pagrindinės Programą įgyvendinančios institucijos: **Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, Lietuvos Respublikos finansų ministerija, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija.** Programos įgyvendinimą koordinuoja Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. Programos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti rengiamas tarpinstitucinis veiklos planas arba kitas planavimo dokumentas, kuriame nustatomos Programos įgyvendinimo priemonės ir lėšos jų įgyvendinimui. Programos įgyvendinimas finansuojamas iš atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme atitinkamoms institucijoms patvirtintų bendrųjų asignavimų, Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų, Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitų teisėtai gautų lėšų. Už reikalingų finansinių išteklių suplanavimą pagal kompetenciją atsako už Programos įgyvendinimą atsakingos institucijos.

Lietuvos **savivaldybėse** sistemingai plečiama visuomenės sveikatos paslaugų įvairovė ir prieinamumas. 2014 m. veikė 38 **visuomenės sveikatos biurai**, kurie skatina sveiką gyvenseną, organizuoja ir vykdo rūkymo, alkoholio, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo prevencijos priemones bendruomenėje. Lietuvos savivaldybėse veikia **Narkotikų kontrolės ir / ar vaiko gerovės komisijos**, koordinuojančios narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos veiksmus atskirų savivaldybių teritorijose. **Jaunimo reikalų koordinatoriai** padeda savivaldybės institucijoms formuoti ir įgyvendinti savivaldybės jaunimo politiką, koordinuoja ir inicijuoja savivaldybės jaunimo politikos įgyvendinimui reikalingas priemones, teikia suinteresuotiems asmenims ir institucijoms informaciją apie jaunimo politikos įgyvendinimą savivaldybėje, pagal poreikius vykdo jaunimo situacijos tyrimus, kaupia ir skleidžia informaciją apie jaunimo veiklos galimybes, konsultuoja šiais klausimais jaunas žmones bei jaunimo organizacijas, koordinuoja Savivaldybės jaunimo reikalų tarybos darbą, bendradarbiauja su valstybės institucijomis, jaunimo organizacijomis ir neformaliomis jaunimo grupėmis. Savivaldybėse esančių **Pedagoginių psichologinių tarnybų** specialistai (psichologai, specialieji pedagogai) teikia psichologinę pagalbą vaikams, tėvams, pedagogams, šeimoms, bendrojo ugdymo įstaigų vadovams ir specialistams. Konsultacijas sprendžiant vaiko ugdymo problemas teikia ir savivaldybių teritorijoje veikiančios **bendrojo ugdymo mokyklos**. Daugiau informacijos apie bendrojo ugdymo mokyklose vykdomą bendrąją psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją pateikta [skyrelyje 1.2.2.](#)

2014 m. Departamentas didelį dėmesį skyrė bendradarbiavimui su savivaldybėmis ir parengė rekomendacijas [„Psichoaktyviųjų medžiagų pasiūlos ir paklausos mažinimo priemonių taikymas“](#), skirtas savivaldybių Narkotikų kontrolės bei Vaiko gerovės komisijoms, visuomenės sveikatos biurų specialistams, kitiems savivaldybių bendruomenės nariams, dirbantiems psichoaktyviųjų medžiagų paklausos ir pasiūlos mažinimo srityse. Minėtoje informacinėje medžiagoje pateikiamos rekomendacijos savivaldybėms tiek alkoholio ir tabako kontrolės priemonių vykdymo, tiek šių ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos klausimais. Informacinėje medžiagoje atspindėta ne tik Lietuvos savivaldybių patirtis įgyvendinant psichoaktyviųjų medžiagų pasiūlos ir paklausos mažinimo priemones, bet ir moksliniais įrodymais grįstų alkoholio ir tabako kontrolės bei psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonių veiksmingumas.

1.2 Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonės

1.2.1 Aplinkos prevencijos priemonės

Aplinkos prevencijos strategijos paremtos požiūriu, kad asmuo pradeda vartoti psichoaktyvias medžiagas ne tik dėl asmeninių ypatumų. Šių medžiagų vartojimą paskatina sudėtingas aplinkoje esančių veiksnių rinkinys: ko tikimasi ir kas priimtina bendruomenėje, kurioje asmuo gyvena, įstatymai ir mokesčiai, visuomenės informavimas, psichoaktyviųjų medžiagų prieinamumas ir t.t. Todėl aplinkos prevencijos strategijomis siekiama pakeisti socialinę, fizinę, kultūrinę ir ekonominę aplinką, kurioje žmonės priima sprendimą vartoti psichoaktyvias medžiagas¹.

Aplinkos prevencijos priemonės, susijusios su alkoholio vartojimo mažinimu

Aplinkos prevencijos priemonės, susijusios su alkoholio vartojimo mažinimu, Lietuvoje vykdomos 3 kryptimis:

1. alkoholio prieinamumo ribojimas;
2. alkoholinių gėrimų vartojimo mažinimas;
3. alkoholio produktų kontrolė.

Vystant pirmąją kryptį – **alkoholio prieinamumo ribojimą**, Lietuvoje taikoma *alkoholinių gėrimų licencijavimo sistema* (išduodamos alkoholinių gėrimų importo, įvežimo ir eksporto licencijos, taip pat alkoholinių gėrimų gamybos, mažmeninės ir didmeninės prekybos licencijos).

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento duomenimis, 2014 m. Lietuvoje galiojo 19 583 licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais (2013 m. – 19 809), o viena prekybos alkoholiniais gėrimais vieta „aptarnavo“ 150 gyventojų (miestuose „aptarnauja“ 133 gyventojus, rajonuose – 164 gyventojus). Remiantis pateiktais duomenimis matyti, kad alkoholinių gėrimų prekybos vietų tinklas nežymiai retėja, bet yra labai tankus, o tai reiškia, kad alkoholinių gėrimų prieinamumas yra didelis, kas lemia didelį alkoholinių gėrimų vartojimą. Vertinant tokius duomenis, svarbu paminėti egzistuojančią alkoholinių gėrimų išdavimo ir panaikinimo tvarkos spragą – išduodamos licencijos yra neterminuotos (išskyrus vienkartinės licencijas), o valstybės rinkliava už licencijos išdavimą tesiekia vos 376 eurus. Esant tokiai situacijai yra praktiškai neįmanoma tiksliai įvertinti prekybos alkoholiniais gėrimais vietų skaičių ar tankumą savivaldybėse. Be to, esant vienkartinei mažo dydžio rinkliavai už licencijų įsigijimą, valstybės išlaidos, skiriamos licencijavimo sistemai, priešįrai viršija gautas lėšas už licencijas. Tvarka, leidžianti panaikinti prekybą alkoholiu licenciją už pakartotinius pažeidimus egzistuoja, tačiau šiuo atveju praktiškai netaikoma.

Kitos priemonės, vykdomos fizinio alkoholio prieinamumo ribojimo kryptimi:

- *namų gamybos alkoholinių gėrimų draudimas* (išskyrus asmeninio naudojimo atvejus, kai gaminami natūralios fermentacijos alkoholiniai gėrimai, neviršijantys 18 proc. alkoholio koncentracijos, o alaus – 9,5 proc.);
- *alkoholio pardavimo vietų apibrėžimas*, nustatant vietas, kuriose leidžiama ir draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais;

¹ Europos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės standartai. Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, 2011. Prieiga internete: http://ntakd.lt/images/ntakd-inf-medz/European_drug_prevention_quality_standards_LT.pdf

- *minimalaus amžiaus pirkti alkoholinius gėrimus įtvirtinimas*, suteikiant teisę pardavėjams paprašyti pateikti asmens amžių patvirtinantį dokumentą bei jaunesniems nei 18 metų asmenims draudžiant vartoti ar turėti alkoholinius gėrimus, už šiuos pažeidimus įmonės gali būti nubaustos nuo 289 eurų iki 868 eurų bauda, o parduotuvės darbuotojui, padariusiam pažeidimą, gresia bauda nuo 14 iki 28 eurų su alkoholinių gėrimų konfiskavimu ar be konfiskavimo;
- *draudimas parduoti alkoholinius gėrimus neblaiviems asmenims*, nustatant, kad pardavėjai privalo užtikrinti, kad alkoholinių gėrimų negalėtų įsigyti neblaivūs asmenys;
- *pardavimo laiko reguliavimas*, nustatant alkoholio pardavimo draudimą nuo 22 iki 8 val. mažmeninės prekybos įmonėse;
- *savivaldybių priimti sprendimai dėl alkoholio prieinamumo ribojimo* – savivaldybių tarybos turi teisę uždrausti alkoholiniais gėrimais prekiauti masinių renginių metu (šiuo metu visuose renginiuose prekiauti alkoholiniais gėrimais ir juos vartoti bei pasirodyti neblaiviems yra priėmusi Šiaulių rajono savivaldybė), taip pat draudžiama prekiauti laisvės atėmimo, karinėse ir sukarintos tarnybos, policijos ir kitose statutinėse, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigose ir jų teritorijose, taip pat prie šių įstaigų ir maldos namų atstumu, kurį nustato savivaldybės taryba.
- *alkoholinių gėrimų vartojimo mažinimas mokesčiais*, taikant alkoholinių gėrimų apmokestinimą akcizais, detalai reglamentuojamą LR Akcizų įstatyme, vienintelis taikytas dieną apribojimas prekiauti alkoholiu buvo draudimas prekiauti alkoholiu rugsėjo 1-ą dieną. Vėliau šis draudimas buvo sušvelnintas leidžiant prekiauti alkoholiu viešojo maitinimo įstaigose, o draudimas paliktas tik mažmeninės prekybos įmonėms. Už šių reikalavimų pažeidimus įmonės gali būti nubaustos nuo vieno šimto keturiasdešimt keturių eurų iki penkių šimtų septyniasdešimt devynių eurų bauda, o už šių reikalavimų pažeidimą, padarytą pakartotinai per dvejus metus nuo baudos paskyrimo, – nuo penkių šimtų septyniasdešimt devynių eurų iki vieno tūkstančio keturių šimtų keturiasdešimt aštuonių eurų bauda.

Mažinant alkoholio prieinamumą taip pat naudojama kainų politika, kai skirtingoms gėrimų rūšims yra nustatomi skirtingi akcizo mokesčiai. Akcizų įstatyme numatyta, kad alui taikomas 3,11 euro už 1 procentą faktinės tūrinės alkoholio koncentracijos procentais akcizų tarifas, vynui ir kitiems fermentuotiems gėrimams, kurių faktinė tūrinė etilo alkoholio koncentracija (kitų fermentuotų gėrimų atveju – gauta tik fermentuojant) procentais yra ne didesnė kaip 8,5 procento, – 28,67 euro už produkto hektolitą, kitiems fermentuotiems gėrimams – 72,12 euro už produkto hektolitą, tarpiniams produktams, kurių faktinė tūrinė alkoholio koncentracija procentais yra ne didesnė kaip 15 procentų, – 81,38 euro už produkto hektolitą; tarpiniams produktams, kurių faktinė tūrinė alkoholio koncentracija procentais yra didesnė kaip 15 procentų, – 115,85 euro už produkto hektolitą, etilo alkoholiui taikomas 1 320,67 euro už gryno etilo alkoholio hektolitą akcizų tarifas. Reikia atkreipti dėmesį, kad Lietuvoje akcizų politika dažniau yra taikoma kaip priemonė biudžetui papildyti, o ne siekiant mažinti alkoholio vartojimą.

Seimas 2015 metais reglamentavo Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo sukūrimą, kuris sudaromas siekiant kaupti lėšas ir naudoti jas visuomenės sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo veikloms (preveninėms programoms, projektams, socialinei reklamai, moksliniams tyrimams) remti: psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo mažinimą ir prevenciją, sveiką mitybą, fizinio aktyvumo didinimą, aplinkos kokybės gerinimą. Fondas bus finansuojamas iš alkoholio akcizo mokesčio.

Alkoholinių gėrimų vartojimo mažinimas ir kontrolė apima tokias priemones, kaip:

- *visuomenės informavimas apie alkoholį, jo vartojimo daromą žalą sveikatai ir ūkiui*;
- *asmens neblaivumo (girtumo) vairuojant kontrolės tvarkos nustatymas*, visų transporto rūšių vairuotojams nustatant leidžiamą maksimalią 0,4 promilių etilo alkoholio koncentraciją kraujyje vairavimo metu, išskyrus

taksi automobilių, mopedų, motociklų, triračių, lengvųjų keturračių, keturračių, galingųjų keturračių, transporto priemonių, kurių didžiausioji leidžiamoji masė didesnė kaip 3,5 t arba kurios turi daugiau kaip 9 sėdimąsias vietas, arba kuriomis vežami pavojingieji kroviniai, vairuotojus, vairuotojus bei vairuotojus neturinčius 2 metų vairavimo stažo, kuriems leistinas alkoholio kiekis organizme – 0 promilių;

- draudimas vartoti, laikyti ir gabenti alkoholinius gėrimus atidarytoje pakuotėje automobilių salonuose;
- narkologinės priežiūros organizavimas, apimantis asmenų, priklausomų nuo alkoholio vartojimo, gydymo intervencijas bei numatantis asmenų veiksnio apribojimą, esant priklausomybei;
- alkoholio pardavimo skatinimo ir reklamos ribojimas, nustatant konkrečius vartojimo skatinimo draudimus įmonėms, prekiaujančioms alkoholiniais gėrimais bei įtvirtinant dalinį alkoholio reklamos ribojimą. Alkoholinių gėrimų reklama apribota dienos metu radijo ir televizijos programose.

Lietuvoje yra draudžiama visų formų **alkoholio reklama**, kuri yra:

- skirta vaikams ir paaugliams iki 18 metų;
- kurioje dalyvauja asmenys iki 18 metų;
- kurioje dalyvauja sportininkai, gydytojai, politikai, meno ir mokslo įžymybės, kiti garsūs visuomenės veikėjai, naudojamas jų asmuo, vardas, atvaizdas ir pan.;
- siejanti alkoholio vartojimą su fizinės būklės pagerėjimu;
- siejanti alkoholio vartojimą su vairavimu;
- siejanti alkoholio vartojimą su psichinės veiklos pagerėjimu, asmeninių problemų sprendimu;
- siejanti alkoholio vartojimą su stimuliuojančiomis, raminančiomis ir kitomis gydomosiomis savybėmis;
- siejanti alkoholio vartojimą su socialine sėkme, padidintu seksualiniu aktyvumu;
- palankiai vaizduojanti nesaikingą alkoholinių gėrimų vartojimą ar neigiamai atsiliepianti apie abstinenciją ir saikingumą;
- pateikianti didesnę tūrinę etilo alkoholio koncentraciją kaip alkoholinių gėrimų privalumą;
- pateikianti neteisingą ir (ar) klaidinančią informaciją apie alkoholinius gėrimus.

Draudžiama pateikti alkoholio reklamą:

- laikraščių ir jų savarankiškų priedų, žurnalų bei knygų išorinėse viršelių pusėse;
- vaikams ir paaugliams skirtuose laikraščiuose, žurnaluose, knygoje, televizijos ir radijo programose;
- Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančių transliuotojų ir retransliuotojų transliuojamose programose nuo 6 valandos iki 23 valandos (išskyrus tiesiogiai ir ištiesai transliuojamus ar retransliuojamus tarptautinius meno, kultūros ar sporto renginius);
- koncertų, cirko, diskotekų, jaunimo sporto ir laisvalaikio renginių, kitų masinių renginių, teatro spektaklių, kino ir videofilmų demonstravimo vietose, išskyrus šių renginių vietose esančias prekybos vietas. Masiniuose renginiuose (išskyrus vaikams ir paaugliams iki 18 metų skirtus renginius) taip pat gali būti pateikiamas renginį remiančios ir alkoholinius gėrimus, kuriais leidžiama prekiauti masiniuose renginiuose, gaminančios arba jais prekiaujančios įmonės pavadinimas ir (ar) prekės ženklas, pagal turinį ir formą neprieštaraujantys teisės aktų reikalavimams;
- švietimo, mokslo ir ugdymo įstaigose;
- visose sveikatos priežiūros įstaigose;

- visuomeninio transporto priemonių viduje ir išorėje;
- degalinėse ir jų teritorijose, išskyrus jose esančias alkoholinių gėrimų prekybos vietas;
- ant atvirlaiškių, vokų ir pašto ženklų.

Draudžiama ir išorinė alkoholio reklama, išskyrus alaus, alaus mišinių su nealkoholiniais gėrimais bei natūralios fermentacijos vyno ir sidro išorinę reklamą, kurioje turi būti įspėjamasis tekstas apie žalingą alkoholio poveikį sveikatai. Lietuvoje taip pat draudžiama teikti alkoholinius gėrimus kaip prizus arba kartu su jais loterijose, žaidimuose, konkursuose. Už šių nuostatų nesilaikymą įmonės baudžiamos nuo 2896 eurų iki 14481 euro bauda, už kiekvieną to paties reikalavimo pakartotinį pažeidimą, padarytą per dvejus metus nuo baudos paskyrimo, – nuo 14 481 euro iki 28 962 eurų bauda.

Taip pat Lietuvoje draudžiama alkoholinius gėrimus duoti kaip premiją, kaip prekės priedą arba dovanoti; taikyti fiksuotas nuolaidas visuomenės informavimo priemonėse išspausdintų kuponų savininkams; organizuoti alkoholinių gėrimų pavyzdžių platinimą nemokamai, išskyrus degustacijas parodose ir mugėse; organizuoti mažmeninės prekybos subjektų konkursus alkoholinių gėrimų pardavimui skatinti; parduoti Lietuvos Respublikoje ar užsienio šalyse išspausdintus, įvežtus į Lietuvos Respubliką specializuotus reklaminius leidinius, skirtus alkoholinių gėrimų pardavimui skatinti. Draudžiama skatinimo veiklai pasitelkti asmenis iki 18 metų. Už šioje pastraipoje paminėtų nuostatų nesilaikymą įmonės baudžiamos nuo 289 eurų iki 2 896 eurų bauda, už kiekvieną to paties reikalavimo pakartotinį pažeidimą, padarytą per dvejus metus nuo baudos paskyrimo, – nuo 2 896 eurų iki 5 792 eurų bauda.

Aplinkos prevencijos priemonės, susijusios su tabako vartojimo mažinimu

Pastaraisiais metais Lietuvoje padaryta nemaža pažanga mažinant tabako vartojimo paplitimą, tačiau tabako vartojimo pasekmės būna ilgalaikės ir priimti sprendimai ne iš karto duoda laukiamų rezultatų, todėl būtina nuosekliai griežtinti tabako kontrolę. Aplinkos prevencijos priemonės, susijusios su tabako vartojimo mažinimu, Lietuvoje vykdomos 2 kryptimis:

1. Tabako gaminių sudėties, kokybės reguliavimas ir ženklinimas;
2. Veiklos rūšių, susijusių su tabaku ir tabako gaminiiais, valstybinis teisinis reglamentavimas.

Vystant pirmąją kryptį – **tabako gaminių sudėties, kokybės reguliavimą ir ženklinimą**, aiškiai *reglamentuojama tabako gaminių sudėtis ir bendrieji kokybės reikalavimai*, numatant reikalavimą Lietuvos Respublikoje parduodamoms, gaminamoms, importuojamoms ir eksportuojamoms cigaretėms neviršyti 10 miligramų dervų, 1 miligramo nikotino ir 10 miligramų anglies monoksido kiekių vienoje cigaretėje. Siekiant užtikrinti reikalavimų laikymąsi reikalaujama turėti tabako gaminių atitiktį patvirtinančius dokumentus. Tabako kontrolės įstatyme (toliau – LR TKĮ) (nuo 2015 m. gegužės 1 d. – Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymas) tiksliai apibrėžiami ir Lietuvos Respublikoje parduoti skirtų tabako gaminių *ženklinimo reikalavimai*: draudžiama pateikti vartotojus klaidinančią informaciją; draudžiama ant pakuočių ir tabako gaminių prekybos vietose, įskaitant įrangą, skirtą tabako gaminiams išdėstyti, taip pat kartu su tabako gaminiiais ar jų pakuotėmis pateikiamuose informaciniuose lapeliuose, lankstinukuose, skrajutėse ar bet kokiomis kitomis informacijos pateikimo priemonėmis pateikti užrašus „mažai dervų“, „lengvos“, „ypač lengvos“, „švelnios“, taip pat pateikti bet kokius kitus užrašus, prekių ženklus, piešinius, vaizdus ar kitus ženklus, pavadinimus, teigiančius arba darančius įspūdį, kad konkretus tabako gaminytis yra mažiau kenksmingas už kitus; reikalaujama ant kiekvienos pakuotės nurodyti partijos, kuriai priklauso tabako gaminytis, numerį ar jo atitikmenį, pagal kurį būtų galima nustatyti tabako gaminį ir jo pagaminimo vietą ir laiką; reikalaujama nustatyta tvarka ant kiekvienos vartotojui parduoti skirtos pakuotės, taip pat bet kokios išorinės

tabako gaminių pakuotės, valstybine kalba pateikti įspėjamuosius užrašus apie tabako gaminių kenksmingą poveikį sveikatai, o ženklinant cigaretes – nurodyti ir dervų, nikotino bei anglies monoksido kiekius cigaretėse.

Vystant antrąją kryptį – **veiklos rūšių, susijusių su tabaku ir tabako gaminiais, valstybinį teisinį reglamentavimą**, Lietuvoje taikoma *tabako gaminių licencijavimo sistema*, Lietuvoje verstis tabako auginimu, tabako gaminių gamyba, didmenine ir mažmenine prekyba leidžiama tik turint nustatyta tvarka išduotas licencijas. Lietuvoje taip pat *ribojamas tabako gaminių asortimentas*, nustatant draudimą parduoti oraliniam vartojimui skirtą tabaką, taip pat uostomąjį tabaką; taikomi *reikalavimai tabako gaminių pardavimui, laikymui ir gabenimui*, numatant draudimą parduoti tabako gaminius vienetais; cigaretes, jei jų yra mažiau nei 20 vienetų pakelyje; tabako gaminius asmenims iki 18 metų; taip pat draudžiant nupirkti ar kitaip perduoti tabako gaminius asmenims iki 18 metų; apibrėžiami *tabako gaminių prekybos vietų ir būdų ribojimai*, draudžiant prekiauti naudojant prekybos automatus, ryšio priemones, parduotuvėse, kioskuose ir kitose prekybos vietose, kuriose vaikams skirtų prekių dalis sudaro 50 ir daugiau procentų mažmeninės prekių apyvartos, farmacijos įmonėse, sveikatos priežiūros, švietimo, kultūros įstaigose, interneto kavinėse (internetuose ir pan.); taip pat asmenims iki 18 metų; nustatomas *prekių, skirtų tabako gaminiams rūkyti ar pasiruošti rūkyti, pardavimo ribojimas*, draudžiant asmenims iki 18 metų parduoti pypkes, kandiklius, pypkių ir kandiklių valiklius (grandiklius), buitines cigarečių sukimo mašinas, bet kokį rūkomąjį (cigarečių) popierių.

Nemažai dėmesio skiriama *tabako gaminių reklamos draudimui*. Lietuvoje tabako gaminių reklama draudžiama, išskyrus kelias išimtis, apibrėžiamas LR TKĮ (pvz. leidiniai, skirti tik tabako verslo specialistams (profesionalams), tabako gamintojų pavadinimams ir prekių ženklams (jeigu tabako gaminio, tabako gaminių gamintojo pavadinimas ar prekių ženklas yra sudedamoji šių juridinių asmenų ar užsienio juridinių asmenų filialų registruoto pavadinimo dalis). LR TKĮ aiškiai įvardinama kokia informacija gali būti pateikiama prekybos vietose ant įrangos, skirtos tabako gaminiams išdėstyti (pvz., parduodamų tabako gaminių pavadinimai, kainos, žodžiai „Prekiaujame“ arba „Parduodame“ ir kt); numatoma, kad tabako gaminių prekybos vietose, išskyrus patalpas, kuriose vyksta didmeninė prekyba tabako gaminiais, LR Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka privalo būti pateikiama informacija (įspėjimai) apie kenksmingą tabako gaminių vartojimo poveikį sveikatai ir apie draudimą parduoti tabako gaminius asmenims iki 18 metų.

Įspėjamieji užrašai apie tabako gaminių kenksmingą poveikį sveikatai nors ir spausdinami ant pakuočių privalo užimti tik vienos išorinės pakelio pusės 10 proc. pakuotės paviršiaus plotą. Lietuvoje pateikiami tik tekstiniai įspėjimai.

Vystant antrąją kryptį – veiklos rūšių, susijusių su tabaku ir tabako gaminiais, valstybinis teisinis reglamentavimas – *numatomi tabako gaminių vartojimo ribojimai*. Rūkyti draudžiama:

- visose švietimo, sveikatos priežiūros įstaigose ir šių įstaigų teritorijose; darbo vietose, esančiose uždaroje patalpose;
- bendrose gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, kuriose nerūkantieji gali būti priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru;
- visų rūšių viešajame transporte, išskyrus tolimojo susisiekimo traukinius, kuriuose turi būti numatyti atskiri vagonai nerūkantiems ir rūkantiems, taip pat orlaivius, kuriuose numatytos atskiros vietos nerūkantiems ir rūkantiems;
- restoranuose, kavinėse, baruose, kitose viešojo maitinimo įstaigose, klubuose, diskotekose, interneto kavinėse (internetuose ir pan.), lošimo namuose (kazino), automatų ar bingo salonuose, kitose laisvalaikio praleidimo įstaigose, patalpose, kuriose vyksta sporto varžybos ar kiti renginiai, ir kitose žmonėms aptarnauti skirtose patalpose, išskyrus specialiai įrengtus cigarų ir (ar) pypkių klubus.

LR TKĮ numatyta, kad įmonės, įstaigos ir organizacijos pagal nustatytus reikalavimus gali įrengti specialias patalpas, kuriose leidžiama rūkyti.

2004 m. Lietuvai įstojus į ES bei suderinus Lietuvos teisės aktus su ES teisine sistema, įsigaliojo nauja LR TKĮ redakcija. Didelė dalis LR TKĮ pakeitimų buvo atlikta derinant įstatymo nuostatas prie ES teisinės bazės. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuva kaip ES narė privalo ES tabako gaminių direktyvą (Direktyva 2001/37/EB) perkelti į Lietuvos teisės aktus, per artimiausius 2 metus turės būti parengta nauja LR TKĮ redakcija, kadangi 2014 m. vasario mėn. 26 d. Europos Parlamentas patvirtino persvarstytą ES tabako gaminių direktyvą. Naujuoju teisės aktu sugriežtinamos tabako gaminių gamybos ir pateikimo ES taisyklės ir nustatomos tam tikrų su tabaku susijusių produktų taisyklės.

Vadovaujantis atnaujinta ES tabako gaminių direktyva 2015 m. buvo priimti LR TKĮ pakeitimai, kuriuos priėmus nustatyta, kad:

- draudžiamos būdingo kvapo ir skonio cigaretės ir sukamasis tabakas;
- reikalaujama, kad tabako sektorius pateiktų išsamias tabako gaminiuose, visų pirma cigaretėse ir sukamajame tabake, naudojamų sudedamųjų medžiagų ataskaitas valstybėms narėms;
- reikalaujama, kad ant tabako ir susijusių gaminių pakuočių būtų įspėjimai apie pavojų sveikatai. Įspėjimai (bendrai tekstiniai ir vaizdiniai) privalo užimti 65 proc. cigarečių ir sukamojo tabako pakuočių priekinės ir galinės dalies;
- nustatomas minimalus įspėjimų dydis ir pašalinamos mažos tam tikrų tabako gaminių pakuotės;
- draudžiami visi tabako gaminių reklamos ir klaidinantys elementai;
- įvedama ES masto sekimo ir stebėjimo sistema siekiant kovoti su neteisėta prekyba tabako gaminiais;
- valstybėms narėms leidžiama drausti prekybą tabako ir susijusiais gaminiais internetu;
- nustatomi plataus vartojimo elektroninių cigarečių saugos ir kokybės reikalavimai;
- gamintojai įpareigojami pranešti apie naujus tabako gaminius prieš juos pateikiant ES rinkai.

ES tabako gaminių direktyvoje pirmą kartą nustatoma teisėtos tiekimo grandinės sekimo ir stebėjimo sistema ir nematomos apsaugos priemonės (pvz., hologramos), kurios turėtų palengvinti teisėsaugos veiklą ir padėti valdžios institucijoms ir vartotojams atpažinti nelegalius gaminius.

Policijos komisariatų vykdytos aplinkos prevencijos priemonės

2014 m. Teritorinių policijos komisariatų vykdytos aplinkos prevencijos priemonės, Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, daugiausiai buvo skirtos nustatyti asmenis, platinančius narkotines bei psichotropines medžiagas, siekiant užtikrinti saugesnę aplinką. 2014 m. buvo organizuojami reidai viešose žmonių susibūrimo vietose, skiriant didesnę dėmesį interneto kavinėms, jaunimo pasilinksminimo vietoms. Atskiri reidai buvo organizuojami mokyklų, vaikų globos įstaigų prieigose. Visos šalies mastu jau ne pirmus metus vykdyta prevencinė priemonė „Aguona“, kurios tikslas – užkardyti asmenų daromus teisės pažeidimus, susijusius su neteisėtu narkotinių medžiagų žaliavos auginimu bei disponavimu. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie teritorinių policijos komisariatų 2014 m. vykdytas aplinkos prevencijos priemones pateikti [1 priede](#).

Vienas iš būdų sumažinti nusikalstamumą yra saugios kaimynystės grupių steigimas. Saugi kaimynystė – tai bendruomenė paremta nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencija, kai kaimynai prižiūri ir rūpinasi vienas kito saugumu, kilnojamuoju ir nekilnojamuoju turtu. Įrodyta, kad saugios kaimynystės sėkmę tik iki 20 proc. lemia – policijos ar kitų jėgos struktūrų veikla, o likusius 80 proc. – bendruomenės narių vertybės ir aktyvumas. Siekiant sukurti ilgalaikį glaudesnę viešojo administravimo įstaigų, policijos pajėgų bei nevyriausybinių organizacijų, atstovaujančių bendruomenės, bendradarbiavimą, Lietuvoje nuo 2007 metų yra

vykdoma „Saugios kaimynystės“ programa, o 2013 m. pradėtas įgyvendinti ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamas projektas „Programos „Saugi kaimynystė“ sukūrimas siekiant sustiprinti valdžios ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimą“. 2013 m. taip pat buvo įkurta „Saugios kaimynystės“ grupių asociacija, kuri siekia suburti bendruomenes ir aktyviąją visuomenės dalį bendram tikslui – kurti saugesnę aplinką Lietuvoje, aktyviai įsitraukti į minėtos programos sklaidą, burti naujas saugios kaimynystės grupes, kaupti saugios kaimynystės veiklos naudą įrodančią medžiagą, gerą patirtį bei tapti kompetentingu policijos pagalbininku. 2014 m. kovo 31 d. „Saugios kaimynystės“ grupių asociacija pasirašė bendradarbiavimo sutartį su Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos, kuria įtvirtintas asociacijos ir departamento siekis organizuoti bendras prevencines priemones bei motyvuoti gyventojus rūpintis saugios gyvenamosios aplinkos kūrimu². 2014 m. teritoriniai policijos komisariatai, siekdami sukurti saugesnę aplinką, aktyviai bendradarbiavo su veikiančiomis saugios kaimynystės grupėmis ir kūrė naujas. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2014 m. veikė beveik du tūkstančiai saugios kaimynystės grupių, daugiausia – Kauno apskrityje (349 saugios kaimynystės grupės) (žr. 1 lentelė).

Teritoriniai policijos komisariatai, siekdami užtikrinti viešąją tvarką, į pagalbą pasitelkia **policijos rėmėjus**. Policijos rėmėjai – policijoje ar Lietuvos kariuomenėje netarnaujantys Lietuvos Respublikos piliečiai, savanoriškai padedantys policijai. Policijos rėmėjų veiklą bei policijos rėmėjų socialines garantijas reglamentuoja Lietuvos Respublikos policijos rėmėjų įstatymas. Policijos rėmėjai, neviršydami įstatymu nustatytų įgaliojimų, padeda policijai užtikrinti žmogaus teises ir laisves, saugoti viešąją tvarką, prižiūrėti eismo saugumą, kontroliuoti, kaip laikomasi aplinkos apsaugos ir tvarkymo reikalavimų, bei dalyvauja įgyvendinant kitas teisės pažeidimų prevencijos priemones. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2014 m. Lietuvoje buvo 2754 policijos rėmėjai, daugiausia – Kauno apskrityje (626 policijos rėmėjai) (žr. 1 lentelė).

Vykdam nepilnamečių nusikalstamumo prevenciją į pagalbą pasitelkiami **jaunieji policijos rėmėjai**. Judėjimas „Jaunieji policijos rėmėjai“ yra savanoriškas mokinių susivienijimas, įsteigtas padėti teisėsaugos institucijoms įgyvendinti nepilnamečių nusikalstamumo ir kitų teisės pažeidimų prevenciją. Jaunųjų policijos rėmėjų judėjimo steigėjas yra Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Jaunieji policijos rėmėjai dalyvauja vykdam prevencines priemones, įvairias akcijas (pvz., „Žymėk automobilį“), patruliuoja masinių renginių metu. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2014 m. Lietuvoje buvo pusantro tūkstančio jaunųjų policijos rėmėjų. Daugiausia jaunųjų policijos rėmėjų buvo Šiaulių apskrityje – 293 (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie 2014 m. veikusias saugios kaimynystės grupes, policijos rėmėjus ir jaunuosius policijos rėmėjus

Apskritis	Saugios kaimynystės grupių skaičius	Policijos rėmėjų skaičius	Jaunųjų policijos rėmėjų skaičius
Alytaus apskritis	202	274	105
Kauno apskritis	349	626	220
Klaipėdos	211	74	46
Marijampolės	132	189	90
Panevėžio	201	263	164
Šiaulių	232	373	293
Tauragės	110	98	95
Telšių	131	305	204
Utenos	206	279	108
Vilniaus	202	273	182
Viso Lietuvoje	1976	2754	1507

² <http://vds000004.hosto.lt/safeplaces/>

1.2.2 Bendrosios prevencijos priemonės

Bendrosios prevencijos strategijos skirtos **visai populiacijai** (pvz.: vietos bendruomenei, mokiniams, gyvenamajam rajonui). Bendrosios prevencijos tikslas yra užkirsti kelią psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pradžiai ar ją atidėti, teikiant visą reikalingą informaciją ir ugdant reikalingus įgūdžius bei formuojant neigiamas nuostatas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo atžvilgiu. Bendrosios prevencijos programos skirtos didelėms grupėms, neatliekant jokio išankstinio rizikos vertinimo psichoaktyvias medžiagas įvertinimo. Bendroji prevencija paremta principu, kad visiems populiacijos nariams gresia vienoda rizika pradėti vartoti šias medžiagas¹.

Bendroji psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija ugdymo įstaigose

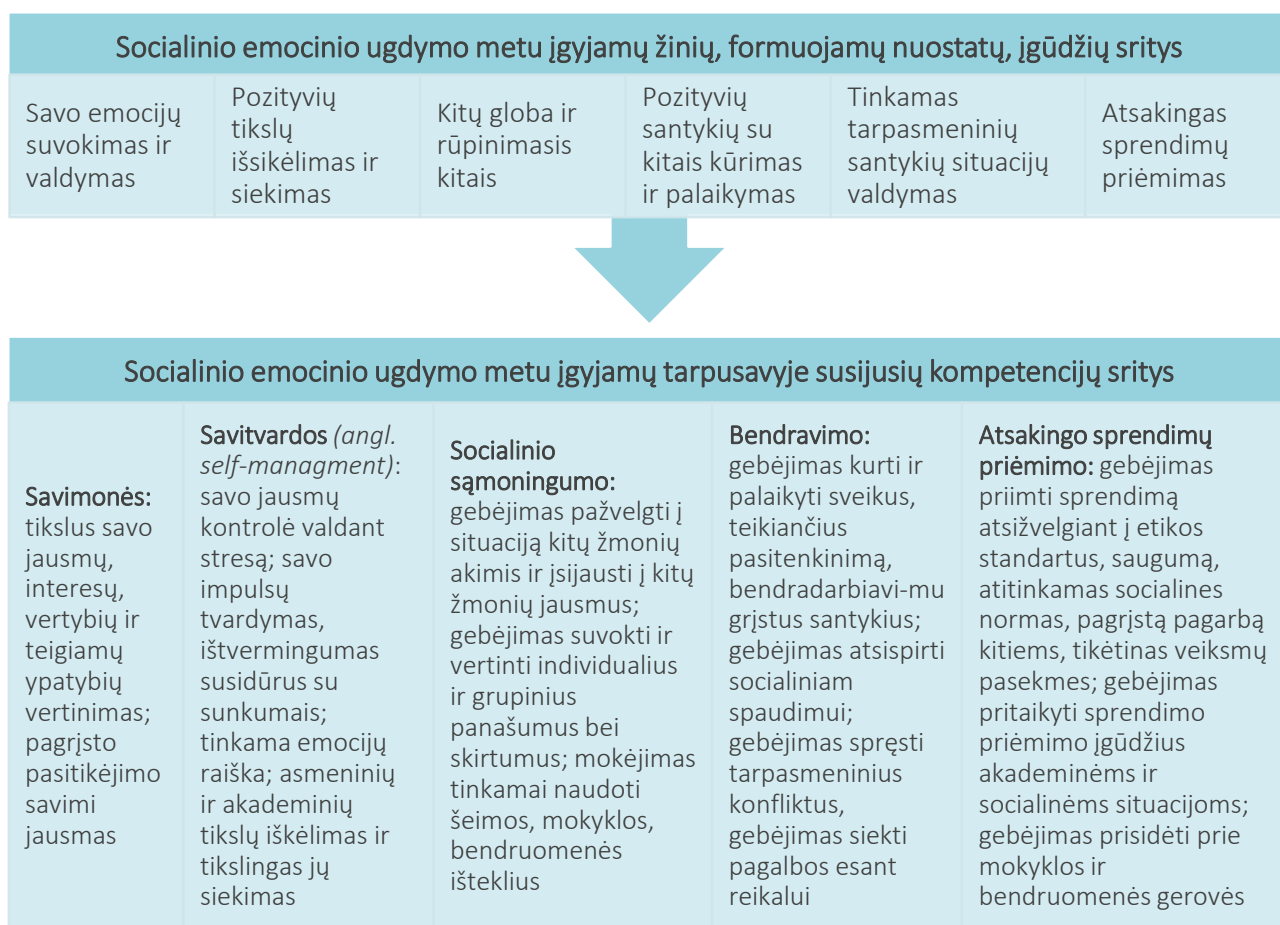
Pastaruosius kelis dešimtmečius bendrojo ugdymo mokyklose vykdomos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programos smarkiai kito. Naujose psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programose pagrindinis dėmesys dažniau skiriamas ne vien psichoaktyviųjų medžiagų aptarimui kaip integralios programos daliai, o kitoms problemoms, glaudžiai susijusioms su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu, bet atsirandančioms jaunesniame amžiuje. Įrodyta, kad geriausių rezultatų pasiekia gyvenimo įgūdžių, socialinio emocinio ugdymo programos, kuriose apie psichoaktyvias medžiagas tiesiogiai neužsimenama. Bendrojo ugdymo mokykloms rekomenduojama kurti palaikančią ir įtraukiančią mokyklos kultūrą bei sudaryti galimybes mokiniams dalyvauti popamokinėje veikloje bei priimant sprendimus dėl mokyklos politikos, nes šitokio įsitraukimo dėka mokiniai gali lengviau siekti reikiamos paramos bei ją gauti³.

Socialinis emocinis ugdymas laikomas viena veiksmingiausių geros vaikų psichikos sveikatos užtikrinimo priemonių. Socialiniai emociniai gebėjimai – tai gebėjimai dirbti kartu su kitais, produktyviai mokytis, atlikti svarbiausius vaidmenis šeimoje, bendruomenėje, darbo vietoje. Socialinis emocinis ugdymas organizuojamas kaip procesas, kurio metu įgyjama žinių, nuostatų, įgūdžių ir kompetencijų. Tyrimai rodo, kad dėl socialinio emocinio ugdymo stiprėja teigiamos mokinių nuostatos mokyklos atžvilgiu, mažėja rizikingo elgesio apraiškų, gerėja mokinių pasiekimai. Socialinio emocinio ugdymo programos galima vertinti kaip prevencines, nes socialinio emocinio ugdymo rezultatas yra geresni tinkamų sprendimų priėmimo bei pasipriešinimo neigiamai įtakai įgūdžiai, padedantys išvengti rizikingo elgesio, pavyzdžiui, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo. Socialinį emocinį ugdymą mokyklose galima įgyvendinti įvairiai. Vienose socialinio emocinio ugdymo programose daugiausiai dėmesio skiriama socialinių gebėjimų lavinimui, kitose – konfliktų sprendimui ar charakterio ugdymui, dar kitose – psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai ar dorinei raidai. Mokymo temos gali būti gana skirtingos, bet kiekvienu atveju turėtų būti ugdomos pagrindinės socialinės emocinės kompetencijos (žr. 2 pav)⁴.

³ Drug and Alcohol Findings. It's magic: Prevent substance use problems without mentioning drugs (informacija atnaujinta 2015-03-03). Prieiga internete: http://findings.org.uk/docs/hot_no_drugs_findings.pdf

⁴ http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Sv_prob10_Socialinis%20emocinis%20ugdymas.pdf

2 pav. Socialinio emocinio ugdymo metu įgyjamų žinių, formuojamų nuostatų, įgūdžių bei įgyjamų tarpusavyje susijusių kompetencijų sritys⁴

Švietimo valdymo informacinės sistemos (toliau – ŠVIS) ataskaitos duomenimis, 2014 m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose vykdyta beveik šimtas skirtingų socialinio emocinio ugdymo ir kitų prevencinių programų (žr. 2-3 priedas). 2014 m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos dažniausiai įgyvendino Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. ISAK-494 „Dėl Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programos patvirtinimo“, Žmogaus saugos bendrąją programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. V-1159 „Dėl Žmogaus saugos bendrosios programos patvirtinimo“, ir Sveikatos ugdymo bendrąją programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-1290 „Dėl Sveikatos ugdymo bendrosios programos patvirtinimo“ (žr. 2 priedas, 2 lentelė). Žmogaus saugos bendrąją programą ir Sveikatos ugdymo bendrąją programą 2014 m. įgyvendino didesnis bendrojo ugdymo mokyklų skaičius nei ankstesniais metais, o Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programą įgyvendino mažesnis mokyklų skaičius nei 2010-2013 m. (žr. 2 lentelė).

Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose dažnai vykdomos įvairios vaikų gyvenimo įgūdžių ugdymo programos: gyvenimo įgūdžių ugdymo programą 1-8 klasių mokiniams „Sveikos gyvensenos ugdymas“ bei pradinėms klasėms skirtą programą „Gyvenimo įgūdžių ugdymas“ 2014 m. vykdė 481 mokykla, V-VIII klasėms skirtą programą „Gyvenimo įgūdžių ugdymas“ – 408 mokyklos, o IX-X klasėms – 351 mokykla. Vis dėlto, lyginant su ankstesniais metais, 2014 m. visų minėtų gyvenimo įgūdžių ugdymo programų populiarumas sumažėjo (žr. 2 priedas, 2 lentelė).

2014 m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose buvo įgyvendinama nemažai tarptautinių prevencinių programų. Programa „Žipio draugai“ vykdyta 314 mokyklų. 62 mokyklose (2013 m. – 23 mokyklose) vykdyta programa „Obuolio draugai“, kuri yra programos „Žipio draugai“ tęsinys. Programa „Antrasis žingsnis“ vykdyta 314 mokyklų. Lions Quest gyvenimo įgūdžių ugdymo programą 5-8 klasių mokiniams „Paauglystės kryžkelės“ vykdė 128 mokyklos, o tabako, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimo prevencijos programą 12-14 metų mokiniams „Gyvai“ – 90 mokyklų. Programos „Gyvai“ populiarumas lyginant su praėjusiais metais išaugo dvigubai (žr. 2 priedas, 2 lentelė).

Nors mokykloje mokiniai gauna nemažai informacijos ir žinių apie neigiamą psichoaktyviųjų medžiagų poveikį ir vartojimo pasekmes bei reikiamų įgūdžių, tačiau svarbiausias išlieka tėvų vaidmuo. Todėl labai svarbu į psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencines veiklas įtraukti ir mokinių tėvus. ŠVIS atskaitos duomenimis, 2014 m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose buvo vykdytos ir kelios programos, skirtos mokinių tėvams. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos mokymo programą tėvams, patvirtintą Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro direktorės 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. (1.3) V-263, 2014 m. įgyvendino 100 mokyklų, o Gordon Training International „Tėvų efektyvumo ugdymo programą“ įgyvendino 10 mokyklų (žr. 2 priedas, 2 lentelė). Tyrimai rodo, kad vaikai, kurie apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pavojus sužino iš savo tėvų, yra mažiau linkę jas vartoti nei vaikai, kurie iš savo tėvų nesužino nieko. Deja, iš visų Europos šalių Lietuvoje jaunimas apie psichoaktyvias medžiagas ir jų vartojimą mažiausiai kalba su tėvais ir artimaisiais⁵. Todėl 2014 m. Departamentas pasirašė bendradarbiavimo sutartį su asociacija „Mentor Lietuva“ ir žmogiškaisiais ištekliais prisidėjo prie tėvystės įgūdžių ugdymo portalo (<http://www.kaveikiavaikai.lt/>) kūrimo. Departamentas 2014-2015 m. rengė daugiau informacinės medžiagos tėvams ir pradėjo vykdyti socialinę informacinę kampaniją „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“, skirtą būtent tėvams.

2 lentelė. 2010–2014 m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose vykdytos programos, skirtos vaikų ir jų tėvų socialiniam emociniam ugdymui ir psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai vykdyti (Švietimo ir mokslo ministerijos, ŠVIS duomenys)

Eil. nr.	Programos pavadinimas	Programą įgyvendinusių bendrojo ugdymo mokyklų skaičius 2010-2014 m.				
		2010	2011	2012	2013	2014
1.	Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. ISAK-494	964	953	950	977	946
2.	Žmogaus saugos bendroji programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. V-1159				803	840
3.	Sveikatos ugdymo bendroji programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-1290				520	688
4.	„Sveikos gyvenimos ugdymas“ - gyvenimo įgūdžių ugdymo programa 1- 8 klasių mokiniams	610	554	564	490	481
5.	„Gyvenimo įgūdžių ugdymas“ (pradinės klasės). L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė, O. Rugevičienė. 2004 m.	392	479	483	521	481
6.	„Gyvenimo įgūdžių ugdymas“ (V-VIII klasės). L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė, A. Davidavičienė. 2005 m.	367	428	428	431	408

⁵ Vaikai seka tėvų pavyzdžiu. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2015. <http://ntakd.lt/files/prevencija/tevam.pdf>

7.	„Gyvenimo įgūdžių ugdymas“ (IX-X klasės). L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė, I. Pilkauskienė. 2005 m.	268	329	365	390	351
8.	„Žipio draugai“ - ankstyvosios prevencijos ir socialinio emocinio ugdymo programa 5-7 metų vaikams	281	320	312	386	314
9.	„Antrasis žingsnis“ („Second step“) - socialinių emocinių įgūdžių ugdymo programa 1-4 klasės mokiniams	181	225	236	294	314
10.	Socialinių įgūdžių vadovas. Pradinių klasių mokinių įgūdžiams lavinti. S. Kemerienė, R. Mazūrienė, A. Petronis ir kt.		139	146	180	198
11.	„Tiltai“ - paauglių socialinių įgūdžių ugdymo programa. N. Strulienė, 2007 m.	178	189	204	183	184
12.	„Įveikiame kartu“ - į vaiko ir šeimos socialinių įgūdžių ugdymą orientuota ankstyvosios prevencijos programa 7-9 metų vaikams	91	121	161	182	168
13.	„Paauglystės kryžkelės“ - Lions Quest gyvenimo įgūdžių ugdymo programa 5-8 klasių mokiniams	66	84	86	112	128
14.	„Sniego gniūžtė“ - psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir socialinių įgūdžių ugdymo programa 8-12 klasių mokiniams	129	114	99	97	94
15.	„GYVAI“ (UNPLUGGED) - tabako, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimo prevencijos programa 12-14 metų mokiniams (Asociacija Mentor LIETUVA)	35	16	40	46	90
16.	„Obuolio draugai“ - ankstyvosios prevencijos programa 7-9 metų vaikams				23	62
17.	„Linai-pagalba vaikams“ - psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programa 6-12 (15) metų vaikams	67	55	49	39	46
18.	„Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo prevencijos vykdymas ugdymo įstaigose, taikant sobriologijos mokslo pasiekimus“	40	20	26	20	24
19.	SEAL Jungtinės Karalystės socialinio emocinio mokymosi programa			7	1	3
20.	Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos mokymo programa tėvams, patvirtinta Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro direktorės 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. (1.3) V-263	125	112	101	104	100
21.	Gordon Training International „Tėvų efektyvumo ugdymo programa“ („Parent effectiveness training“ P.E.T.)	5	4	3	9	10

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir sveikatos stiprinimo tikslų įgyvendinimas Lietuvos ugdymo įstaigose remiasi kompleksinės tarpsektorinės veiklos ir švietimo tinklų plėtra, kuriant bendrojo ugdymo mokyklose saugią ir sveiką mokymosi aplinką, organizuojant popamokinę, projektinę ar kitą veiklą, siekiant ugdyti vaikų ir jaunimo gyvenimo įgūdžius. **Lietuvos mokyklos dalyvauja įvairiuose tarptautiniuose ir nacionaliniuose švietimo tinkluose (žr. 3 lentelė).** Dalies šių tinklų veikla yra susijusi su mokinių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija ir sveikatos stiprinimu.

Nuo 1993 m. Lietuvoje veikiantis **sveikatą stiprinančių mokyklų tinklas** priklauso tarptautiniam tinklui „Mokyklos – europiečių sveikatai“ (angl. *Schools for Health in Europe Network*), kuriame šiuo metu yra 46 šalių mokyklos. 2014 m. 284 Lietuvos mokyklos priklausė Lietuvos sveikatą stiprinančių mokyklų tinklui. Sveikatą stiprinanti mokykla (toliau – SSM) – tai mokykla, kurios visa bendruomenė, pasitelkdama veiklos partnerius,

siekia stiprinti mokyklos bendruomenės narių fizinę ir psichinę sveikatą, kuriant sveikatai palankią fizinę ir psichosocialinę aplinką. Šiose mokyklose sveikatos temos integruotos į visą ugdymo procesą – dalykų pamokas ir popamokinę veiklą. Sveikatą stiprinančioje mokykloje vykdoma ilgalaikė ir kryptinga sveikatos ugdymo ir stiprinimo veikla pagal parengtas ir tarpžinybinės komisijos patvirtintas sveikatos stiprinimo programas. Sveikatos ugdymas SSM apima įvairias sveikatos sritis:

- fizinis aktyvumas ir kūno kultūra;
- sveika mityba;
- tabako, alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija;
- nelaimingų atsitikimų, traumų, streso prevencija;
- prievartos, patyčių prevencija;
- rengimas šeimai ir lytiškumo ugdymas;
- užkrečiamųjų ligų prevencija.

Sveikatą stiprinančių mokyklų sėkmės įrodymai:

- gerėja mokytojų, vaikų ir tėvų žinios ir įgūdžiai sveikatos klausimais;
- sveikatos priežiūros specialistai ir mokytojai glaudžiai bendradarbiauja su mokiniais, jų tėvais;
- daugiau mokinių dalyvauja popamokinėje sveikatos stiprinimo veikloje;
- daugiau laiko jie skiria fizinei veiklai;
- vyresni mokiniai rečiau vartoja stiprius alkoholinius gėrimus;
- formuojasi sveikesni mitybos įpročiai;
- mokyklos turi nusistovėjusias sveikatos stiprinimo, sveikatos ugdymo tradicijas: rengia kasmetinius renginius, sveikatos dienas, įvairias iškylas, konkursus, fizinio aktyvumo renginius, parodas.
- sveikatą stiprinančios mokyklos glaudžiai bendradarbiauja tarpusavyje⁶.

Nuo 1997 m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos dalyvauja **UNESCO Asocijuotųjų mokyklų tinkle**. Tai didžiausias tarptautinis Jungtinių Tautų narių mokyklų tinklas, veikiantis taikos, tarpusavio supratimo ir tarptautinės tolerancijos labui. 2014 m. 38 Lietuvos mokyklos priklausė šiam tinklui (žr. 2 lentelė). Viena iš UNESCO asocijuotųjų mokyklų tinklo prioritetinių sričių 2013–2016 m. yra sveikatos ir prevencinis ugdymas, sporto skatinimas, siekiant suteikti mokiniams pakankamai žinių, kurios padėtų apsaugoti save bei artimuosius nuo itin sveikatai pavojingų ligų bei skatinti sveiką gyvenseną ir sportą. Siekiant šio tikslo mokykloms yra rekomenduojami įvairūs veiksmai:

- užtikrinti nuodugnų ŽIV/AIDS ir kt. ligų prevencinio ugdymo integravimą į mokymo programas;
- kurti saugią mokymosi aplinką;
- vykdyti prevencinio švietimo akcijas, renginius, atviras pamokas;
- skatinti sveiką gyvenseną, mitybą, higieną bei sportą;
- minėti tarptautines dienas, susijusias su šia sritimi⁷.

⁶ Aš renkuosi sveikatą stiprinančią mokyklą. Atmintinė tėvams. SMLPC, http://www.smlpc.lt/media/file/Skyriu_info/Vaiku_sveikata/SSM/Publikacijos_leidiniai/As%20renkuosi%20SSM.pdf

⁷ <http://www.unesco.lt/svietimas/svietimo-tinklai/unesco-asocijuotuju-mokyklų-projekto-tinklas>

3 lentelė. 2014 m. švietimo tinkluose dalyvavusių Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų skaičius (ŠVIS duomenys)

Eil. Nr.	Švietimo tinklas	Mokyklų skaičius
1.	Sveikatą stiprinanti mokykla	284
2.	UNESCO Asocijuotųjų mokyklų	38
3.	GLOBE programa	18
4.	Baltijos jūros projektas	36
5.	Žalioji mokykla	47
6.	EMILE	19
7.	Lietuvos Junior Achievement	97
8.	Žaliosios vėliavos / Gamtosauginės mokyklos	79
9.	Besimokančių mokyklų (BMT)	139
10.	Kokybės siekiančių mokyklų	46
11.	ELOS mokyklos	7
13.	UNESCO „Veiksmo savaitė“ (dalyvauja organizuojant projektų renginius)	276
14.	EK „Visuotinio švietimo savaitė“ (dalyvauja organizuojant projektų renginius)	152
12.	<i>Kituose</i>	102

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonės ir kampanijos, vykdytos pasitelkiant visuomenės informavimo priemones

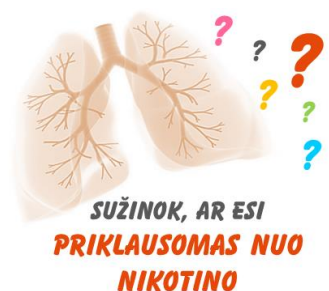
2013-2014 m. Departamentas, bendradarbiaudamas su Europos Tarybos Pompidou grupe bei Europos Komisija, organizavo ir įgyvendino socialinę informacinę kampaniją, nukreiptą prieš tabako vartojimą – per visuomenės informavimo priemones ir kitais būdais skleista informacija apie rūkymo žalą sveikatai. Įgyvendinant šią kampaniją parengtas ir išleistas testas „Sužinok, ar esi priklausomas nuo nikotino“. Atsakius į pateiktus testo klausimus galima sužinoti, koks yra priklausomybės nuo nikotino stiprumas ir ar reikia keisti rūkymo įpročius. Testą taip pat galima atlikti interaktyviai Departamento (<http://www.ntakd.lt/testas/rukymas.htm>) ir vaistinių asociacijos interneto svetainėse. 2014 m. kovo 20 d. pasirašyta bendradarbiavimo sutartis Nr. T15-4 su vaistinių asociacija dėl vaizdo klipų, skatinančių nerūkyti, o rūkančius asmenis atsakyti šio žalingo įpročio, transliavimo vaistinių tinklo („Norfos“, „Gintarinės“ ir „Eurovaistinės“) vaizdo ekranuose. Vaizdo klipai transliuoti 579 vaistinių vaizdo ekranuose (259 „Eurovaistinės“ ir 320 „Gintarinės“ bei „Norfos“ vaistinių ekranuose). Vien vaistinėse per mėnesį vaizdo klipai buvo parodyti daugiau nei 2 milijonus kartų. Šeši skirtingi vaizdo klipai, skatinantys nerūkyti, o rūkančius asmenis atsakyti šio žalingo įpročio 2014 m. buvo transliuojami Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete, Centrinuose rūmuose ir Medicinos fakultete bei poliklinikoje (VšĮ „Karoliniškių poliklinika“, VšĮ „Vilniaus rajono centrinė poliklinika“, VšĮ „Šeškinės poliklinika“, VšĮ „Panevėžio miesto poliklinika“). Minėtose vietose taip pat buvo platinama kampanijos informacinė medžiaga (išleisti priklausomybės nuo rūkymo įvertinimo testai).

Sužinok, ar esi priklausomas nuo nikotino

Apie 70 proc. rūkančiųjų yra priklausomi nuo nikotino. Apie 15 proc. rūkančiųjų pabudę ryte pirmąją cigaretę surūko per pirmąsias 5 minutes, apie 50 proc. – per pirmąjį pusvalandį. Metus rūkyti, gali atsirasti nikotino abstinencijos simptomai, todėl labai svarbu įvertinti, ar esate priklausomas nuo nikotino. Dažniausiai tam yra naudojamas Fagerstromo testas. **Atsakykite į šio testo klausimus ir sužinokite, koks Jūsų priklausomybės nuo nikotino stiprumas ir ar reikia keisti rūkymo įpročius.**

- Kada surūkote savo pirmąją cigaretę nubudęs ryte?
 Per 5 min. .... 3 balai
 Po 6-30 min. .... 2 balai
 Po 31-60 min. .... 1 balas
 Po 60 min. .... 0 balų
- Ar Jums sunku susilaikyti nerūkus vietose, kur rūkyti draudžiama?
 Taip ..... 1 balas
 Ne ..... 0 balų
- Kuriuos cigaretes Jūs labiausiai nenorėtumėte atsikalyti?
 Pirmosios rytinės ..... 1 balas
 Bet kurias kitas ..... 0 balų
- Kiek cigarečių surūkote per dieną?
 31 ir daugiau ..... 3 balai
 21-30 ..... 2 balai
 11-20 ..... 1 balas
 10 ir mažiau ..... 0 balų
- Ar pirmosios valandomis po nubudimo Jūs rūkote dažniau negu kitu dienos metu?
 Taip ..... 1 balas
 Ne ..... 0 balų
- Ar Jūs rūkote, kai sergate ir didesnę dalį dienos praleidžiate lovoje?
 Taip ..... 1 balas
 Ne ..... 0 balų

Bendrai balų suma

2014 m. Departamentas tęsė pradėtą veiklą sprendžiant vaisiaus alkoholinio spektro sutrikimų problemą ir kartu su Lietuvos medicinos studentų asociacija, Lietuvos Respublikos Seimo Narkomanijos ir alkoholizmo prevencijos komisija, Lietuvos sveikatos mokslų universitetu, Nacionaline tabako ir alkoholio kontrolės koalicija bei Vilniaus miesto savivaldybe organizavo du renginius: plačiai visuomenei ir specialistams. 2014 m. gegužės 18 d. dalyvauta organizuojant renginį „Mama, noriu gimti blaivas“, o 2014 m. rugsėjo 26 d. dalyvauta organizuojant pirmąją Baltijos šalių konferenciją „Prenatalinė alkoholio vartojimo prevencija“.

Renginys „Mama, noriu gimti blaivas“ (2014-05-18)

Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programoje įtvirtintą siekį ypač daug dėmesio skirti vaikų sveikatai, siekdamas pagerinti vaikų sveikatos rodiklius, skatinti su sveikata susijusių naudingų įpročių, vertybių ir elgesio formavimąsi, nutarė 2014-uosius paskelbti **Vaikų sveikatos metais**. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 19 d. nutarimo Nr. XII-706 „Dėl 2014 metų paskelbimo vaikų sveikatos metais“ 2 straipsniu, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2014 m. kovo 26 d. nutarimu Nr. 271 patvirtino

Konferencija „Prenatalinė alkoholio vartojimo prevencija“ (2014-09-26)

Vaikų sveikatos metų sveikatos stiprinimo priemonių planą, kurį įgyvendino Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos šaulių sąjunga, Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija, paramos fondas „Jaunimo linija“, savivaldybės, nevyriausybines organizacijos. Vaikų sveikatos metų sveikatos stiprinimo priemonių plane buvo numatytos 36 priemonės, skatinančios ugdyti tinkamą vaikų ir jaunimo požiūrį į sveikatą ir sveiką gyvenimą, didinančios visuomenės išprusimą sveikos gyvensenos klausimais, ugdančios saugaus elgesio įgūdžius bei vaikų sveikatos stebėsenos priemones.

Departamentas, siekdamas paminėti vaikų sveikatos metus, 2014 m. organizavo akciją „Gimiau nerūkantis“ ir 3 konkursus:

1. Pirminės psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos projektų 2014 metais atrankos konkursas (finansavimas skirtas 8 projektams);
2. Vaikų fotografijų konkursas „Gyvenu sveikai, mėstau blaiviai“ (Departamento facebook paskyroje paskelbtos konkurso dalyvių fotografijos buvo peržiūrėtos daugiau nei 20 000 kartų ir vertintos daugiau nei 1700 kartų);
3. Geriausio žurnalistinio straipsnio, susijusio su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo kelianti žala vaikų sveikatai ir skatinančio rinktis sveiką gyvenimo būdą, konkursas.

Vaikų fotografijų konkurso nugalėtojos P. Pultarackaitės (16 m.) fotografija „Gyvenimas tavo rankose“

Geriausio žurnalistinio straipsnio konkurso nugalėtojų apdovanojimai (2014-12-18)

Pirminės psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos projektų finansavimas

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, siekdamas tinkamai įgyvendinti Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010–2016 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 1278, 1.2.1. priemonę, vadovaudamasis Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento nuostaty, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. vasario 23 d. nutarimu Nr. 244, 17.1 punktu bei atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 19 d. nutarimą Nr. XII-706 „Dėl 2014 metų paskelbimo vaikų sveikatos metais“ paskelbė Pirminės psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos projektų 2014 metais atrankos konkursą.

Departamento direktoriaus 2014 m. balandžio 17 d. įsakymu Nr. T1-197 buvo skirtos lėšos Vyskupo Motiejaus Valančiaus Blaivystės sąjūdžio, Lietuvos krikščioniškojo jaunimo blaivybės sąjungos „Žingsnis, Labdaros ir Paramos Fondas Tavo Galimybė, Viešosios įstaigos „Grijos vaikai“, Viešosios įstaigos „Gebu“, Visų Šventųjų šeimos paramos centro, Gabijos labdaros ir paramos fondo ir Klaipėdos jaunimo sveikatos centro „Bendraamžiai“ įgyvendinamiems projektams. Projektų įgyvendinimui iš viso skirti 45 000 Lt (13 033 Eur) (žr. 4 lentelė).

4 lentelė. Tarpžinybinės komisijos atrinkti konkursą laimėję projektai ir jiems skirtos lėšos

Eil. Nr.	Projekto ir įstaigos, organizacijos pavadinimas	Suma, Lt	Suma, Eur
1.	„Būk blaivus!“ (Vyskupo Motiejaus Valančiaus Blaivystės sąjūdis)	8000,00	2316,96
2.	„Žingsnis į priekį: Nacionalinė sniego gniūžtė 2014“ (LKJBS „Žingsnis“)	8000,00	2316,96
3.	„Tavo galimybė gyventi sveikai“ (LPF „Tavo galimybė“)	7000,00	2027,34
4.	„Aukime sveiki“ (VŠĮ „Grijos vaikai“)	6000,00	1737,72
5.	„(S)auganti šeima“ (Viešoji įstaiga „Gebu“)	5000,00	1448,10
6.	„Gyvenkime sveikai“ (Visų Šventųjų šeimos paramos centras)	4000,00	1158,48
7.	„Apsaugok save!“ (Gabijos labdaros ir paramos fondas)	4000,00	1158,48
8.	„Alternatyvos 2014“ (Klaipėdos jaunimo sveikatos centras „Bendraamžiai“)	3000,00	868,86

Policijos komisariatų vykdytos bendrosios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonės

Policijos komisariatai 2014 metais aktyviai vykdė bendrosios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemones. Buvo vykdoma švietėjiška veikla: organizuojamos paskaitos mokiniams ir jų tėvams apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo žalą, teisinę atsakomybę už disponavimą narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis. Mokiniam buvo organizuojamos ekskursijos į policijos komisariatų, sporto renginiai (gatvės krepšinio turnyrai, dažasvydžio varžybos), vasaros stovyklos. Sėkmingai vyko teisinių žinių konkurso „Temidė“ atrankos turai, kuriuose buvo įtraukti klausimai ir apie teisinę atsakomybę dėl disponavimo narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis. Organizuoti piešinių konkursai mokiniams (pvz., „Mes prieš narkotikus“). Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie teritorinių policijos komisariatų 2014 m. vykdytas bendrosios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemones pateikti 4 priede.

1.2.3 Atrankinės prevencijos priemonės

Atrankinė prevencija skirta konkrečioms **asmenų grupėms**, kurioms dėl neigiamo socialinės aplinkos poveikio gresia didesnė rizika vartoti psichoaktyvias medžiagas. Pagrindinis susitelkimo į pažeidžiamas grupes (pvz., jaunos įstatymų pažeidėjus, benamius / beglobius, pamokų nelankančius mokinius, nepasiturinčius ar tautinių mažumų jaunimą) pranašumas yra tai, kad juos lengviau atpažinti įvairiose aplinkose¹.

Jaunimui skirtos atrankinės psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonės

Prevencija yra vienas iš darbo su jaunimu uždavinių. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, įgyvendindamas Nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 metų plėtros programos įgyvendinimo priemones, remia atvirų jaunimo centrų ir atvirų jaunimo erdvių veiklos projektus, kurie skatina jaunas žmones tobulėti socialinėje, edukacinėje ir asmeninėse srityse. 2014 m. finansavimas skirtas 33 projektams: 20 atvirų jaunimo erdvių veiklos projektų (2013 m. – 13, 2012 m. – 11 projektų) ir 13 atvirų jaunimo centrų veiklos projektų (2013 m. – 12, 2012 m. – 11 projektų). Iš viso 2014 m. atvirų jaunimo centrų ir erdvių veiklos projektų įgyvendinimui skirta 239 500 Lt (69 364 Eur). Į dalį 2012-2014 m. finansuotų ir įgyvendintų atvirų jaunimo centrų ir erdvių programų buvo įtrauktos ir jaunimui skirtos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonės (*Informacijos šaltinis: Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*).

Negalima paneigti, jog tokie socialiniai reiškiniai kaip festivaliai, šventės ir kiti masiniai renginiai, pasilinksminimai naktiniuose klubuose, neretai yra susiję su dažnesniu ir gausesniu psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu, todėl Departamentas, siekdamas vykdyti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją pasilinksminimo vietose, jau antrus metus aktyviai skatina naktinius klubus prisijungti prie judėjimo „**Pramogos be narkotikų**“. Naktiniai klubai yra kviečiami bendradarbiauti ir ant savo pagrindinių įėjimo durų užsiklijuoti judėjimo „Pramogos be narkotikų“ lipduką, parodant, kad narkotinių medžiagų vartojimas šioje pasilinksminimo vietoje yra netoleruojamas.

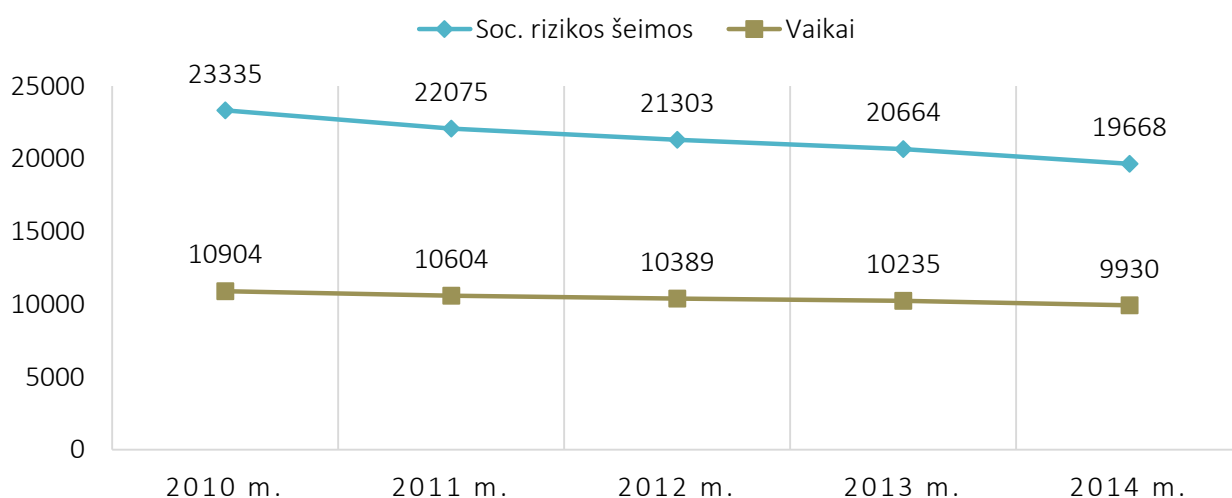
Atrankinė ir tikslinė prevencija, skirta socialinės rizikos vaikams ir šeimoms

Remiantis 2006 m. sausio 19 d. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu Nr. X-493, *socialinės rizikos šeima* – šeima, kurioje auga vaikų iki 18 metų ir kurioje bent vienas iš tėvų piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, dėl socialinių įgūdžių stokos nemoka ar negali tinkamai prižiūrėti vaikų, naudoja prieš juos psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, gaunamą valstybės paramą panaudoja ne šeimos interesams ir todėl iškyla pavojus vaikų fiziniams, protiniams, dvasiniams, doroviniams vystymuisi bei saugumui. Socialinės rizikos šeimai priskiriama ir šeima, kurios vaikui įstatymų nustatyta tvarka yra nustatyta laikinoji globa (rūpyba). Nuo 2006 m. liepos mėn.

savivaldybių administracijų Vaiko teisių apsaugos skyriai veda socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaitą (toliau – *Apskaita*)⁸.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos 2014 m. gruodžio 31 d. duomenimis, iš viso Apskaitoje buvo 9 930 socialinės rizikos šeimų, kuriose augo 19 668 nepilnamečiai vaikai. Per 2014 m. į Apskaitą įrašyta 1661 socialinės rizikos šeima, kurioje augo 2825 vaikai. Per 5 metus socialinės rizikos šeimų skaičius Lietuvoje sumažėjo 9 proc., o vaikų jose – 16 proc. (*žr. 3 pav.*). 2014 m. pastebimas didžiausias socialinės rizikos šeimų skaičiaus mažėjimas per pastaruosius penkerius metus. Pokytį gali lemti kasmet mažėjantis bendras gyventojų skaičius. Taip pat kasmet stiprinamas ir gerinamas socialinis darbas su socialinės rizikos šeimomis, pavyzdžiui, 2014 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija papildomai įsteigė 83 socialinių darbuotojų, darbui su socialinės rizikos šeimomis, pareigybes⁸.

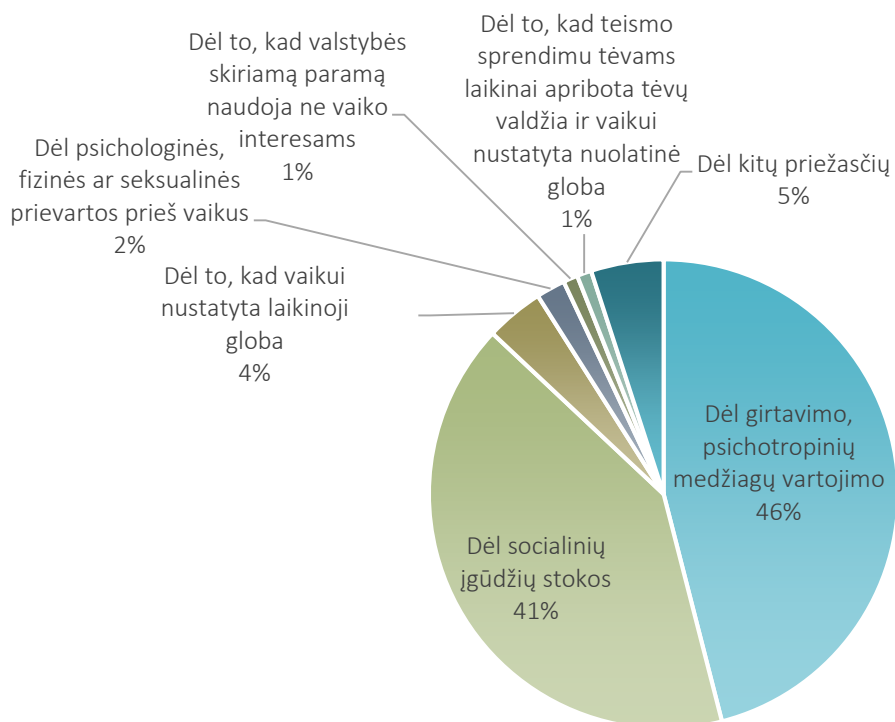
3 pav. Socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičiaus kaita 2010-2014 m.⁸

Pastebėtina, kad piktnaudžiavimas alkoholiu, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas bei šeimų socialinių įgūdžių stoka, kaip ir 2012 m. bei 2013 m., išlieka pagrindinėmis priežastimis, dėl kurių daugiausia šeimų įrašoma į Apskaitą visoje Lietuvoje. Iš viso socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaitoje dėl girtavimo ir narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, 2014 m. pabaigos duomenimis, buvo 4600 (46 proc.) šeimų, dėl socialinių įgūdžių stokos ir negebėjimo rūpintis vaiku – 4118 (41 proc.) šeimų. 469 (5 proc.) socialinės rizikos šeimos Apskaitoje buvo dėl kitų priežasčių (Vaiko teisių apsaugos skyriai nurodo skurdą, nepakankamą vaikų priežiūrą, oficialiai nenustatytas tėvų psichines ligas ir kitas priežastis) (*žr. 4 pav.*)⁸.

⁸ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 m. veiklos ataskaita.

4 pav. Socialinės rizikos šeimų procentinė dalis nuo visų įrašytų į Apskaitą šeimų pagal įrašymo į Apskaitą priežastis, 2014 m. pab. duomenimis⁸

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, per 2014 m., kaip 2012 m. ir 2013 m., į Apskaitą įrašytose šeimose daugiausiai augo mažamečiai vaikai iki 3 metų amžiaus – 950 (iš viso šeimose augo 2 825 vaikai). Galima manyti, kad šeimos, auginančios tokio amžiaus vaikus, specialistų (medicinos darbuotojų, socialinių darbuotojų) gana greitai atpažįstamos kaip tos, kuriose galimai pažeidžiamos vaikų teisės ar neužtikrinamas jų saugumas. Taigi tokioms šeimoms reikalinga pagalba. Ankstyvas šeimų atpažinimas padeda aktyviau ir sėkmingiau spręsti jų problemas, teikiant reikalingas socialines paslaugas ar kitą pagalbą visai šeimai, taip pat tai padeda sėkmingiau išvengti krizinių situacijų, kai vaikus būtina paimti iš šeimos ir atskirti nuo tėvų⁸.

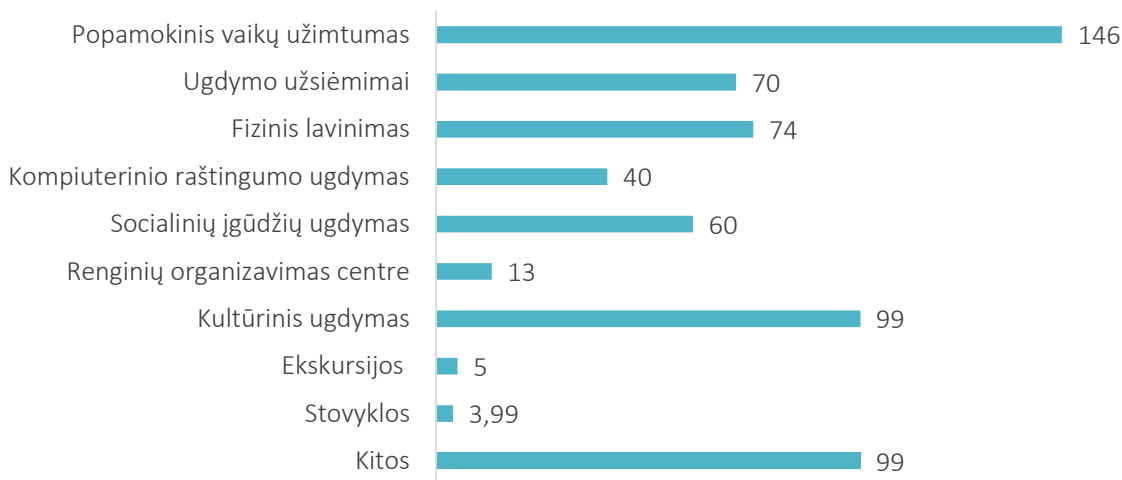
Didžioji dalis vaikų, augančių vaikų globos įstaigose, yra negalimi įvaikinti. Įvaikinami tik galimi įvaikinti vaikai, t. y. tie, kurių tėvams neterminuotai apribota tėvų valdžia, tėvai yra davę sutikimą įvaikinti, tėvai yra nežinomi, mirę, pripažinti mirusiais ar pripažinti neveiksniais. Galimų įvaikinti vaikų apskaitoje, 2014 m. gruodžio 31 d. duomenimis, buvo 1 747 vaikai. Per 2014 m. į Galimų įvaikinti vaikų apskaitą įrašyti 366 vaikai. Pastebima tendencija, kad į Galimų įvaikinti vaikų apskaitą įrašoma vis daugiau vaikų, turinčių sunkių sveikatos sutrikimų (vaisiaus alkoholinis sindromas, fenotipas, būdingas vaisiaus alkoholiniam sindromui, specifinis mišrus raidos sutrikimas, hidrocefalija ir kt.). Dalis šių sutrikimų yra susiję su tėvų piktnaudžiavimu psichoaktyviosiomis medžiagomis. Vis dažniau į Galimų įvaikinti vaikų apskaitą įrašoma vaikų, kurių biologiniams tėvams diagnozuoti sveikatos sutrikimai bei įvairios priklausomybės. Iš visų 2014 m. į Galimų įvaikinti vaikų apskaitą įrašytų vaikų tik 46 vaikai buvo sveiki. Iš jų 4 vaikų biologiniams tėvams diagnozuotas hepatitas C, kepenų cirozė, psichikos ir elgesio sutrikimai, vartojant alkoholį. Deja, net 78 proc., šeimų, laukiančių pasiūlymo įvaikinti, yra nurodžiusios, jog nesutiktų įvaikinti ir negalėtų tenkinti vaiko, kurio tėvams ar vienam iš jų nustatyti psichikos sutrikimai, proto negalia, priklausomybė alkoholiui, narkotikams, poreikių, kadangi baiminasi galimų pasekmių vaiko tolimesnei raidai ir pan.⁸

LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. A1-547 patvirtintos *Vaiko gerovės 2013–2018 metų programos* paskirtis – kurti vaiko gerovę užtikrinančių paslaugų ir priemonių sistemą, kuri sudarytų palankias sąlygas vaikui augti saugioje šeimos aplinkoje ir gauti reikiamą pagalbą. Siekiant užtikrinti vaiko teisę augti šeimoje, yra toliau plėtojama *vaikų dienos centrų* veikla savivaldybėse, teikiant nestacionarias dienos socialinės priežiūros paslaugas vaikams, augantiems socialinės rizikos šeimose.

Socialinės rizikos šeimoms, auginančioms vaikus, teikiamos tiek bendrosios (informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir atstovavimas, aprūpinimo būtiniausias drabužiais, avalyne bei kt.), tiek specialiosios (socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo) socialinės paslaugos. Kaip ir ankstesniais metais, paslaugas ne tik vaikui, bet ir šeimai aktyviai teikia vaikų dienos centrai. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2014 m. valstybės lėšomis buvo finansuoti 220 vaikų dienos centrų projektų, 2013 m. – 203, 2012 m. – 175. 2014 m. vaikų dienos centrus lankė 6 568 vaikai (2013 m. – 6274, 2012 m. – 5011). Kaip matyti, kasmet finansuojama vis daugiau vaikų dienos centrų vykdomų projektų ir didėja paslaugas gaunančių vaikų skaičius.

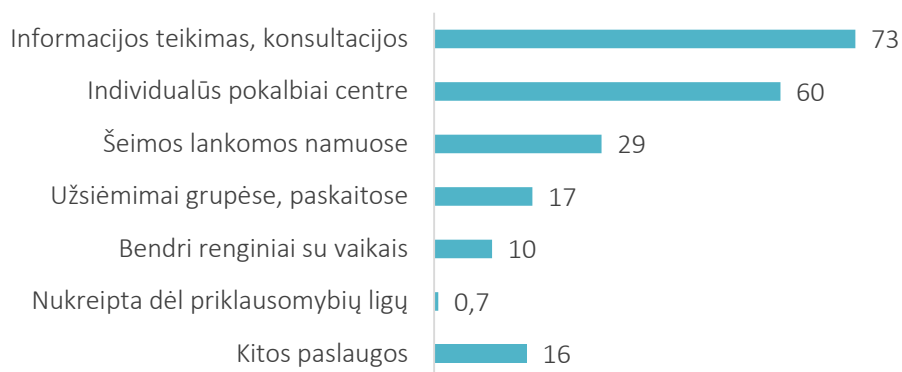
2014 m. vaikų dienos centruose dažniausia buvo organizuoti užsiėmimai pagal pomėgius – popamokinis vaikų užimtumas, ugdymo užsiėmimai grupėje bei kitos paslaugos: konkursai, žaidimų ir vaidybos terapiniai užsiėmimai, filmų peržiūros, diskusijos, biblijos pamokėlės, logopedo paslaugos ir pan. Dirbant grupėse buvo ugdomi vaikų socialiniai, higienos, saviraiškos įgūdžiai (*žr. 5 pav.*).

5 pav. Vaikų užimtumo formos dienos centruose 2014 m. (vidutiniškai per metus vaikams suteiktų paslaugų kiekis viename dienos centre) (*Informacijos šaltinis: Socialinių paslaugų priežiūros departamentas*)

2014 m. projektų vykdytojų akiratyje buvo 4 273 šeimos. Dažniausiai buvo teikiamos paslaugos pagal šeimos narių poreikį: organizuojami jiems individualūs pokalbiai centre, konsultuojami bei teikiama informacija apie vaiką ir kitais klausimais, tarpininkaujama dėl dokumentų ar kitų buitinių reikalų tvarkymo (*žr. 6 pav.*).

6 pav. 2013 m. šeimoms suteiktos paslaugos (vidutiniškai šeimoms suteiktų paslaugų kiekis viename dienos centre) (Informacijos šaltinis: Socialinių paslaugų priežiūros departamentas)

Nors **policijos komisariatai** 2014 m. vykdydami psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją daugiausiai dėmesio skyrė kovai su neteisėtu narkotinių ir psichotropinių medžiagų platinimu ir bendrosios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonių įgyvendinimui, bet kai kurie komisariatai (pvz. Kauno apskrities, Klaipėdos apskrities, Panevėžio apskrities ir Šiaulių apskrities vyriausieji policijos komisariatai), pateikdami informaciją, išskyrė ir vykdytas atrankinės bei tikslinės psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemones, daugiausiai – darbą su rizikos šeimomis ir jose augančiais vaikais. Policijos komisariatų pareigūnai lankė šeimas, kurios įtrauktos į rizikos grupės šeimų įskaitą, organizavo įvairias prevencines veiklas socialinės rizikos šeimose augantiems vaikams (pvz., Klaipėdos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas organizavo šaškių varžybas tarp vaikų globos agentūrą „Cyrulis“ lankančių vaikų ir jaunųjų policijos rėmėjų; Panevėžio apskrities vyriausiasis policijos komisariatas organizavo sporto renginius socialinės rizikos grupei priskiriamiems vaikams: šaudymo varžybas policijos taurei laimėti, krepšinio varžybas „Vasarok su kamuoliu“, kroso varžybas; Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas organizavo Tarptautinės kovos su narkomanija ir narkotikų kontrabanda dienos paminėjimui skirtą švietėjišką renginį vaikams, gyvenantiems socialinės rizikos šeimose; vasaros metu organizuotos jaunųjų policijos rėmėjų ir rizikos grupės šeimose augančių vaikų vasaros stovyklos).

Atrankinė psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija socialinės rizikos šeimų vaikams yra vykdoma ir Lietuvos **bendrojo ugdymo mokyklose**. Siekiant suteikti paramą vaikams, augantiems šeimoje, kurioje vienas ar abu tėvai yra priklausomi nuo alkoholio, yra įgyvendinama psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programa „Linus – pagalba vaikams“. 2014 m. šią programą įgyvendino 46 mokyklos (2013 m. – 39) (Švietimo ir mokslo ministerijos, ŠVIS duomenys).

1.2.4 Tikslinės prevencijos priemonės

Tikslinės prevencijos priemonės yra taikomos konkrečioms **asmenims**, kuriems būdingos ypatybės, stipriai susijusios su individualia rizika pradėti vartoti psichoaktyvias medžiagas (pvz., psichikos sutrikimai, mokymosi sunkumai, asocialus elgesys), arba pasireiškia pirmieji probleminio vartojimo požymiai (bet dar nėra išsivysčiusi priklausomybė nuo psichoaktyviųjų medžiagų). Vykstant tikslinę prevenciją siekiama ne tik užkirsti kelią psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pradžiai, bet ir priklausomybės ligų išsivystymui, sumažinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo dažnumą ar apsaugoti nuo žalingesnio vartojimo būdo bei motyvuoti asmenis nevartoti psichoaktyviųjų medžiagų, teikti jiems reikiamą švietimo, socialinę ir psichologinę pagalbą, vykdyti **ankstyvąją intervenciją**¹.

Ankstyvosios intervencijos priemonių įgyvendinimas 2014 m.

Ankstyvosios intervencijos sąvoka Lietuvoje atsirado palyginti neseniai – 2002 metais. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 2 d. nutarime Nr.437 „Dėl vaikų, vartojančių narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, nustatymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ankstyvoji intervencija apibrėžiama kaip psichologinių, socialinių pedagoginių pagalbos priemonių teikimas vaikams po to, kai nustatoma, kad jie vartoja psichoaktyvias medžiagas, skatinant nevartoti šių medžiagų.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. spalio 10 d. nutarimu Nr. 1246 patvirtintoje Priklausomybės ligų prevencijos, gydymo, reabilitacijos ir reintegracijos paslaugų sistemos sukūrimo koncepcijoje (gairėse) pabrėžiama ankstyvosios intervencijos svarba ir aktualumas Lietuvoje bei numatytas ankstyvosios intervencijos paslaugų prieinamumo plėtojimas ir ankstyvosios intervencijos paslaugų kokybės ir koordinavimo Lietuvos Respublikoje gerinimas. Tuo tikslu numatyta parengti ar papildyti galiojančius Lietuvos Respublikos teisės aktus, reglamentuojančius ankstyvosios intervencijos paslaugų teikimą bendruomenėse ir asmens sveikatos priežiūrose, nustatant paslaugų teikimo sąlygas, kokybinius reikalavimus, paslaugų teikimo tęstinumą ir informacijos apie klientą (pacientą) keitimosi tvarką. Taip pat numatyta kelti ir tobulinti psichologų, socialinių darbuotojų ir kitų specialistų, teikiančių ankstyvosios intervencijos paslaugas, kvalifikaciją.

Departamentas, siekdamas, kad ankstyvosios intervencijos priemonių taikymas būtų kryptingas ir nuoseklus bei vadovaudamasis 17 Europos šalių įgyvendinto projekto „FreD goes net“ metu parengtu vadovu „Ankstyvoji intervencija jauniems asmenims, vartojantiems psichoaktyvias medžiagas“ („Early Intervention for young drug users“), 2011 metais parengė ir išleido Ankstyvosios intervencijos vadovą „FreD goes net“. Remiantis geriausia užsienio šalių praktika ir patirtimi, vadove pateikta informacija bei praktiniai patarimai, kaip sėkmingai ir efektyviai dirbti su vaikais ir jaunimu, vartojančiu psichoaktyvias medžiagas. Ši programa užpildo spragą tarp pirminės psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir priklausomybės ligomis sergančių asmenų gydymo bei siūlo paslaugas, kurių poreikis Lietuvoje išlieka didelis ir nepatenkintas, tad būtina ir jų plėtra / prieinamumo didinimas. Ankstyvosios intervencijos – „FreD goes net“ programos esmė – trumpalaikės intervencijos kursas (8 val.) 14 – 21 metų amžiaus jauniems asmenims, kurie vartoja narkotikus ir / ar alkoholį. Nuo 2013 metų Departamentas kasmet organizuoja specialistų mokymus kaip dirbti su eksperimentuojančiais ar nereguliariai vartojančiais psichoaktyvias medžiagas jaunais asmenimis pagal ankstyvosios intervencijos vadove „FreD goes net“ pateiktą metodiką. 2013-2015 m. Departamentas organizavo keturis ankstyvosios intervencijos programos įgyvendinimo mokymus, kurių metu apmokyti 76 specialistai (2013 m. – 23, 2014 m. – 27, 2015 m. – 26) iš pirminės sveikatos priežiūros įstaigų, vaikų socializacijos centrų, atvirų jaunimo centrų, pedagoginių psichologinių tarnybų, Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriaus-pataisos namų. Mokymus vedė kvalifikuoti užsienio šalių ir Lietuvos specialistai. Duomenys apie Departamento organizuotus ankstyvosios intervencijos programos įgyvendinimo mokymus pateikti [5 priede](#).

Departamento organizuoatų mokymų dėka apmokyti specialistai, turėdami vadovą, savo darbo vietose pradėjo įgyvendinti ankstyvosios intervencijos programą. Nuo 2013 metų pagrindiniai ankstyvosios intervencijos programos dalyviai buvo Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose nuteisti ir bausmę atliekantys nepilnamečiai ir jauni asmenys (iki 21 metų amžiaus). Daugelis iš jų yra padarę nusikalstamas veikas veikiami alkoholio arba kitų psichoaktyviųjų medžiagų. Dažniausiai šie jauni asmenys ankstyvosios intervencijos programoje dalyvauja savo noru arba yra nukreipiami į ją socialinės psichologinės reabilitacijos specialistų, dirbančių Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose. Ankstyvosios intervencijos programos pabaigoje dalyviai įvertina dalyvavimo programoje naudą užpildydami anketas. 100 proc. Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose nuteistų ir bausmę atliekančių nepilnamečių ir jaunų asmenų, dalyvavusių ankstyvosios intervencijos programoje, įvertino jos naudingumą gerai arba labai gerai. Nuo 2013 m. balandžio mėn. iki 2014 m. lapkričio mėn. ankstyvosios intervencijos programoje dalyvavo 67 dalyviai, kurie sėkmingai baigė ankstyvosios intervencijos programą.

Nuo 2014 metų pabaigos ankstyvosios intervencijos programą pradėjo įgyvendinti Lietuvos vaikų socializacijos centrų (Vilniaus, Kauno, Veliučionių ir Gruzdžių) specialistai, o 2015 m. gegužės mėn. apmokyti ir pedagoginių psichologinių tarnybų (Kauno raj., Vilniaus raj., Šiaulių m., Panevėžio m., Panevėžio raj., Elektrėnų, Mažeikių raj., Jonavos raj. ir Joniškio raj. – 9 žm.) bei Lietuvos švietimo pagalbos centrų (penki centrai – 5 žm.) specialistai.

Siekiant sukurti veiksmingą ankstyvosios intervencijos paslaugų sistemą, nepakanka vien apmokyti atskirų sektorių specialistų neplečiant suinteresuotų įstaigų, institucijų, organizacijų bendradarbiavimo tinklo, kuris padengtų visos valstybės teritoriją, užtikrintų tikslinės grupės asmenų nukreipimą ir dalyvavimą ankstyvosios intervencijos programoje. Bendradarbiavimo tinklo sukūrimas bei nuolatinis jo palaikymas, atnaujinimas turėtų būti tolimesnis žingsnis užtikrinant ankstyvosios intervencijos paslaugų prieinamumą.

1.3 Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonių kokybės užtikrinimas

Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras kartu su šešiais partneriais vykdo valstybės planavimo projektą „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas“, kurio tikslas – plėtoti saugios aplinkos mokyklose kūrimą. Projekto pradžia 2012 m. sausio 3 d., pabaiga 2015 m. sausio 3 d. Įgyvendinant projekto veiklą parengtas ir Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro direktoriaus 2012 m. lapkričio 12 d. įsakymu Nr. (1.3)V-404 „Dėl prevencinių programų akreditavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas prevencinių programų akreditavimo tvarkos aprašas. Vadovaujantis šiuo dokumentu akredituojamos programos, įgyvendinamos bendrojo ugdymo mokyklose bei skirtos smurto, savižudybių, prievartos, prekybos žmonėmis, alkoholio, tabako ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, ŽIV/AIDS, teisės pažeidimų prevencijai, taip pat – socialinio emocinio bei gyvenimo įgūdžių ugdymo programos. Prevencinių programų akreditavimo tikslas – įvertinti ir atrinkti veiksmingas prevencines programas. Atrinktos programos gauna papildomą finansavimą iš projekto „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas“ lėšų.

2013 m. vasario-kovo mėn. buvo paskelbtas kvietimas teikti prevencines programas akreditavimui šiose prevencijos srityse: socialinių įgūdžių ugdymo, alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, teisės pažeidimų bei programos skirtos mokinių tėvams. Visos gautos prevencinės programos perduodamos vertinimui. Akreditavimo komisija, atsižvelgdama į nepriklausomų vertintojų pastabas ir siūlymus jau akreditavo 9 prevencines programas (žr. 5 lentelė).

5 lentelė. Akredituotos prevencinės programos

Programos pavadinimas	Programos vykdytojai	Plačiau apie programą
Socialinių emocinių įgūdžių ugdymo programa „Antras žingsnis“	VšĮ „Paramos vaikams centras“	http://www.pvc.lt/second-step
Ankstyvosios prevencijos programa „Obuolio draugai“	VšĮ „Vaiko labui“	http://www.vaikolabui.lt/?page_id=3035
Ankstyvosios prevencijos programa „Zipio draugai“	VšĮ „Vaiko labui“	http://www.vaikolabui.lt/?page_id=10
Tėvų mokymo programa STEP	dr. Jolita Jonynienė	http://www.stepgrupes.lt/step-programa/apie-step/
Vaiko emocijų išraiškos kontrolės (VEIK) ugdymo programa	VšĮ „Šeimos santykių institutas“	http://www.ssinstitut.lt/lt/visiems/programos/vaiko-emociniu-kompetenciju-ugdymas-2/
Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programa „Gyvai“	Asociacija „Mentor Lietuva“	http://www.mentor.lt/lt/veikla/mentorystes-programa/
„Mentorystė“	Asociacija „Mentor Lietuva“	http://www.mentor.lt/lt/veikla/mentorystes-programa/
Olweus patyčių prevencijos programa	Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras	http://www.sppc.lt/; info@sppc.lt
Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programa „Sniego gniūžtė“	Lietuvos krikščioniškojo jaunimo blaivybės sąjungos „Žingsnis“	http://www.zingsnis.lt/; info@zingsnis.lt; pirminkininkas@zingsnis.lt

2. TENDENCIJOS

Pagrindiniai pokyčiai prevencijos veikloje per pastaruosius 10 metų ir galimos šių pokyčių priežastys

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo Lietuvoje tyrimo duomenimis, nuo 2004 m. narkotikų vartojimas augo (nuo 2004 iki 2008 m. vartotojų padaugėjo 4,3 proc.), tačiau nuo 2008 iki 2012 m. gyventojų, vartojusių bent vieną narkotinę ar psichotropinę medžiagą nors kartą gyvenime, sumažėjo 1,4 proc. 2012 m. bent vieną narkotinę ar psichotropinę medžiagą nors kartą gyvenime buvo bandę 11,1 proc. 15–64 metų amžiaus Lietuvos gyventojų. 2012 m. per paskutinius 12 mėnesių bent vieną narkotinę ar psichotropinę medžiagą Lietuvoje vartojo 2,6 proc. respondentų, o tai yra beveik 2,5 karto mažiau nei prieš 4 metus. Per paskutiniąsias 30 dienų bent vieną narkotinę ar psichotropinę medžiagą vartojo 0,8 proc. gyventojų arba beveik 2 kartus mažiau nei 2008 m.

Kaip ir kitose Europos šalyse Lietuvoje labiausiai paplitusi narkotinė medžiaga yra kanapės. Trys Lietuvoje atliktos reprezentatyvios 15–64 metų amžiaus Lietuvos gyventojų apklausos rodo tendenciją, kad kanapių vartojimas labiausiai paplitęs tarp jaunų (15–34 metų amžiaus) asmenų. Po kanapių Lietuvoje labiausiai vartojami ekstazis ir amfetaminas. 2012 m. atliktos 15–64 metų Lietuvos gyventojų apklausos duomenimis, ekstazio bent kartą per paskutinius 12 mėnesių yra vartoję 0,2 proc. asmenų, amfetamino – taip pat 0,2 proc. asmenų. Tai yra mažiausias kada nors nustatytas vartojimo rodiklis.

Rūkymas yra plačiai paplitęs Lietuvos visuomenėje. Didžiausias tabako gaminių suvartojimas, tenkantis vienam šalies gyventojui, užfiksuotas 2007 m. (64 legalių cigarečių pakeliai), o mažiausias – 2010 m. (40 legalių cigarečių pakelių). Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo tyrimo duomenimis, 2012 m. du iš trijų (66,0 proc.) 15–64 m. amžiaus Lietuvos gyventojų nurodė nors kartą gyvenime rūkę. Nė karto nebandė rūkyti tik 34 proc. Kas ketverius metus atliekamo ESPAD tyrimo duomenimis, 15–16 metų mokinių, vartojusių tabaką bent kartą gyvenime, nuo 2003 m. iki 2007 m. itin sumažėjo, tačiau nuo 2007 m. iki 2011 m. keliais procentais padaugėjo (iki 74 proc.).

Lietuvoje alkoholinių gėrimų (tik legalių) suvartojimas (kiekis vienam gyventojui) nuo 1999 m. didėjęs, stabilizavosi 2008 m., o 2009 m. netgi sumažėjo, tačiau 2010–2013 m. vėl pradėjo didėti. Vienas Lietuvos gyventojas 2013 m. vidutiniškai suvartojo 12,9 litrų absoliutaus alkoholio ir šis rodiklis yra didesnis nei Europos šalių vidurkis (10,5 litrų absoliutaus alkoholio tenkančio vienam gyventojui). 2014 metų duomenimis, alkoholinių gėrimų suvartojimas nežymiai sumažėjo ir siekė 12,7 litrų absoliutaus alkoholio vienam gyventojui.

2003 metais buvo patvirtinta „Nacionalinė narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės 2004 – 2008 metų strategija“ bei „Nacionalinė narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės 2004 – 2008 metų programa“. Siekiant tobulinti ir geriau koordinuoti valstybės ir savivaldybių institucijų veiklą narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės srityse, 2004 metais savo veiklą pradėjo Narkotikų kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

2006 m. itin daug dėmesio skirta narkotikų vartojimo prevencijos efektyvumui didinti. Narkotikų kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, siekdamas, kad Lietuvoje vykdoma psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija būtų orientuota į rizikos grupes, o prevencijos priemonės apimtų ne tik narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą, bet ir kitas psichiką veikiančias medžiagas, išskyrė tris pirminės narkomanijos prevencijos sritis – bendrąją, atrankinę ir tikslinę. Įdiegta prevencijos projektų vertinimo informacinė sistema leido atskleisti stipriuosius ir silpnuosius prevencinės veiklos ypatumus, parengti rekomendacijas prevencijos projektų kokybei gerinti. Siekiant šių tikslų, parengtos ir išplatintos prevencinės veiklos metodinės rekomendacijos, informacinė medžiaga.

2006 m. švietimo ir mokslo ministro įsakymu patvirtinta Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa, kuri integruojama į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupių veiklas, dalykų pamokas pagal bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus, klasės valandėles, popamokinę ir projektų veiklą, organizuojamus renginius. Programos turinys sukonkretinamas atsižvelgiant į kiekvienos mokyklos ir bendruomenės poreikius, tačiau tikslai išlieka tie patys – teikti informaciją apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo poveikį ir padarinius, sveikos gyvensenos pranašumus, keisti netinkamas mokinių nuostatas, elgesio modelius, remiantis visuomenėje, šeimoje, artimiausioje aplinkoje vyraujančiomis nuostatomis ir vertybėmis. Integruotų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos temų įgyvendinimas priklauso nuo tinkamo vadovėlių ar kitos metodinės medžiagos turinio, nuo mokytojo pasirengimo organizuoti šių temų nagrinėjimą pamokoje. Nuo 2008 metų bendrųjų kompetencijų ir gyvenimo įgūdžių ugdymo srityje pateiktos integruojamosios programos, kurios įgyvendinamos per visų dalykų pamokas, neformalaus ugdymo veikloje, mokyklos bendruomenės renginiuose. Pažymėtina, kad šiuo metu programų, skirtų PM vartojimo prevencijai ir gyvenimo įgūdžiams ugdyti, pasiūla Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose yra didelė, kaip ir mokyklų, pasirinkusių ir įgyvendinančių minėtas programas.

2007-ieji metai buvo reikšmingi Lietuvos narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos srityse dirbantiems specialistams. Nuolat organizuojami mokymai, tarptautiniai renginiai, parengtos metodinės rekomendacijos, padedančios teikti ankstyvos intervencijos, reabilitacijos paslaugas ir vertinti prevencijos efektyvumą. Visuomenė buvo išsamiai informuojama apie narkomanijos paplitimą, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo keliamas problemas ir galimybes gydytis. Toliau buvo vykdomos informacinės prevencinės kampanijos.

2008 m. Lietuva tapo Jungtinių Tautų Narkotinių medžiagų komisijos tikrąją nare, Lietuvos atstovai išrinkti Jungtinių Tautų Narkotinių medžiagų komisijos biuro, Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro Biudžeto komiteto nariais. Nuo 2008 m. veikia nuolatinė Lietuvos Respublikos Seimo Narkomanijos ir alkoholio prevencijos komisija, o Lietuvos savivaldybėse veikia narkotikų kontrolės ir / ar vaiko gerovės komisijos.

2010 m. Lietuvoje įvyko nemažai strateginių permainų psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės ir vartojimo prevencijos srityse: Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino Nacionalinę narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010–2016 metų programą, kurioje išdėstyti valstybės politikos tikslai, prioritetai ir uždaviniai, susiję su narkotikų kontrole ir narkomanijos prevencija. Taip pat siekiant efektyviau koordinuoti ir kontroliuoti veiklą, susijusią su alkoholiu, tabaku, narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis bei jų pirmtakais (prekursoriais), 2010 m. Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Narkotikų kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės buvo reorganizuoti sujungimo būdu į naują Vyriausybės įstaigą – Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentą. Naujai suformuotas departamentas savo veiklą pradėjo 2011 m. balandžio 1 d., pagrindinis jo veiklos tikslas – dalyvauti formuojant valstybės politiką narkotikų, tabako, alkoholio kontrolės ir narkomanijos prevencijos srityse bei pagal kompetenciją organizuoti valstybės politikos įgyvendinimą ir ją įgyvendinti.

2014 metais parengtas Valstybinės 2015–2025 m. narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos programos projektas. Šios naujai parengtos programos paskirtis (skirtingai nuo prieš tai buvusių programų, skirtų tik narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos įgyvendinimui) – nustatyti ilgalaikės valstybės politikos tikslus ir uždavinius, susijusius su narkotinių ir psichotropinių medžiagų bei jų pirmtakų (prekursorių) ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų, tabako ir alkoholio kontrole bei vartojimo prevencija.

Pastarąjį dešimtmetį Lietuvos savivaldybėse vyko sisteminga visuomenės sveikatos paslaugų plėtra, savivaldybėse steigėsi visuomenės sveikatos biurai. Lietuvos kaimo vietovėse ėmė intensyviai steigtis universalūs daugiaviečiai centrai (toliau – UDC) – švietimo, kultūros, socialinės, sveikatos, sporto, užimtumo

ir kitas paslaugas vaikams bei vietos bendruomenei teikiančios įstaigos, kurių paskirtis – bendradarbiaujant su kitais vietovėje veikiančiais paslaugų teikėjais, koordinuotai ir kompleksiskai spręsti besidubliuojančių arba trūkstančių švietimo, kultūros, sveikatos ir socialinių paslaugų problemas, šių paslaugų prieinamumo ir kokybės klausimus, suteikti neformaliojo švietimo paslaugas socialinės atskirties, socialinės rizikos ir specialiųjų poreikių asmenims regionuose. UDC įsteigimui daugelyje vietų įtakos turėjo konkrečioje seniūnijoje veikiančios organizacijos, kurios jautė poreikį jungtis ar kitais būdais kartu organizuoti savo veiklas.

Nuo 2005 metų Lietuvoje pradėjo tvirtintis atviro darbo su jaunimu principas, perimtas iš senųjų Europos Sąjungos valstybių kaip geroji patirtis. Ypatingas dėmesys skiriamas jauniems žmonėms, kurie linkę nusikalsti, vartoja alkoholį ar kitas psichoaktyvias medžiagas. Pagrindinės institucinės atviro darbo su jaunimu formos yra dvi: atviri jaunimo centrai ir atviros jaunimo erdvės. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuoja atvirųjų jaunimo centrų ir erdvių projektus / programas ([žr. skyrelis 1.2.3](#)).

Rinkoje sparčiai atsirandančios naujos, nekontroliuojamos psichoaktyviosios medžiagos, nauji psichoaktyviųjų medžiagų platinimo būdai, Europoje ir pasaulyje kuriami psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės standartai – tai svarbūs veiksniai, turėję įtakos pokyčiams prevencinėje veikloje. Ši kintanti situacija Lietuvos mokytojams bei kitiems specialistams, dirbantiems su vaikais ir jaunimu, kelia naujus tikslus ir uždavinius, kad jų turimos žinios ir gebėjimai atitiktų šiuolaikinės psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos vykdymo reikalavimus. Vos daugiau kaip prieš dešimtmetį (2001 m.) šalies bendrojo ugdymo mokyklose įsteigus socialinio pedagogo etatą, šiems specialistams tenkančios užduotys bei keliami reikalavimai per palyginti trumpą laikotarpį spėjo gerokai pasikeisti. Savivaldybės ir mokyklų steigėjai 2001-2003 m. finansavo per 200 socialinių pedagogų etatų. 2010 m. šalies bendrojo lavinimo mokyklose dirbo 988, profesinio mokymo įstaigose 66, vaikų globos namuose 286 socialiniai pedagogai.

Besikeičiantys jaunų asmenų poreikiai, socialiniai bei demografiniai pokyčiai visuomenėje, politiniai sprendimai – veiksniai, taip pat turėję reikšmingos įtakos pastarojo dešimtmečio psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo įpročiams ir prevencijos kaitai. Vykdamas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją pereita nuo asmens, prie socialinio konteksto, nuo atskirų medžiagų vartojimo sampratų prie bendro integruojamojo požiūrio, apimančio visas psichoaktyvias medžiagas. Šiuo metu kuriant naujas prevencines programas ir priemones naudojami įvairūs psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos metodai: pateikiama informacija, žinios, formuojamos nuostatos, vertybės ir ugdomi gyvenimo įgūdžiai, puoselėjama psichologinė branda tikintis, kad ateityje tai užkirs kelią svaiginimuisi psichoaktyviosiomis medžiagomis. Vykdamas prevencinę veiklą vis labiau siekiama ne tik stiprinti asmenų gebėjimą įveikti sunkumus, bet ir keisti jų artimiausios aplinkos sąlygas, kad jos būtų kuo palankesnės pozityviai raidai, įtraukiant ne tik mokinius, bet ir jų bendraamžius, tėvus, mokyklos ir vietos bendruomenę.

3. NAUJOVĖS

Visuomenės informavimas apie elektroninių cigarečių keliamus pavojus

Atsižvelgdamas į 2013 m. atliktų tyrimų rezultatus, parodžiusius, kad iš visų psichoaktyviųjų medžiagų Lietuvos gyventojai yra prasčiausiai informuoti apie elektroninių cigarečių vartojimo keliamą žalą sveikatai⁹, 2014 m. Departamentas nemažai dėmesio skyrė visuomenės (ypač tėvų) informavimui apie elektronines cigaretes, jų keliamus pavojus sveikatai. Departamentas parengė tėvams skirtą informacinę medžiagą apie elektronines cigaretes „[Informacija tėvams apie elektronines cigaretes: išsigelbėjimas ar nauja grėsmė?](#)“ ir, bendradarbiaudamas su Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centru bei Švietimo ir mokslo ministerija, parengė ir išleido **tėvams skirtą lankstinuką „Elektroninės cigaretės – tai gelbėjimosi ratas ar nauja grėsmė?“**. Departamentas taip pat išleido **lipdukus dėl draudimo rūkyti ir turėti elektroninių cigarečių mokykloje ir jos teritorijoje**. Šiuos lipdukus rekomenduojama naudoti bendrojo ugdymo mokykloms, kurios į mokyklos vidaus tvarkos dokumentus / taisykles bei mokymo sutartis yra įtraukusios draudimą rūkyti elektronines cigaretes bei jų turėti mokykloje ir jos teritorijoje.

Mokykloje ir jos teritorijoje rūkyti
ir turėti elektroninių cigarečių
draudžiama

NTAKO
NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS DEPARTAMENTAS
www.ntakd.lt

Daugiau informacijos:
- el. paštas
- šaltinis
- spausdinti

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija darbo vietose

Lietuvoje ypatingai pasigendama psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonių, vykdomų darbo vietose, kuriose dauguma suaugusiųjų praleidžia didelę laiko dalį. Nors valstybės strategijose ir programose yra numatyta kurti sveiką darbo aplinką ir skatinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonių plėtrą darbo vietose, vis dar nėra sukurta psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos darbo vietose sistema, nepatvirtintos ir nevykdomos prevencijos darbo vietose programos bei priemonės, kurios leistų pasiekti šią pačią produktyviausią visuomenės dalį. Todėl Departamentas 2014 m. didesnę dėmesį skyrė būtent šiai sričiai. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos darbo vietose poreikio klausimai buvo įtraukti į du 2014 m. vykdytus tyrimus, kurie atlikti bendradarbiaujant su Higienos institutu ir Valstybine darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Darbuotojų rūkymas. 2014 m. Departamento atlikto Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos darbo vietose poreikio įvertinimo tyrimo rezultatai atskleidė, kad darbovietėse aktualiausia problema yra tabako gaminių vartojimas¹⁰ (*žr. 7 pav.*). Lietuvos bendrosios populiacijos tyrimų duomenimis, 36 proc. dirbančiųjų rūko¹¹. 2014 m. Departamento užsakymu atliktos Tabako, alkoholio ir kanapių vartojimo paplitimo tarp suaugusių Lietuvos gyventojų bei jų požiūrio į tabako, alkoholio ir narkomanijos prevencijos priemonių efektyvumą apklausos duomenimis, kasdien rūko reikšmingai didesnė dalis dirbančių darbovietėse (31 proc.) nei nedirbančių, dirbančių namuose ar užsiimančių individualia veikla asmenų (21 proc.) ($p < 0,05$)¹². Net 31-45

⁹ Tabako, alkoholio ir kanapių vartojimo paplitimo tarp suaugusių Lietuvos gyventojų bei jų požiūrio į tabako, alkoholio ir narkomanijos prevencijos priemonių efektyvumą tyrimas. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2013.

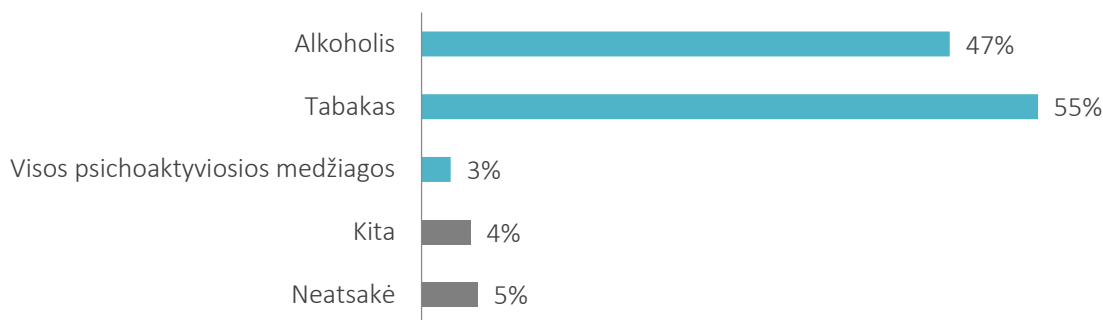
¹⁰ [Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos darbo vietose poreikio įvertinimo tyrimas](#). Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2014.

¹¹ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento užsakymo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo bendrojoje populiacijoje 2012 m. tyrimo duomenys.

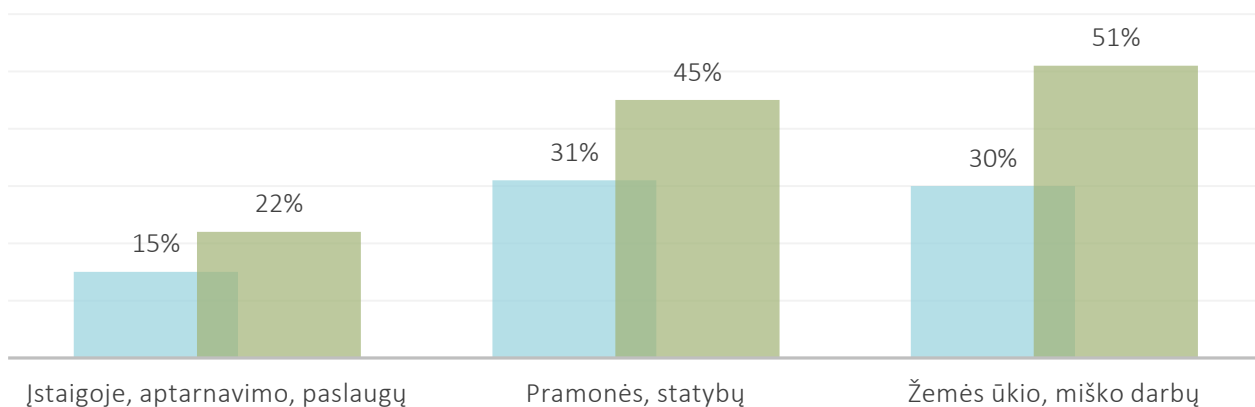
¹² Tabako, alkoholio ir kanapių vartojimo paplitimo tarp suaugusių Lietuvos gyventojų bei jų požiūrio į tabako, alkoholio ir narkomanijos prevencijos priemonių efektyvumą apklausa. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2014.

proc. dirbančiųjų pramonėje, statybose bei 30-51 proc. dirbančių žemės ūkio, miško darbus rūko kasdien. O tarp dirbančių įstaigose, aptarnavimo srityse rūkančių kasdien yra dvigubai mažiau – 15-22 proc.^{12,13} (žr. 8 pav.).

7 pav. Psichoaktyviosios medžiagos, kurių vartojimas, tyrimo dalyvių nuomone, yra aktualiausia problema jų darbovietėje (N=115, proc., galimi keli atsakymo variantai)¹⁰

8 pav. Rūkančiųjų (cigaretes, cigarus, pypkę) kasdien dalis pagal veiklos sritis^{12,13}

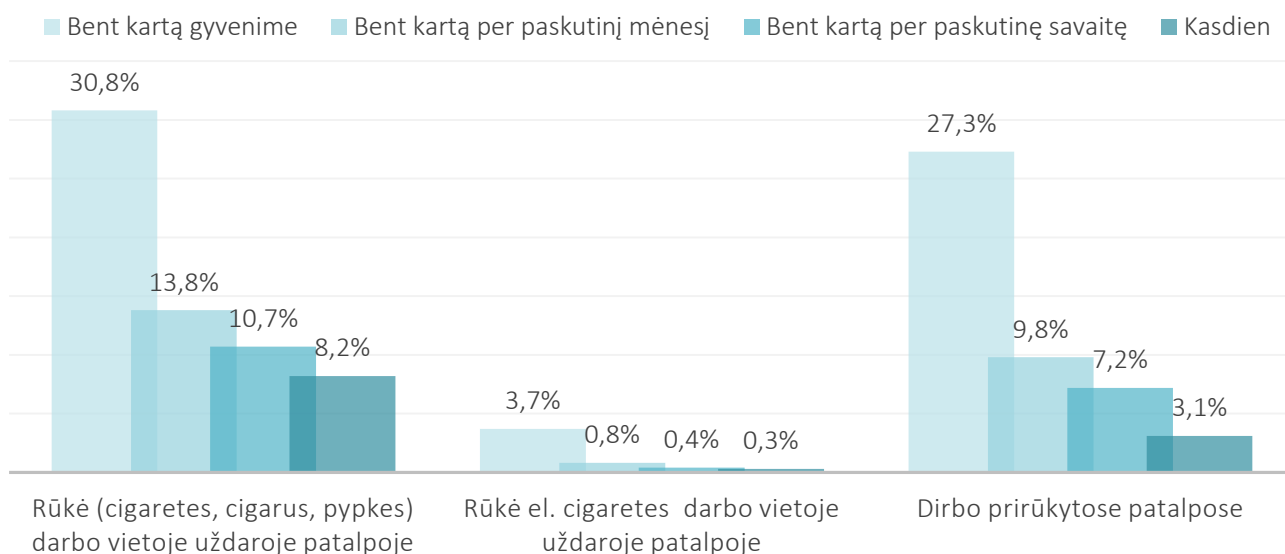
■ Suaugusių Lietuvos žmonių sveikos gyvensenos tyrimo duomenys, 2012 m.

■ Tabako, alkoholio ir kanapių vartojimo paplitimo tarp suaugusių Lietuvos gyventojų bei jų požiūrio į tabako, alkoholio ir narkomanijos prevencijos priemonių efektyvumą apklausos duomenys, 2014.

Pasyvus rūkymas darbo vietose. Lietuvos Respublikos Tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo 19 straipsnyje numatyta, kad Lietuvos Respublikoje rūkyti (vartoti tabako gaminius) draudžiama darbo vietose, esančiose uždaroje patalpose. Įmonėse, įstaigose ir organizacijose gali būti įrengtos specialios patalpos (vietos), kuriose leidžiama rūkyti. Vis dėlto, 2014 m. Departamento duomenimis, cigaretes, cigarus ar pypkes darbo vietoje uždaroje patalpoje nors kartą gyvenime rūkė 1 iš 3 dirbančiųjų, o nors kartą per mėnesį – 1 iš 7 dirbančiųjų. 26 proc. kasdien rūkančių darbuotojų kasdien rūko uždaroje patalpoje darbe. 27 proc. darbuotojų yra dirbę prirūkytose patalpose (žr. 9 pav.). Be to, 1 iš 7 niekada gyvenime nerūkiusių darbuotojų yra tekę dirbti prirūkytose patalpose¹².

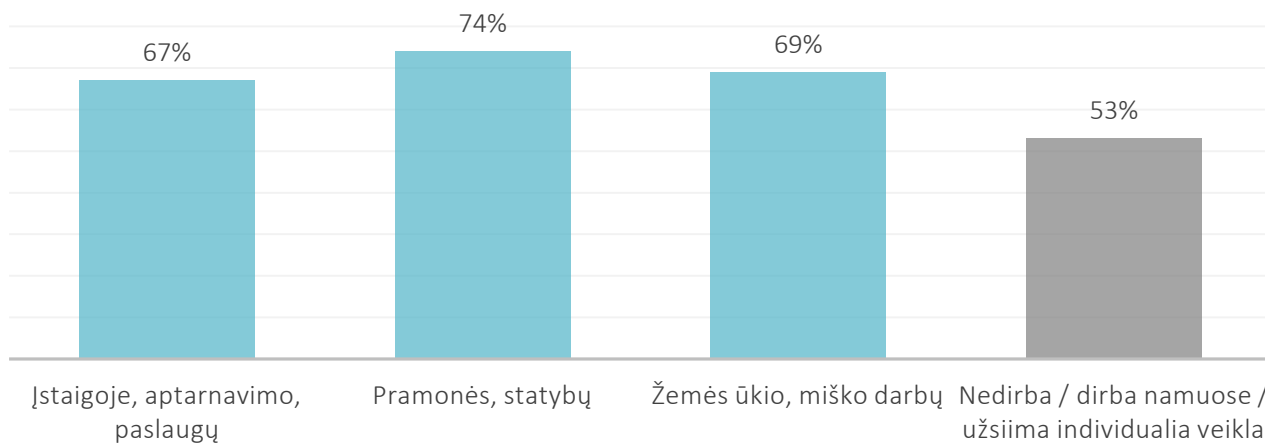
¹³ Grabauskas V. ir kt. [Suaugusių Lietuvos žmonių gyvensenos tyrimas](#), 2012.

9 pav. Tabako gaminių vartojimas darbo vietoje (N=638)¹²

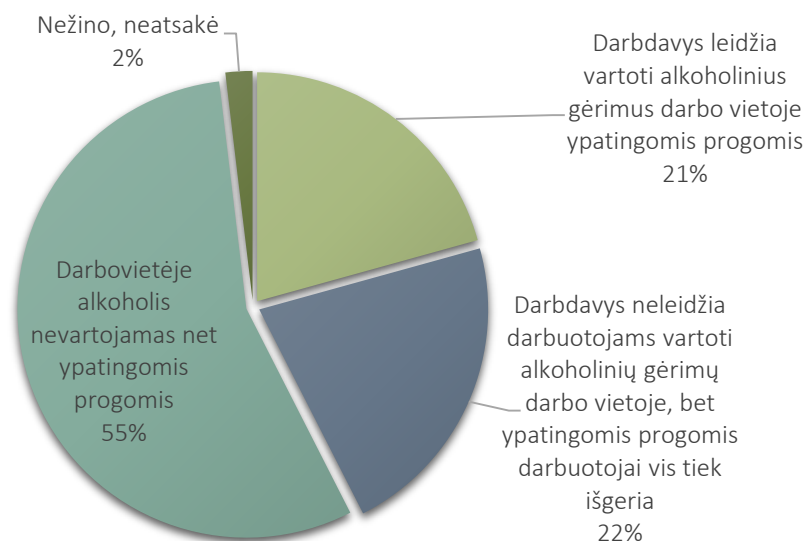
Darbuotojų alkoholio vartojimas. Lietuvos bendrosios populiacijos tyrimų duomenimis, 2012 m. 73 proc. dirbančiųjų nors kartą per paskutines 30 d. vartojo alkoholį (nedirbančiųjų – 59 proc.)¹¹. 2014 m. Departamento duomenimis, alkoholinius gėrimus nors kartą per paskutines 30 d. vartojo reikšmingai didesnė dalis dirbančių darbovietėse (69 proc.) nei nedirbančių, dirbančių namuose ar užsiimančių individualia veikla asmenų (53 proc.) ($p < 0,001$)¹² (žr. 10 pav.).

10 pav. Vartojusių alkoholį nors kartą per paskutines 30 d. dalis pagal veiklos sritis (N=1035)¹²

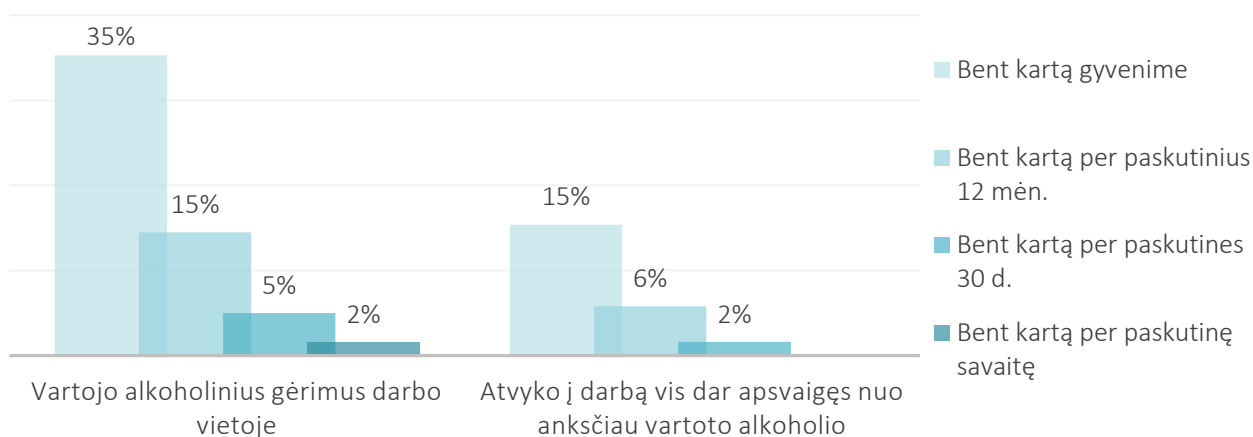
Alkoholio vartojimas darbo vietose. 2014 m. Departamento duomenimis, ypatingomis progomis (per gimtadienius, naujuosius metus ir pan.) alkoholis vartojamas 43 proc. dirbančiųjų darbovietėse. 1 iš 5 (21 proc.) dirbančiųjų darbo vietose nurodė, kad darbdavys leidžia vartoti alkoholinius gėrimus ypatingomis progomis. Panaši dalis (22 proc.) prisipažino, kad nors darbdavys neleidžia vartoti alkoholinių gėrimų darbo vietoje, tačiau ypatingomis progomis darbuotojai vis tiek išgeria (žr. 11 pav.). Vyrai statistiškai reikšmingai dažniau nei moterys minėjo, kad nors darbdavys draudžia alkoholio vartojimą darbo vietoje, bet darbuotojai ypatingomis progomis vis tiek išgeria¹².

11 pav. Alkoholinių gėrimų vartojimo ypatingomis progomis priimtumas darbo vietoje (N=638)¹²

1 iš 3 dirbančiųjų darbo vietoje prisipažino, kad nors kartą gyvenime vartojo alkoholinius gėrimus darbo vietoje. 15 proc. dirbančiųjų nors kartą gyvenime atvyko į darbą apsvaigę nuo anksčiau vartoto alkoholio¹² (žr. 12 pav.).

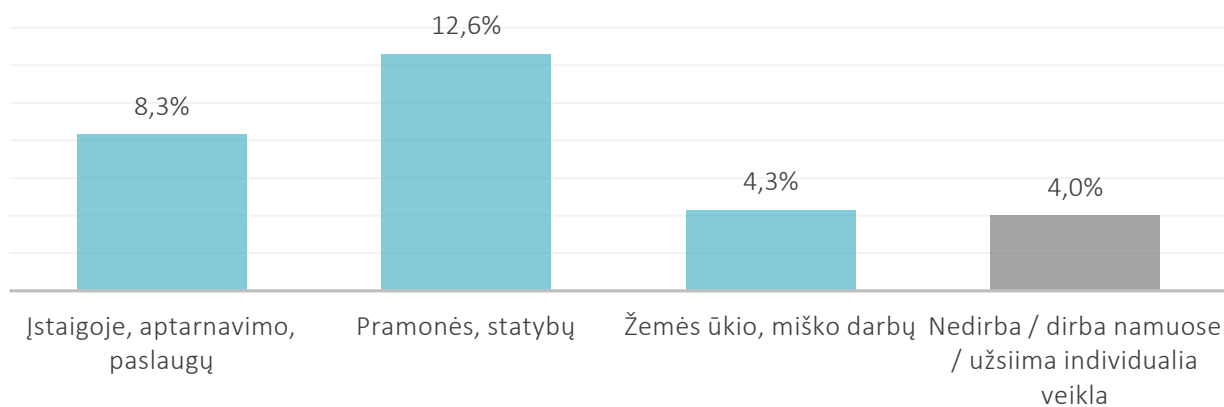
12 pav. Alkoholio vartojimas darbo vietose (N=638)¹²

Darbuotojų narkotikų vartojimas. Lietuvos bendrosios populiacijos tyrimo (2012 m.) duomenimis, 12,5 proc. dirbančiųjų nors kartą gyvenime yra vartoję narkotines ir psichotropines medžiagas (nedirbančiųjų – 9,3 proc.)¹¹. 2014 m. Departamento duomenimis, nors kartą gyvenime narkotines ir psichotropines medžiagas vartojo 9,3 proc. darbo vietose dirbančiųjų asmenų ir 4 proc. nedirbančiųjų darbo vietose asmenų¹² (žr. 13 pav.).

Alkoholio ir narkotikų poveikio vertinimas. 2014 m. Departamento duomenimis, didžioji dauguma apklaustųjų (daugiau nei 93 proc.) mano, kad alkoholis neigiamai veikia sveikatą, darbingumą, sprendimų priėmimą, dėmesingumą, atmintį ir saugą darbe¹² (žr. 14 pav.). Taip pat beveik visi (daugiau nei 98 proc.) apklausos dalyvių nurodė, kad narkotikai neigiamai veikia visus išvardintus aspektus: sveikatą, darbingumą, sprendimų priėmimą, dėmesingumą, atmintį bei saugą darbe¹² (15 pav.).

13 pav. Vartojusių narkotines ir psichotropines medžiagas nors kartą gyvenime dalis pagal veiklos sritis (N=1035)¹²

14 pav. Alkoholio poveikio vertinimas (proc., N=1035)¹²

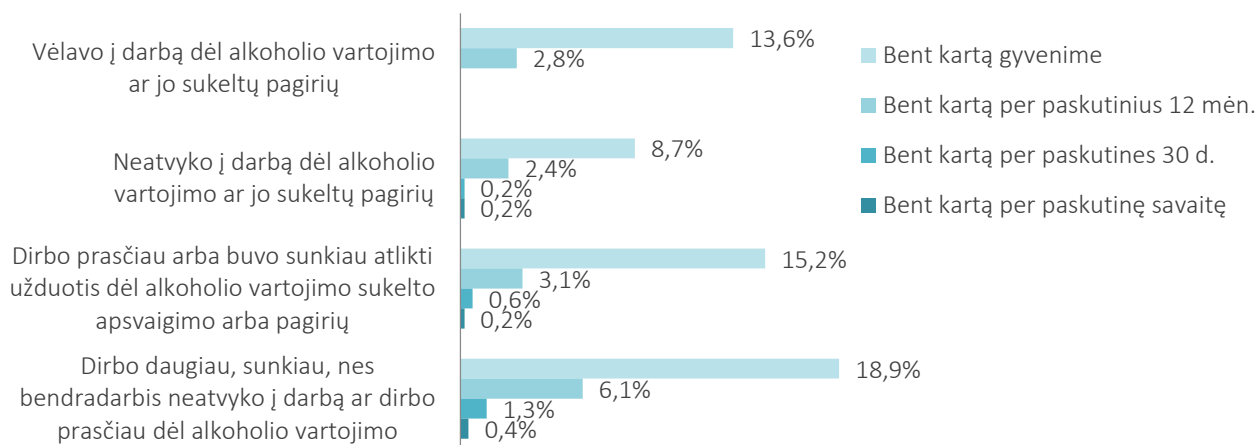
15 pav. Narkotikų poveikio vertinimas (proc., N=1035)¹²

Alkoholio ir narkotikų vartojimo pasekmės. 14 proc. dirbančiųjų darbo vietoje nors kartą gyvenime vėlavo į darbą, o 9 proc. neatvyko į darbą dėl alkoholio vartojimo ar jo sukeltų pagirių. Bent kartą gyvenime 15 proc. dirbančiųjų dirbo prasčiau, arba jiems buvo sunkiau atlikti užduotis dėl alkoholio vartojimo sukulto apsvaigimo ar pagirių. 19 proc. dirbančiųjų teigė, kad jiems yra tekę dirbti daugiau ar sunkiau, nes jų bendradarbis neatvyko į darbą ar dirbo prasčiau dėl alkoholio vartojimo (žr. 16 pav.). 3 proc. dirbančiųjų darbo vietoje nurodė, kad jiems nors kartą gyvenime yra tekę dirbti daugiau, sunkiau, nes jų bendradarbiai neatvyko į darbą ar dirbo prasčiau dėl narkotikų vartojimo¹².

16 pav. Alkoholio vartojimo pasekmės darbo vietose (N=638)¹²

Darbovietėse vykdomos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir kontrolės priemonės.

Daugiau nei pusė (60 proc.) 2014 m. Departamento atlikto Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos darbo vietose poreikio įvertinimo tyrimo dalyvių teigė, kad, sprendžiant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo problemą, jų darbovietėse taikomas darbuotojų informavimas, švietimas bei mokymai psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos temomis. 37 proc. nurodė, kad jų darbuotojai yra tikrinami dėl alkoholio vartojimo. 30 proc. tyrimo dalyvių darbovietėse darbuotojai konsultuojami dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo keliamų problemų. Kur kas rečiau buvo nurodoma, kad darbovietėse teikiama parama, pagalba darbuotojams, turintiems problemų dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, arba priklausomybės ligomis sergantiems darbuotojams sudaromos galimybės gydytis ir užtikrinama darbo vieta baigus gydymo ir reabilitacijos programą. Rečiausiai darbovietėse vykdomas darbuotojų testavimas dėl narkotikų vartojimo (žr. 17 pav.)¹⁰.

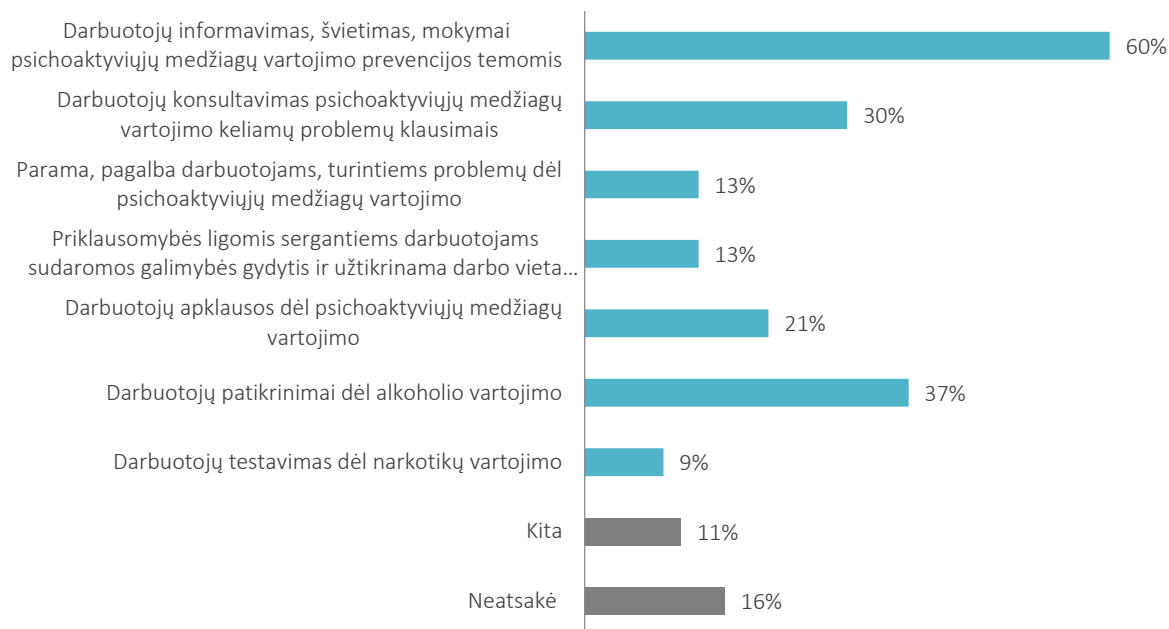
Minėto tyrimo rezultatai atskleidė, kad didžiausios kliūtys įgyvendinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją darbo vietose yra šios veiklos sudėtingumas ir informacijos, metodinės medžiagos bei patarimų kaip darbo vietose vykdyti prevenciją trūkumas (38 proc.), iniciatyvos stoka (27 proc.) ir lėšų trūkumas (17 proc.). Vis dėlto, daugiau nei trečdalis (37 proc.) tyrimo dalyvių nurodė, kad nemato poreikio darbovietėje vykdyti prevencinę veiklą, o 5 proc. tyrimo dalyvių teigė nesuprantantys, kuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija būtų naudinga jų darbovietai (žr. 18 pav.). Be to, mažiau nei pusė (46 proc.) darbuotojų atstovų mano, kad darbdaviams verta investuoti į darbovietėje vykdomą psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją, panaudojant įmonės / įstaigos tikslines lėšas¹⁰. Tad Lietuvoje vis dar nepakankamai įsisąmoninamas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos darbo vietose poreikis ir teikiama nauda.

Remiantis atliktų tyrimų rezultatais, tarptautinių organizacijų rekomendacijomis bei užsienio šalių gerąja patirtimi Departamentas 2014 m. parengė [Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos darbo vietose rekomendacijas](#). Rekomendacijos skirtos valstybės, savivaldybių bei įmonių specialistams, atsakingiems už darbuotojų saugą ir sveikatą, įmonių ir įstaigų vadovams bei visiems suinteresuotiems saugia ir sveika darbo aplinka bei darbuotojų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija. Šioje informacinėje medžiagoje apžvelgta darbuotojų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo situacija, vartojimo keliamos problemos ir pasekmės, aptartos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos darbo vietose įgyvendinimo formos ir principai bei pateikti aktualūs gerosios patirties pavyzdžiai.

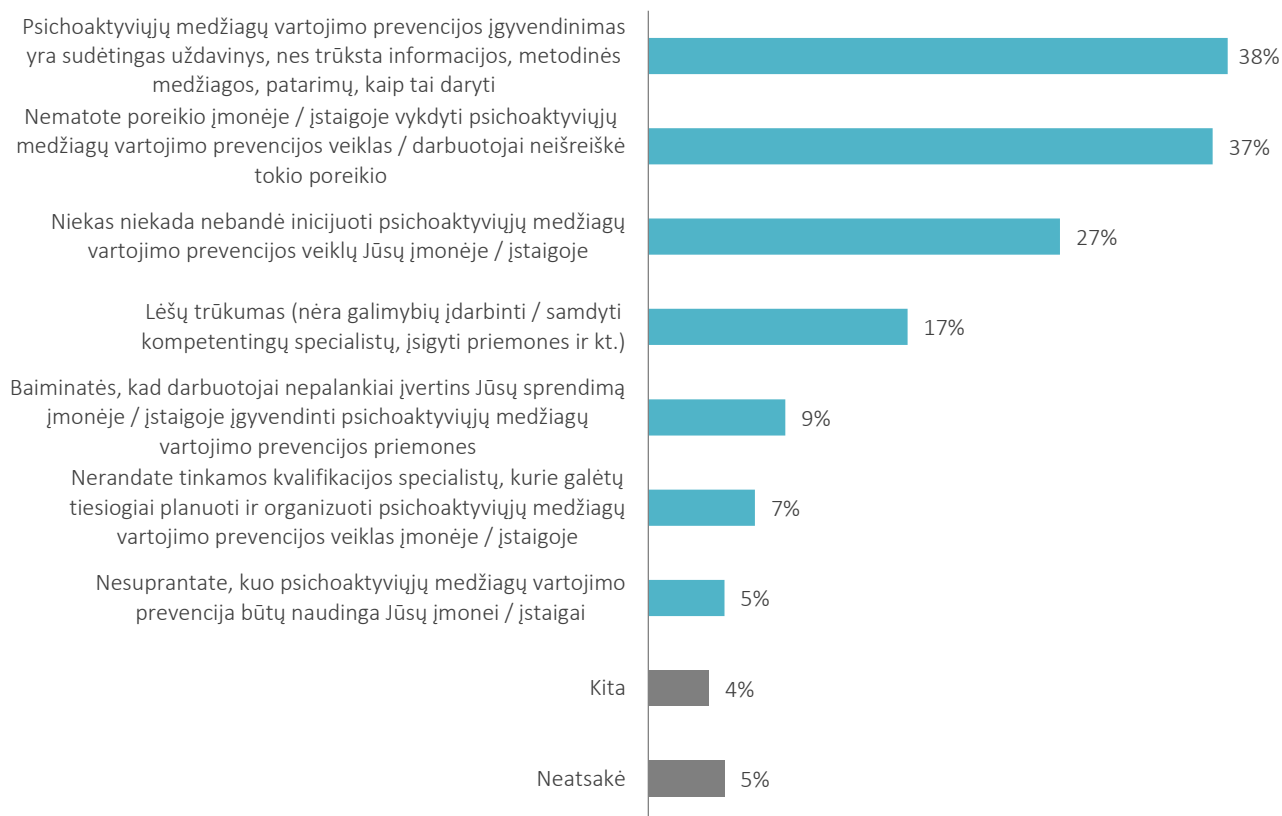

Minėtos problemos, tyrimų rezultatai bei rekomendacijos buvo pristatyti ir aptarti Departamento organizuotoje apskritojo stalo diskusijoje 2014 m. gruodžio 16 d., kurioje dalyvavo Departamento, Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Higienos instituto ir Europos saugos ir sveikatos darbe agentūros punkto Lietuvoje atstovai.

17 pav. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir kontrolės priemonės, vykdomos tyrimo dalyvių darbovietėse ($N=115$, galimi keli atsakymo variantai)¹⁰

18 pav. Didžiausios kliūtys psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos vykdymui darbo vietose ($N=115$, galimi keli atsakymo variantai)¹⁰

INFORMACIJOS ŠALTINIAI

Svarbiausi pateiktos informacijos šaltiniai:

1. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys.
2. [Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 m. veiklos ataskaita](#).
3. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro informacija.
4. Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) ataskaitos duomenys.
5. [Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 m. veiklos ataskaita](#).

Apžvalgoje minimi tyrimai, apklausos:

1. [Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos darbo vietose poreikio įvertinimo tyrimas](#). Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2014.
2. Tabako, alkoholio ir kanapių vartojimo paplitimo tarp suaugusių Lietuvos gyventojų bei jų požiūrio į tabako, alkoholio ir narkomanijos prevencijos priemonių efektyvumą apklausa. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2014.
3. Tabako, alkoholio ir kanapių vartojimo paplitimo tarp suaugusių Lietuvos gyventojų bei jų požiūrio į tabako, alkoholio ir narkomanijos prevencijos priemonių efektyvumą tyrimas. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2013.
4. Grabauskas V. ir kt. [Suaugusių Lietuvos žmonių gyvenamosios tyrimas](#), 2012.
5. [Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo Lietuvoje tyrimai](#) (2004, 2008, 2012), Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas.

PRIEDAI

1 priedas. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie teritorinių policijos komisariatų 2014 m. vykdytas aplinkos prevencijos priemones

PRIEMONĖ	TIKSLAS	REZULTATAS
Alytaus apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Prevencinės priemonės „Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas“ viešosiose ir kt. žmonių susibūrimo vietose (diskotekose, kavinėse, internetinėse kavinėse, stovėjimo aikštelėse, prie mokyklų, darželių), vairuotojų tikrinimai dėl apsvaigimo nuo narkotinių ar kitų psichoaktyviųjų medžiagų	Palaikyti ir užtikrinti viešąją tvarką jaunimo susibūrimo vietose, siekiant išaiškinti teisės pažeidimus, susijusius su alkoholinių gėrimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimu	2014 m. išaiškinta 3 219 administracinių teisės pažeidimų, susijusių su alkoholinių gėrimų vartojimu viešosiose vietose ar girtu pasirodymu (Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 178 str.), 118 nepilnamečių alkoholinių gėrimų vartojimo ar turėjimo atvejų (ATPK 178.1 str.); 85 neteisėto naminės degtinės laikymo, gabenimo ir t. t. alkoholinių gėrimų ir aparatų gaminimo atvejų (ATPK 177 str.), 68 nedentūruoto etilo alkoholio ir jų skiedinių laikymo, gabenimo ir t. t. atvejų (ATPK 177.2 str.)
Prevencinė priemonė „Aguona“	Atskleisti padarytus ir užkardyti asmenų daromus teisės pažeidimus, susijusius su neteisėtu narkotinių medžiagų žaliavos auginimu bei disponavimu ja	Pažeidimų nenustatyta
Priemonė „Akcizinė prekė“	Išaiškinti akcizais apmokestinamų prekių (alkoholinių gėrimų, tabako gaminių, vaistų) laikymo, gabenimo, realizavimo, pažeidžiant nustatytą tvarką, pažeidimus), išimti prekes iš apyvartos ir užkirsti kelią realizavimui. Išaiškinti teisės pažeidimus, susijusius su akcizinių prekių, medikamentų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų įsigijimu, laikymu, disponavimu	Vykdyta 105 prevencinės priemonės, pradėta 96 ikiteisminiai tyrimai. Atskleista 378 administraciniai teisės pažeidimai. Paimta 317,38 l spirito, 729,26 l naminės degtinės, 3 756 l raugalo, 27 aparatai naminei degtinei gaminti, 232 818 pakelių cigarečių
Priemonė „Narkotinės ir psichotropinės medžiagos“	Išaiškinti teisės pažeidimus, susijusius su narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimu, siekiant užkirsti kelią platinti, disponuoti	Surašyta 58 protokolai (ATPK 44 str. 2 d.), surengta 42 reidai. Išaiškinta: 1 pažeidimas (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 264 str. (lenkimas vartoti narkotines medžiagas), 35 – BK 260 str. (neteisėtas disponavimas, turint tikslą platinti), 52 – BK 259 str. (neteisėtas disponavimas, neturint tikslo platinti)
Kauno apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Kovos su neteisėtu narkotinių ir psichotropinių medžiagų platinimu jaunimo pasilinksminimo vietose užtikrinimas	Nustatyti asmenis, vartojančius narkotines medžiagas ir piktnaudžiaujančius kitomis psichotropinėmis medžiagomis	Surengti 352 reidai ir jų metu nustatyti 46 asmenys, pažeidę LR ATPK 44 str. („Neteisėtas narkotinių medžiagų įgijimas ar laikymas nedideliais kiekiais ar psichotropinių medžiagų vartojimas be gydytojo paskyrimo“)
Prevencinė priemonė „Klubas“	Užkirsti kelią narkotinių medžiagų platinimui ir vartojimui kavinėse, baruose, naktiniuose klubuose,	Priemonės metu nustatyta 18 administracinės teisės pažeidėjų pagal LR ATPK 44 str.

	jaunimo pasilinksminimo bei laisvalaikio praleidimo vietose	
Patikrinimai mokyklų, vaikų globos namų priegose	Nustatyti asmenis, platinančius narkotines ir psichotropines medžiagas tarp mokinių	Patikrinimų metu nustatyta 180 administracinės teisės pažeidėjų pagal LR ATPK 1851 str., 106 –pagal LR ATPK 178 str., 8 – pagal LR ATPK 44 str.
Prevencinė priemonė „Narkotikų prevencijos savaitė“	Nustatyti asmenis, platinančius ir vartojančius narkotines bei psichotropines medžiagas	Priemonė organizuota 3 kartus. Priemonių metu buvo sulaikyti 65 asmenys, įtariami apsvaigę nuo narkotinių medžiagų. Surašyti 45 protokolai pagal LR ATPK 44 str., 8 protokolai pagal LR ATPK 178 str., 3 protokolai pagal LR ATPK 1852 str., pradėti 6 ikiteisminiai tyrimai pagal LR BK 259 str.
Apsilankymai šeimose vaikų, įtrauktų į rizikos grupės informacinę apskaitą dėl narkotinių, psichotropinių ar kitų svaigiųjų priemonių vartojimo	Mažinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų pasiūlą, užkardyti teisės pažeidimus, susijusius su psichotropinių ir narkotinių medžiagų vartojimu ir disponavimu jomis	Apsilankymų metu asmenų, pažeidusių LR ATPK 44 str. reikalavimus, nenustatyta
Prevencinė priemonė „Aguona“	Atskleisti padarytus ir užkardyti asmenų daromus teisės pažeidimus, susijusius su neteisėtu narkotinių medžiagų žaliavos auginimu bei disponavimu ja	Surašyti 107 administracinių teisės pažeidimų protokolai pagal LR ATPK 44 str., 4 pagal LR ATPK 1072 str., sunaikinta 13 m ² aguonų pasėlių. Priemonės metu pagal LR BK 259 str. buvo atliekama 10 ikiteisminių tyrimų, pagal LR BK 260 str. – 3 ikiteisminiai tyrimai
Klaipėdos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Viešosios tvarkos ir saugaus eismo užtikrinimas, akcizinių prekių kontrolė	Eismo saugumas, akcizinių prekių kontrolė, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, platinimo kontrolė	1 LR ATPK 44 str. 1 d., 3 LR ATPK 44 str. 2 d., 1 ikiteisminis tyrimas
Jaunimo susibūrimo vietų lankymas (Klaipėdos PK)	Siekiant nustatyti asmenis, kurie vartoja, laiko ar platina narkotines ar psichotropines medžiagas	Organizuotos 7 prevencinės priemonės
Organizuoti 9 reidai į jaunimo pasilinksminimo, susibūrimo ir kitas vietas (Skuodo PK)	Siekiant užkirsti kelią narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimui, laikymui, platinimui jaunimo tarpe	Pažeidimų bei nusikaltimų susijusių su narkotinių bei psichotropinių medžiagų vartojimu, laikymu bei platinimu, nenustatyta
Reidai į jaunimo susibūrimo ir pasilinksminimo vietas, kavines, barus, diskotekas (Plungės PK)	Užkardyti narkotinių, psichotropinių medžiagų platinimą ir vartojimą	Organizuota 50 reidų. Surašyti 38 administracinės teisės pažeidimo protokolai, pagal LR ATPK 44 str. Pradėta 13 ikiteisminių tyrimų, dėl nusikalstamų veikų, susijusių su psichotropinėmis ir narkotinėmis medžiagomis
Neringos PK vykdytos 2 priemonės	Nustatyti galimus narkotinių medžiagų gabenimo ir laikymo atvejus, pasitelkiant VSAT kinologus	Pažeidimų nenustatyta
Prevencinė priemonė „Aguona“	Atskleisti padarytus ir užkardyti asmenų daromus teisės pažeidimus, susijusius su neteisėtu narkotinių medžiagų žaliavos auginimu bei disponavimu ja	Pažeidimų nenustatyta
Susitikimai su gyventojais „Saugią aplinką kurkime kartu“	Surinkti iš gyventojų informaciją, kur Klaipėdos mieste yra vartojamos,	Organizuota 11 susitikimų su gyventojais

	platinamos, laikomos narkotinės ar psichotropinės medžiagos	
Marijampolės apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Prevencinio pobūdžio akcija „Aguona 2014“	Akcijos tikslas – viešo patruliavimo metu, naudojant specialiąsias priemones atlikti teritorijos stebėjimą, siekiant užkardyti neteisėtus veiksmus, susijusius su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, bei mažinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų pasiūlą. Taip pat tikslinga priemonės metu patikrinti nuošalias apleistas ar negyvenamas sodybas	Patikrinta Kalvarijos savivaldybės Akmenynų, Sangrūdės ir Liubavo seniūnijų teritorijos, pažeidimų nenustatyta
Panevėžio apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Tiksliniai reidai Panevėžio mieste	Nustatyti asmenis, vartojančius narkotines ir psichotropines medžiagas ar jomis disponuojančius. Kvaišalus vartojantiems asmenims suteikti informaciją, kur kreiptis pagalbos, norint atsikratyti žalingų įpročių. Priemonės metu daugiau dėmesio atkreipti į nepilnamečius asmenis	Organizuotos 55 prevencinės priemonės, kurių metu nustatytas 81 administracinės teisės pažeidimas, susijęs su narkotinių ar psichotropinių medžiagų įsigijimu, laikymu ir vartojimu. Registruota 13 nusikalstamų veikų, susijusių su psichotropinėmis ir narkotinėmis medžiagomis, iširta – 14 nusikalstamų veikų. Nustatyta 12 asmenų, vartojusių narkotines medžiagas
Prevencinė priemonė „Gatvė 2014“	Lankyti jaunimo susibūrimo vietas Rokiškio rajone, siekiant nustatyti, ar jaunimas nevaruoja narkotinių ir psichotropinių medžiagų	Priemonės metu pažeidimų, susijusių su narkotinių, psichotropinių ar kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu, laikymu ar platinimu, nustatyta nebuvo
Prevencinė priemonė „Saugus jaunasis kelių eismo dalyvis 2014“	Ugdyti jaunąją kartą laikytis Kelių eismo taisyklių reikalavimų, nevairuoti transporto priemonių apsvaigus nuo psichoaktyviųjų medžiagų	Priemonės metu tikrino transporto priemonių vairuotojų blaivumą, galimą apsvaigimą nuo narkotikų ar kitų psichoaktyviųjų medžiagų. Skaitytos paskaitos bendrojo ugdymo įstaigose apie Kelių eismo taisyklių reikalavimus ir pasekmes, kai jų yra nesilaikoma
Tiksliniai reidai Biržų rajone	Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija tarp jaunimo, daugiau dėmesio atkreipiant į socialinės rizikos šeimas. Nustatyti narkotines medžiagas vartojančius asmenis	Reidų metu nustatytas 31 asmuo, vartojantis narkotines medžiagas, taikytos poveikio priemonės
Prevencinė priemonė „Aguona 2014“	Mažinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų pasiūlą ir paklausą	2014 m. Panevėžio apskrityje sunaikinti 5,5 kv. m aguonų pasėlių ir 3 kv. m kanapių. Nustatyti 39 pažeidėjai pagal LR ATPK 44 str. ir 8 pagal LR ATPK 1072 str., pradėti 4 ikiteisminiai tyrimai
Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Šiaulių apskr. VPK prevencinė priemonė, skirta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvartos užkardymui	Riboti psichoaktyviųjų medžiagų prieinamumą, mažinti jų pasiūlą ir paklausą	Išaiškinti 73 administraciniai teisės pažeidimai: LR ATPK 44 str. – 51; LR ATPK 1072 str. – 22;
Prevencinė priemonė „Aguona“	Atskleisti padarytus ir užkardyti asmenų daromus teisės pažeidimus, susijusius su neteisėtu narkotinių	Sunaikinti 113,6 m ² opijinių aguonų ir kanapių pasėlių

	medžiagų žaliavos auginimu bei disponavimu ja	
Tauragės apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Prevencinė priemonė „Aguona“	Atskleisti padarytus ir užkardyti asmenų daromus teisės pažeidimus, susijusius su neteisėtu narkotinių medžiagų žaliavos auginimu bei disponavimu ja	Pažeidimų nenustatyta
Telšių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Reidai į jaunimo pasilinksminimo vietas (kavinės, barai, diskotekos)	Kontroliuoti vietas bei vietas, kuriuose yra didžiausia rizika, kur gali būti platinamos, vartojamos narkotinės medžiagos. Sumažinti narkotinių medžiagų prieinamumą	Nuolat buvo vykdomi tiksliniai patruliavimai ir kitos policinės priemonės, kurių metu buvo nustatyta 14 asmenų, kurie buvo vartoję narkotines medžiagas
Prevencinė priemonė „Aguona“	Tikrinti vietas ir vietas, kuriuose gali būti neteisėtai auginamos aguonos ir kanapės	Buvo organizuoti tiksliniai reidai, kurių metu nustatyti 29 neteisėtų auginimų atvejai
Utenos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Utenos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas Prevencinė programa „Saugi Utena“ 2014 m.	Siekiant suaktyvinti policijos veiklą narkomanijos prevencijos srityje numatomos priemonės užkardant narkotinių ir psichotropinių medžiagų plitimą Utenos rajone. Tai asmenų, įrašytų į PK įskaitas, elgesio kontrolė	Per 2014 m. Utenos rajone vykdant narkotikų prevencijos priemones, už neteisėtą psichotropinių ar narkotinių medžiagų įgijimą ar laikymą nedideliais kiekiais arba šių medžiagų vartojimą be gydytojo paskyrimo asmenims pagal LR ATPK 44 str. surašyta 12 administracinio teisės pažeidimo protokolų. Per 2015 m. 3 mėn. laikotarpį pagal tą patį straipsnį asmenims surašyti 8 administracinio teisės pažeidimo protokolai
Prevencinė priemonė „Aguona“	Atskleisti padarytus ir užkardyti asmenų daromus teisės pažeidimus, susijusius su neteisėtu narkotinių medžiagų žaliavos auginimu bei disponavimu ja	Pažeidimų nenustatyta
Utenos apskrities VPK Ignalinos rajono policijos komisariato priemonė „Alkoholizmo ir narkomanijos prevencija“	Nustačius narkotinių medžiagų vartojimo faktus, asmenims bus taikomos bendrosios ir individualiosios prevencijos priemonės	Įvykdyti 27 reidai. Atlikta 34 narkotikų testai, iš kurių buvo nustatyta 20 asmenų, vartojusių narkotines medžiagas be gydytojo paskyrimo ir 1 transporto priemonės vairuotojas, kuris vairavo automobilį būdamas apsvaigęs nuo narkotinių medžiagų. Per 2014 metus buvo išaiškinta 6 nusikalstamos veikos, susijusios su nelegalia narkotinių medžiagų apyvarta
Utenos apskrities VPK Zarasų rajono policijos komisariato priemonė	Vykdyti tabako gaminių ir alkoholio produktų, kitų kvaišalų neteisėtos apyvartos ir vartojimo prevenciją savivaldybės teritorijoje	Pareigūnai suorganizavo 12 budėjimų prie prekybos centrų. Pradėti 2 ikiteisminiai tyrimai pagal LR BK 259 str., 1 ikiteisminis tyrimas – pagal LR BK 260 str.), 1 ikiteisminis tyrimas – pagal LR BK 265 str.
Visuomenės sveikatos rėmimo specialioji programa „Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų“	Prevencinės priemonės tikslai: - vykdyti bendruomenės šviečiamojo ir auklėjamojo pobūdžio darbą apie alkoholio, narkotikų ir kitų	Pareigūnai suorganizavo 23 prevencines priemones Zarasų rajono kultūros įstaigose vykusių renginių metu, diskotekose, kitose jaunimo pasilinksminimo ir susibūrimo vietose, 12 budėjimų prie prekybos centrų,

<p>vartojimo prevencija Zarasų rajone“</p>	<p>psichotropinių medžiagų vartojimo daromą žalą ir pasekmes;</p> <ul style="list-style-type: none"> - vykdyti tabako gaminių ir alkoholio produktų, kitų kvaišalų neteisėtos apyvartos ir vartojimo prevenciją savivaldybės teritorijoje; - užtikrinti alkoholio ir kitų kvaišalų vartojimo prevenciją Zarasų rajone, - užtikrinti vaikų apsaugą nuo neigiamą jiems įtaką darančių, alkoholinius gėrimus vartojančių asmenų, - vykdyti švietėjišką veiklą Zarasų rajono seniūnijose teisės pažeidimų, nusikalstamumo prevencijos srityje, - įtraukti mokinius ir jaunimą į žalingų įpročių prevencines veiklas 	<p>10 susitikimų su gyventojais. Pradėti 2 ikiteisminiai tyrimai pagal LR BK 259 str., 1 ikiteisminis tyrimas – pagal LR BK 260 str.), 1 ikiteisminis tyrimas – pagal LR BK 265 str. Vykdytų reidų „Jaunimas“, „Rūkymas“, „Vairuok saugiai“, „Saugokime vieni kitus kelyje“ metu buvo siekiama nustatyti nepilnamečius, apsvaigusius nuo alkoholio ar narkotinių, kitų psichoaktyviųjų medžiagų, alkoholio ar tabako gaminių pardavimo nepilnamečiams atvejus. Jų metu buvo nustatyta 10 nepilnamečių, apsvaigusių nuo alkoholio, kuriems surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolai pagal LR ATPK 178 str. Taip pat buvo vykdomi reidai prie prekybos centrų tamsiu paros metu, siekiant nustatyti alkoholio ar tabako gaminių pardavimo, nupirkimo ar perdavimo nepilnamečiams atvejus. Nustatytas 1 tabako gaminių nupirkimo ir perdavimo nepilnamečiui atvejis, dėl ko asmeniui buvo surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas pagal LR ATPK 1854 str. Nustatyti nepilnamečių asmenų padaryti 7 KET pažeidimai, už kuriuos asmenims surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolai pagal LR ATPK 128 str., 129 str., 130 str., 131 str., 134 str. Prevencinių reidų („Rūkymas“) metu buvo nustatyti 8 mokiniai, rūkę mokyklos teritorijoje, kuriems surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolai pagal LR ATPK 1851 str. 2 d.</p>
<p>Utenos apskrities VPK Anykščių r. policijos komisariato prevencinis projektas „Anykščių miesto ir rajono vaikų ir jaunimo žalingų įpročių prevencija ir sveiko gyvenimo būdo formavimas“</p>	<p>Vaikų ir jaunimo sveikatos saugojimas, formuojant sveiko gyvenimo įgūdžius, alkoholio, tabako, narkotinių medžiagų vartojimo prevencija</p>	<p>2014 metais surašyta 10 protokolų pagal LR ATPK 44 str.</p>
Vilniaus apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
<p>Vilniaus aps. VPK Vilniaus miesto Antrojo PK prižiūrime teritorijoje, romų tabore kas 3-4 d. sustiprintas viešas ir neviešas patruliavimas</p>	<p>Nustatyti narkotinių ir psichotropinių medžiagų platintojus bei užkirsti kelią apyvartai</p>	<p>LR ATPK 44 str. – 804 protokolai; LR BK 260 str. – 44 ikiteisminiai tyrimai; LR BK 259 str. – 192 ikiteisminiai tyrimai.</p>

<p>Vilniaus aps. VPK Elektrėnų PK prevencinė priemonė „Narkotikai skrydis į bedugnę“</p>	<p>Stabilizuoti ir sumažinti alkoholio, tabako ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo augimo tempus</p>	<p>Įgyvendinus projektą sumažėjo jaunimo, vartojančio alkoholį, tabaką ir kitas psichoaktyvias medžiagas, dalis. Sumažėjo ikiteisminių tyrimų dėl neteisėto disponavimo narkotinėmis medžiagomis (LR BK 259 str.), administracinių teisės pažeidimų protokolų pagal LR ATPK 44 str., 178 str., 185(1) str.</p>
<p>Prevencinė priemonė „Aguona“</p>	<p>Atskleisti padarytus ir užkardyti asmenų daromus teisės pažeidimus, susijusius su neteisėtu narkotinių medžiagų žaliavos auginimu bei disponavimu ja</p>	<p>Pažeidimų nenustatyta</p>
<p>Vilniaus aps. VPK Švenčionių r. PK prevencinės priemonės mokymo įstaigose, jų teritorijose ir prieigose</p>	<p>Narkotinių medžiagų jaunimo tarpe vartojimo prevencija ir su tuo susijusių teisės pažeidimų išaiškinimas</p>	<p>4 priemonės (pažeidimų nenustatyta)</p>

2 priedas. 2014 m. socialinio emocinio ugdymo programos vykdžiusių Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų skaičius (ŠVIS duomenys)

Eil. Nr.	Programa	Mokyklų skaičius
1.	Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. ISAK-494 „Dėl Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programos patvirtinimo“	946
2.	Žmogaus saugos bendroji programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. V-1159 „Dėl Žmogaus saugos bendrosios programos patvirtinimo“	840
3.	Sveikatos ugdymo bendroji programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-1290 „Dėl Sveikatos ugdymo bendrosios programos patvirtinimo“	688
4.	Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. vasario 7 d. įsakymu Nr. ISAK-179 „Dėl Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos patvirtinimo“	586
5.	„Gyvenimo įgūdžių ugdymas“ (pradinės klasės). L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė, O. Rugevičienė. 2004 m.	481
6.	„Sveikos gyvensenos ugdymas“ - gyvenimo įgūdžių ugdymo programa 1- 8 klasių mokiniams	481
7.	„Gyvenimo įgūdžių ugdymas“ (V-VIII klasės). L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė, A. Davidavičienė. 2005 m.	408
8.	„Gyvenimo įgūdžių ugdymas“ (IX-X klasės). L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė, I. Pilkauskienė. 2005 m.	351
9.	Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. V-651	349
10.	„Antrasis žingsnis“ („Second step“) - socialinių emocinių įgūdžių ugdymo programa 1-4 klasės mokiniams	314
11.	„Žipio draugai“ - ankstyvosios prevencijos ir socialinio emocinio ugdymo programa 5-7 metų vaikams	314
12.	OLWEUS - smurto ir patyčių prevencijos programa	229
13.	Socialinių įgūdžių vadovas. Pradinių klasių mokinių įgūdžiams lavinti. S. Kemerienė, R. Mazūrienė, A. Petronis ir kt.	198
14.	„Tiltai“ - paauglių socialinių įgūdžių ugdymo programa. N. Strulienė, 2007 m.	184
15.	„Įveikiame kartu“ - į vaiko ir šeimos socialinių įgūdžių ugdymą orientuota ankstyvosios prevencijos programa 7-9 metų vaikams	168
16.	Vaikų gyvenimo įgūdžių ugdymas, skirtas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai ugdymo įstaigose įgyvendinti. NTAKD, 2011 m.	153
17.	Vidurinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. V-651 „Dėl pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendrosios programos patvirtinimo“	138
18.	„Paauglystės kryžkelės“ - Lions Quest gyvenimo įgūdžių ugdymo programa 5-8 klasių mokiniams	128
19.	Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos mokymo programa tėvams, patvirtinta Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro direktorės 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. (1.3) V-263 „Dėl Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos mokymo programos tėvams patvirtinimo“	100
20.	„Sniego gniūžtė“ - psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir socialinių įgūdžių ugdymo programa 8-12 klasių mokiniams	94
21.	„GYVAI“ („Unplugged“) - tabako, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimo prevencijos programa 12-14 metų mokiniams (Asociacija Mentor Lietuva)	90
22.	„Gera pradžia“ („Step by step“) - į vaiką bei šeimą orientuota metodika 1-4 klasės mokinių ugdymui	70

23.	„Obuolio draugai“ - ankstyvosios prevencijos programa 7-9 metų vaikams	62
24.	„Linas-pagalba vaikams“ - psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programa 6-12 (15) metų vaikams	46
25.	Programa „Big Brothers Big Sisters“ (Didysis brolis, didžioji sesuo)	25
26.	„Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo prevencijos vykdymas ugdymo įstaigose, taikant sobriologijos mokslo pasiekimus“	24
27.	Edinburgo Hercogo Tarptautinių Jaunimo apdovanojimų programa	11
28.	Gordon Training International „Tėvų efektyvumo ugdymo programa“ („Parent effectiveness training“ P.E.T.)	10
29.	„Stalker“ - vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos programa 11-18 metų mokiniams, nukreipta į stabilaus gyvenimo pozicijos formavimą, apsaugančią nuo narkotikų, alkoholio ir tabako vartojimo	4
30.	SEAL Jungtinės Karalystės socialinio emocinio mokymosi programa	3
31.	<i>Vykdoma kita, sąraše nepaminėta, prevencinė programa</i>	138
32.	<i>Nevykdoma nė viena prevencinė programa</i>	8

3 priedas. 2014 m. kitas prevencines programas vykdžiusių Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų skaičius (šVIS duomenys)

Eil. Nr.	Programa	Mokyklų skaičius
1.	„Savaitė be patyčių“	51
2.	„Kuriame saugią mokyklą“	9
3.	„Raktai į sėkmę“ – Lions Quest gyvenimo įgūdžių ugdymo programa 9-12 klasių mokiniams	5
4.	Programa tėvams „Laiptai. kartu gali būti lengva“	4
5.	„Auginkime vieni kitus“	2
6.	Akcija „Savaitė be patyčių“	2
7.	Antikorupcinio ugdymo programa	2
8.	„Auginkime vieni kitus“	2
9.	„Mokykla tėvams ir auklėtojams“	2
10.	Nacionalinės kovos su korupcija programa 5-10 kl. mokiniams	2
11.	Priklausomos asmenybės stiprinimas ir socialinė pagalba	2
12.	Programa „Sveikatiada“	2
13.	„Charakteris“	1
14.	„Mergaičių programa“	1
15.	„Molio keliu“	1
16.	„Nebūk šešėly“	1
17.	„Olimpinio festivalio“ sporto programa	1
18.	„Penkiadarbis“	1
19.	„Saugi mokykla“	1
20.	„Socialinių įgūdžių“	1
21.	„Švarių rankų šokis“ (inicijuojama Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro)	1
22.	„Sveikatiada“	1
23.	„Sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymas pradinėse klasėse“	1
24.	„T klasė“	1
25.	„Vaikų ir jaunimo olimpinis ugdymas šalies bendrojo lavinimo mokyklose“	1
26.	„Auginkime vieni kitus“	1
27.	„Mano žalioji palangė“	1
28.	„Mokykla – taurių jausmų šaltinis“	1
29.	„Tarp mūsų mergaičių“ lytinio švietimo programa	1
30.	„Tavo pasirinkimas“	1
31.	„Asmenybės augimo ir bendravimo įgūdžių formavimo“ (I ir II klasių gimnazistams)	1
32.	„Asmens higienos ugdymo“	1
33.	„Darni mokykla“	1
34.	„Draugystės rankos“	1
35.	„Pradinių klasių mokinių laikysenos gerinimo“	1
36.	„Sveikos mitybos skatinimo“	1
37.	„Specialiųjų įgūdžių formavimo“	1

38.	„Sveikatos ugdymo“	1
39.	AMOK mokymai ir pratybos	1
40.	Antikorupcijos	1
41.	Antikorupcinė programa	1
42.	Antikorupcinis švietimas	1
43.	Aplinkosaugos programa	1
44.	„Aš, tėtis ir mama“	1
45.	Atviro darbo su jaunimu koncepcija	1
46.	„Augu sveikas“	1
47.	Charakterio ugdymo programa 1-4 klasėse	1
48.	„Draugas – Draugui“	1
49.	Efektyvios tėvystės mokymai	1
50.	Emocinio intelekto ugdymo programa	1
51.	Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvenamosios įgūdžių ugdymo programa. Vilnius, 1997.	1
52.	Ikimokyklinio ir pradinio mokyklinio amžiaus vaikų psichikos sutrikimų prevencinė programa	1
53.	Įstaigos olimpinio ugdymo programa	1
54.	Įstaigos sveikatingumo ugdymo programa „Šitaip auga ažuolėliai“	1
55.	„Kai neskubi“	1
56.	Karjeros ugdymo	1
57.	KIMOCCHIS socialinių įgūdžių ugdymo ikimokykliniame amžiuje programa	1
58.	Korupcijos prevencijos programa	1
59.	„Krutėk ir tobulėk“	1
60.	„Laiminga vaikystė. Ugdyti kitaip“	1
61.	Lankomumo gerinimo programa	1
62.	Lazdijų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro specialioji programa „Gyvenk sveikai ir aktyviai“	1
63.	Lytiškumo programa „Pažink save“	1
64.	„Mokykla be seksualinės prievartos ir išnaudojimo“	1
65.	Nacionalinis projektas „Auginkime vieni kitus“	1
66.	Pasitikėjimo stiprinimo programa „Aš galiu“	1
67.	STEP programa tėvams (tėvystės įgūdžių ugdymo programa)	1
68.	„Žinau ir renkuosi“	1

4 priedas. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie teritorinių policijos komisariatų 2014 m. vykdytas bendrosios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemones

PRIEMONĖ	TIKSLAS	REZULTATAS
Alytaus apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Švietėjiška veikla (tėvų ir nepilnamečių švietimas) apie psichoaktyviųjų medžiagų (alkoholio, tabako, narkotikų ir kt.) vartojimo prevenciją	Per diskusijas, vaizdo filmus, paskaitas ugdyti atsakingą elgesį sprendimų priėmimo procese. Nepilnamečiams suteikti žinių apie narkotines ir psichotropines medžiagas, jų poveikį ir vartojimo pasekmes	Surengtos 64 ekskursijos į Alytaus aps. VPK struktūrinius policijos komisariatus, 771 susitikimai su mokiniais, jų tėvais. Perskaitytos 54 paskaitos tema „Žalingi įpročiai – alkoholis, tabakas, narkotikai“. Mokyklose ir kitose jaunimo ugdymo įstaigose 7 paskaitas apie narkotinių, psichotropinių medžiagų neigiamą poveikį perskaitė Alytaus aps. VPK Organizuoto nusikalstamumo tyrimo skyriaus pareigūnai
Sporto renginiai, konkursai, skatinantys sveiką gyvenimą	Didinti jaunimo užimtumą, skatinant laisvalaikio užsiimti sportine veikla ir sveika gyvenimu	Suorganizuotos įvairios sporto varžybos, teisinių žinių konkurso „Temidė“ I-III turai
Kauno apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Projektas „STOK į kovą prieš patyčias ir narkomaniją“ (vykdytas Kauno apskr. VPK kartu su UAB „Tele2“)	Vykdyti patyčių ir narkomanijos prevenciją Kauno mieste	Kauno policija suorganizavo 36 susitikimus-diskusijas 10-yje Kauno miesto bendrojo ugdymo mokyklų; susitikimuose dalyvavo 976 vaikai. Surengtas aktyviausių kovotojų prieš patyčias konkursas. Skatintas vaikų sąmoningumas, darbas komandoje, kas leis prisidėti prie patyčių ir narkomanijos netolerancijos akcijų ir veiklų
Bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams skaityta 217 paskaitų narkomanijos prevencijos temomis: „Narkotikai. Žala ir atsakomybė“, „Narkotikai ar gyvenimas?“, „Alkoholio ir narkotikų vartojimo pasekmės ir atsakomybė“	Vykdyti vaikų ir paauglių teisinį švietimą, suteikiant žinių apie alkoholio, tabako ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų žalą	Vaikai sužinojo apie svaigalų žalą organizmui, teisinę atsakomybę
Klaipėdos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Švietėjiškos paskaitos apie atsakomybę už narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą	Supažindinti jaunimą su atsakomybe už narkotinių ir psichotropinių medžiagų įgijimą, vartojimą, platinimą ir laikymą	Lankytasi Klaipėdos miesto gimnazijose ir profesinio ugdymo mokyklose. Skaitytos 48 paskaitos, kuriose dalyvavo apie 800 mokinių
Ekskursijos po Klaipėdos apskrities vyriausiąjį policijos komisariatą	Vykdyti ankstyvąją nusikalstamų veikų ir teisės pažeidimų prevenciją	Surengta 20 ekskursijų
2014 m. reguliariai skaitytos prevencinės paskaitos Palangos vaikų rehabilitacijos sanatorijos „Gintaras“, Palangos miesto savivaldybės ugdymo įstaigų auklėtiniais	Informuoti apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų žalą, atsakomybę	35 paskaitos

Palangos pradinėje mokykloje sporto renginys „Sportas – visiems“	Ugdyti mokinių sąmoningumą apie sveiką gyvenimą be narkotinių, kitų psichotropinių medžiagų	Dalyvavo 80 mokinių
Šventosios ir V. Jurgučio pagrindinėse mokyklose organizuotos krepšinio varžybos tarp mokinių ir policijos pareigūnų „Taikliosios rankelės“	Ugdyti mokinių sąmoningumą apie sveiką gyvenimą be narkotinių, kitų psichotropinių medžiagų	Dalyvavo 100 mokinių
„Sveikame kūne – sveika siela“	Projektas skirtas mažinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą bei skatinti Plungės rajono mokinius vietoje žalingų įpročių rinktis aktyvų laisvalaikį	Projekto metu prevenciniuose renginiuose 230 Plungės rajono mokinių ir 20 mokytojų supažindinti su narkotinių ir kitų psichotropinių medžiagų keliamą žala, suteikta informacija, apie pagalbą nuo psichotropinių medžiagų priklausomybės kenčiantiems asmenims teikiančias įstaigas. Suorganizuotos 6 rūšių sportinės žaidynės, kurių dalyviams įteikti įvairūs paskatinamieji prizai
Paskaitos dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo žalos ir atsakomybės – Plungės rajono mokyklose	Skleisti teises žinias mokiniams bei jų tėvams ir pedagogams apie narkotikų platinimą, žalą ir taikomas nuobaudas	Plungės rajono mokyklose praveista 15 paskaitų
Skuodo rajono ir miesto mokyklose mokiniams 18 kartų skaitytos paskaitos narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, laikymo, platinimo klausimais	Siekiant užkirsti kelią narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimui, laikymui, platinimui jaunimo tarpe	Pažeidimų bei nusikaltimų susijusių su narkotinių bei psichotropinių medžiagų vartojimu, laikymu bei platinimu, nenustatyta
Marijampolės apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Jaunųjų policijos rėmėjų stovykla	Supažindinti vaikus su policijos pareigūnų darbu, juos raginti rinktis laisvalaikį alternatyvų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimui, pagerinti jaunimo saviraiškos ir komandinio darbo puoselėjimą, įgyti sveiko gyvenimo būdo įgūdžių, išmokyti bendravimo, tolerancijos, susirasti naujų draugų, lavinti vaikų fizinį pasirengimą ugdant tokias savybes kaip drąsa, ryžtas, gebėjimas orientuotis netikėtose situacijose bei skatinti vaikus įgyti žinių, kurios ateityje padėtų apsispręsti renkantis policijos pareigūno profesiją	2014-08-19/21 dienomis „Gintaro stovyklavietėje“ įvyko jaunųjų policijos rėmėjų stovykla, kurioje dalyvavo 30 mokinių iš Marijampolės AVPK teritorinių policijos komisariatų
Teisinių žinių konkursas „Būk teisingas ir teisus“	Ugdyti vaikų tinkamo elgesio normas, supažindinti nepilnamečius su jų teisėmis ir pareigomis bei akcentuoti teisinės atsakomybės klausimą. Suteikti žinių apie alkoholio, tabako ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų žalą	Išrinkti labiausiai teisiškai išprusę jaunuoliai. Konkursą laimėjo Jungėnų pagrindinės mokyklos mokinių komanda

	jaunam organizmui, vykdyti teisinį švietimą mokyklų bendruomenėse	
Panevėžio apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Dalyvavimas Panevėžio miesto savivaldybės vasaros projekte „Susitikime penktadienį“	Aktyvinti prevenciją, supažindinti su narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo žala, pasekmėmis ir teisine atsakomybe	Miesto bendruomenei išdalyti prevenciniai lankstinukai apie neigiamą psichoaktyviųjų medžiagų poveikį sveikatai. Dalyvauta 4 kartus projekte „Susitikime penktadienį“
Informavimas, konsultavimas	Ugdyti mokinius sveikai gyventi, nevartoti alkoholio, tabako ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų	Suteikta metodinė informacija apie kvaišalų žalą ir nurodyti kontaktiniai duomenys, kur kreiptis pagalbos. Bendrauta su Panevėžio apskrities Priklausomybės ligų centro administracija prevenciniais klausimais
Akcijos, diskusijos, paskaitos mokiniams	Formuoti vaikų teisinę sąmonę	Mokiniai prevencinių akcijų, diskusijų, paskaitų metu supažindinti su narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo žala, pasekmėmis ir teisine atsakomybe. Su atskirų amžiaus grupių mokiniais vyko diskusijos, vaikai supažindinti su institucijomis, teikiančiomis pagalbą nuo priklausomybių
Sportinė veikla	Mokyti sveiko gyvenimo įgūdžių, tobulinti savo asmeninę kompetenciją priimančią sveikatą tausojančius sprendimus	Mokyklos mokiniai ir miesto gyventojai įdomia ir įvairia sportine veikla skatinti domėtis sveika gyvensena ir gyvenimu be žalingų įpročių
Dalyvavimas mokyklų projektuose	Skatinti turiningo laisvalaikio praleidimą, motyvuoti nevartoti narkotinių ir psichotropinių medžiagų	Dalyvauta Panevėžio „Šaltinio“ progimnazijos projekte „Sportuoju – gyvenu sveikai“. Dalyvauta Panevėžio Kazimiero Paltaroko gimnazijos projekte „Mūsų gimnazija – sveikatingumo oazė-3“. Dalyvauta Panevėžio „Minties“ gimnazijos projekte „Ateik ketvirtadienį-3“
Projektas „Narkotikų prevencija ir informacija apie juos“	Stiprinti mokinių motyvaciją nevartoti narkotinių, psichotropinių medžiagų	Šis projektas buvo skirtas Panevėžio rajono mokiniams, jų tėvams ir mokytojams. 700 mokinių susipažino su psichotropinių medžiagų vartojimo žala, buvo organizuotas laisvalaikio užimtumas. Vaikai ir jų tėvai, seniūnijų socialiniai darbuotojai, mokytojai buvo informuoti apie institucijas, teikiančias pagalbą psichotropines medžiagas vartojantiems asmenims. Taip pat buvo supažindinti su pagrindiniais prevencijos principais. Buvo susitikta su 200 mokinių tėvų
Renginiai pagal projektą „Narkotikų prevencija ir informacija apie juos“	Stiprinti mokinių apsisprendimą neeksperimentuoti su psichotropinėmis medžiagomis	Panevėžio rajono mokyklose organizuoti prevenciniai renginiai „Tolerancijos diena“, „Narkotikų pretenzija ir informacija apie juos“
Teisinis švietimas bendrojo ugdymo įstaigose	Vykdyti priklausomybę sukeliančių medžiagų vartojimo prevenciją	Organizuota teisinių žinių viktorina „Žinau – jaučiuosi saugiai“, skaitytos paskaitos Pasvalio bendrojo ugdymo įstaigose, vaikai informuoti, kur galima kreiptis pagalbos norint nugalėti priklausomybes

Skaitytos paskaitos Rokiškio bendrojo ugdymo įstaigose tema „Alkoholio, tabako, narkotikų ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencija ir teisinė atsakomybė“	Suteikti mokiniams žinių ir praktinių įgūdžių kuriant saugią aplinką, propaguojant sveikos gyvensenos principus. Skatinti mokinių, mokytojų, tėvų ir įvairių institucijų bendradarbiavimą, siekiant užkirsti kelią narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimui, laikymui, realizavimui	Vaikai supažindinti su administracine ir baudžiamąja atsakomybe už narkotikų vartojimą, laikymą ir platinimą. Organizuotas sporto renginys Obelių vaikų globos namuose, skirtas Tarptautinei kovos su narkomanija dienai paminėti
Susitikimai ir prevencinė veikla Biržų miesto ir rajono mokyklose	Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija Biržų rajone	Organizuotos 63 prevencinės priemonės, kurių metu mokiniai, mokytojai bei kiti susitikimų dalyviai įgijo naujų žinių. Gerinamas policijos pareigūnų ir jaunimo tarpusavio bendradarbiavimas, pasitikėjimas policija
Dalyvavimas Biržų rajono savivaldybės administracijos narkotikų kontrolės komisijos posėdžiuose	Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija tarp jaunimo, daugiau dėmesio atkreipiant į socialinės rizikos šeimas	Vykdomas glaudus tarpinstitucinis bendradarbiavimas
Konferencija	Švietėjiška veikla, bendradarbiavimo skatinimas	Aptartos žalingų įpročių, prekybos žmonėmis, ŽIV /AIDS problemos kartu su šių sričių specialistais. Pristatytos alkoholizmo, narkomanijos, prekybos žmonėmis, ŽIV /AIDS: problemos ir sprendimo būdai. Kalbėta tema „Narkotinės, psichotropinės medžiagos. Jų atpažinimas, ankstyvoji prevencija“
Teisinis švietimas, paskaitos Kupiškio rajono bendrojo ugdymo įstaigose	Supažindinti mokinius su narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo žala ir teisine atsakomybe	Skaitytos paskaitos apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo žalą. Mokiniai supažindinti su administracine ir baudžiamąja atsakomybe už narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimą bei disponavimą. Išdalyti lankstinukai apie narkomanijos ir kitų žalingų įpročių prevenciją
Prevencinis renginys „Vietoj gatvės – krepšinis“	Spręsti vaikų užimtumo problemas, siekiant atitraukti juos nuo neigiamų veiksmų	Vaikai sportinių užsiėmimų metu dalyvavo naujoje socialinėje aplinkoje, įgavo naują patirtį, turiningai praleido laisvalaikį, tobulino sportinius įgūdžius
Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Joniškio r. PK ir Joniškio r. savivaldybės priemonė „Vaikų ir jaunimo nusikalstamumo prevencija“	Skatinti jaunimą nevirtoti narkotinių ir psichoaktyviųjų medžiagų	Organizuotas vaizdo klipų mokiniams konkursas „Nevartok“
Joniškio r. PK ir Joniškio r. visuomenės sveikatos biuro prevencinis renginys „Sveikuolių sveikuoliai“	Supažindinti vaikus su policijos veikla, jaunųjų policijos rėmėjų judėjimu. Skatinti dalyvauti sportinėje veikloje, propaguoti sveiką gyvenseną ir rinktis laisvalaikį be svaigiųjų ir narkotinių medžiagų	Dalyvavo 12 komandų po 5 vaikus ir sirgaliai. Informuota apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo žalą. Komandos paruošė prisistatymus sveikos gyvensenos tema. Skaitytos 26 paskaitos tema „Žalingi įpročiai“, dalyvavo 561 mokinys

Pakruojo r. PK ir Pakruojo r. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro projektas „Sveiki vaikai – sveika ateitis“	Vienas iš tikslų – psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo išaiškinimas ir prevencija	14-17 metų vaikams organizuotas žygis dviračiais po rajoną. Stovyklavietėje organizuotos įvairiausios sportinės užduotys, vakaronių metu specialistai papasakojo vaikams apie alkoholio ir narkotikų daromą žalą. Į renginį buvo įtraukti 7 policiją dominantys vaikai
Pakruojo r. PK ir Pakruojo r. visuomenės sveikatos biuro prevencinis renginys „Bendraukim ir bendradarbiaukim“	Supažindinti vaikus su policijos veikla, jaunųjų policijos rėmėjų judėjimu. Skatinti juos dalyvauti sportinėje veikloje, propaguoti sveiką gyvenseną ir rinktis laisvalaikį be svaigiųjų ir narkotinių medžiagų	Dalyvavo 100 vaikų. Informuota apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo žalą. Komandos paruošė prisistatymus prieš psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą
VŠĮ Pakruojo vaikų ir jaunimo klube prie Pakruojo r. PK ir Pakruojo r. PK organizuota vakaronė „Lietuvai“	Vienas iš tikslų – psichotropinių medžiagų vartojimo išaiškinimas ir prevencija	Vakaronėje dalyvavo 7 policijos rėmėjai, 2 klubo nariai ir 1 policiją dominantis vaikas. Skaitytos paskaitos apie psichoaktyviųjų medžiagų poveikį jaunam organizmui
Radviliškio r. PK ir Radviliškio r. savivaldybės Švietimo ir sporto paslaugų centro Suaugusiųjų ir jaunimo neformaliojo ugdymo skyriaus prevencinė programa „Pasirinkau ir neabejoju“	Padėti vaikams suprasti alkoholinių gėrimų, tabako gaminių ir narkotinių medžiagų žalą sveikatai	Organizuotas 7-12 klasių mokinių fotografijų konkursas tema „Pasirinkau ir neabejoju“. Radviliškio r. PK organizuotas parodos atidarymas, į kurį atvyko apie 70 mokinių iš Radviliškio miesto ir rajono ugdymo įstaigų. Klasėms, kurių mokiniai dalyvavo konkurse, Radviliškio rajono sveikatos priežiūros centro specialistai skaitė paskaitas apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų žalą organizmui
Radviliškio r. PK nepilnamečių nusikalstamumo, smurto, narkomanijos ir girtavimo prevencijos programa	Didinti vaikų užimtumą, mažinti nepilnamečių nusikalstamumą, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimą	Organizuotas krepšinio turnyras „Betmenas 2014“. Renginyje dalyvavo 82 vaikai (žaidėjai, piešinių konkurso dalyviai)
Raseinių r. PK prevencinė programa „Viešosios tvarkos užtikrinimo renginiuose, saugaus eismo ir piliečių aptarnavimo gerinimas rajone“	Mažinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą jaunimo tarpe bei vykdyti teisinį švietimą ugdymo ir globos įstaigose	Organizuota 10 susitikimų su mokymo įstaigų mokiniais ir pedagogais. Skaitytos paskaitos gaminti plakatai, lankstinukai
Raseinių r. PK prevencinė programa „Viešosios tvarkos užtikrinimo renginiuose, saugaus eismo ir piliečių aptarnavimo gerinimas rajone“	Didinti vaikų užimtumą, mažinti nepilnamečių nusikalstamumą, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimą	Organizuota vaikų vasaros stovykla. Dalyvavo 47 vaikai. Informuoti apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo žalą
Šiaulių m. ir raj. PK renginys vaikams „Saugi vasara 2014“	Priminti vaikams apie saugų elgesį kieme, gatvėje, prie vandens telkinių, žalingų įpročių prevencija	Vaikai supažindinti su narkotinių ir psichotropinių medžiagų daromu žalingu poveikiu, saugiu elgesiu vasaros atostogų metu. Dalyvavo 70 Šiaulių miesto mokyklų mokinių
Šiaulių m. ir r. PK bei Kuršėnų profesinio rengimo centro renginys „Mes sportuojam, o ne vartojam“	Mažinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą jaunimo tarpe bei vykdyti teisinį švietimą	Organizuota neformalaus ugdymo diena, kurioje dalyvavo 90 jaunuolių. Vykdyti konkursai, varžybos

Tauragės apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Prevencinė sveikatingumo programa „Esu tvirtas, nes sveikas“	Mažinti vaikų tabako, alkoholio ir narkotikų vartojimą, stiprinant vaikų sveikatą ir saugumą	Vaikams buvo suteikta žinių apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo grėsmes, teises pasekmes; suformuotas neigiamas požiūris į tokių medžiagų vartojimą; padidėjo tarpinstitucinis bendradarbiavimas
Prevencinė tabako, alkoholio ir narkotinių medžiagų programa „Mes visi prieš!“	Mažinti vaikų tabako, alkoholio ir narkotikų vartojimą	Vaikams buvo suteikta žinių apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo grėsmes, teises pasekmes; nežymiai sumažėjo vartojančių psichoaktyvias medžiagas vaikų skaičius
Telšių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Teisinis švietimas bei informacijos pateikimas apie žalą	Šviesti vaikus, jaunimą, tėvus apie teisinę atsakomybę už medžiagų platinimą, vartojimą ar turėjimą. Jaunimui pateikti informaciją apie narkotinių medžiagų žalą sveikatai	Visose gimnazijose, pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose, vaikų namuose buvo skaitomos paskaitos. Buvo organizuotos diskusijos tarp jaunimo apie daromą žalą ir apie efektyvias prevencines priemones
Sveikos gyvensenos propagavimas	Skatinti, ypač jaunimą, gyventi sveikai, dominti sportine ir kitokia veikla, kuria galėtų užsiimti laisvalaikio	Policijos pareigūnai organizavo sportinius, kultūrinius renginius, kurių metu siekiama jaunimą sudominti turiningam laisvalaikio praleidimui
Utenos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
Prevencinė programa „Saugus jaunimas 2014“	Viena iš pagrindinių veiklos formų laikytina prevencinė policijos pareigūnų veikla ugdymo ir švietimo įstaigose, platinant metodinę literatūrą, demonstruojant vaizdines priemones, betarpiškai kontaktuojant su mokiniais, formuojant įgūdžius, kurie padėtų vaikams ir paaugliams atsisirti narkotikams ir sudarytų alternatyvą narkotinių medžiagų vartojimui, įtraukiant vaikus į sporto varžybas, formuojant sveiką gyvenimo būdą. Taip pat yra tikslinga vaikams aiškinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų žalą ir pasekmes, kurias numato įstatymai, teikti informaciją apie narkotinių ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pasekmes, stiprinti asmeninį pasiryžimą nevartoti narkotikų, formuoti atitinkamą požiūrį į narkomaniją, ugdyti socialinius įgūdžius, gebėjimą konstruktyviai spręsti problemas, kūrybiškai mąstyti, įveikti stresus, pasipriešinti bendraamžių spaudimui bei propaguoti teises žinias vaikų ir tėvų tarpe, apsaugoti vaikus nuo neigiamų visuomenės reiškinių, įtraukiant juos į sportinę veiklą, užklasinius užsiėmimus, gerinti	2014 m. policijos pareigūnai, bendradarbiaudami su švietimo įstaigų atstovais, socialiniais darbuotojais, Utenos r. savivaldybės visuomenės ir sveikatos biuro atstovais, Utenos miesto ir rajono švietimo įstaigose vedė prevencinio pobūdžio paskaitas jaunuoliams apie dažniausiai jaunimo daromus teises pažeidimus, narkotines ir psichotropines medžiagas, jų daromą žalą žmogaus organizmui, skatino jaunuolių netoleranciją narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimui ir platinimui, supažindino vaikus su teisės aktais, taikoma atsakomybe, vaikams išdalinti lankstinukai su prevencinio pobūdžio informacija, teisine atsakomybe pagal Lietuvoje galiojančius teises aktus. Skatinant jaunimo pasitikėjimą policija, bendravimą ir bendradarbiavimą su policija, prasmingą laisvalaikio praleidimą, sveiką gyvenimo būdą be žalingų įpročių, buvo organizuojamos draugiškos policijos pareigūnų ir vaikų sporto varžybos švietimo įstaigose, o aktyvinant jaunųjų policijos rėmėjų veiklą surengtos dažasvydžio varžybos

	<p>abipusį policijos ir visuomenės bendradarbiavimą ir bendradarbiauti su įvairiomis organizacijomis, dirbančiomis prevencinį darbą su vaikais ir tėvais</p>	
<p>„Alkoholio, tabako ir narkotinių medžiagų vartojimo prevencija Utenos bendruomenėje“</p>	<p>Projekto tikslas – alkoholio, tabako ir narkotinių medžiagų vartojimo prevencija ir aplinkos sveikatinimas.</p> <p>Uždaviniai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mažinti neigiamų veiksnių, įtakojančių gyvenimo ir elgsenos įpročius, poveikį, sąmoningą visuomenės narių apsisprendimą atsisakyti žalingų sveikatai įpročių; 2. teikti išsamią ir tikslią informaciją jaunimui apie narkomanijos žalą, ŽIV/AIDS; 3. įtraukti ikimokyklinio amžiaus vaikus, mokinius ir jaunimą iki 25 m. bei suaugusius žmones į žalingų įpročių prevencines veiklas; 4. mažinti patyčias tarp mokinių; 5. skatinti fizinį aktyvumą miesto ir kaimo bendruomenėse 	<p>2014 m. rugsėjo mėnesį surengti 3 susitikimai ir praveisti prevenciniai pokalbiai apie tabako ir alkoholio žalą vaikams darželiuose („Pasakoje“, „Želmenėlyje“, „Šaltinėlyje“), „Pasakoje“ su ikimokyklinukų grupe surengtas susitikimas lapkričio mėnesį.</p> <p>2014 m. spalio - lapkričio mėnesiais Utenos Saulės gimnazijoje surengti 4 susitikimai 9-ųjų klasių gimnazistams tema narkotikų, alkoholio ir tabako žala organizmui. Minint „Dieną be tabako“ buvo organizuojama paskaita Utenos Krašuvos, Utenos Aukštakalnio progimnazijose. Surengtos 3 diskusijos ir prevencinės priemonės apie patyčias mokyklose (R. Šaltenio progimnazijoje, ir Vyturių progimnazijoje). Praveistos paskaitos mokiniams Utenos regiono profesinio mokymo centre, Utenos Vyturių progimnazijoje. Vyko atvirų durų dienos policijos komisariate (patalpų apžiūra, ekskursija į areštinę, praktiniai užsiėmimai su patruliais, kriminalistais).</p> <p>2014 m. gegužės-birželio mėnesį buvo surengti susitikimai su gyventojais miesto ir kaimo bendruomenėse, bei draugiškos policijos pareigūnų sporto varžybos Utenoje, Pakėnuose, Tauragnuose, Sudeikiuose, Vyžuonose</p>
<p>Utenos apskrities VPK Visagino miesto policijos komisariatas</p> <p>Teisinių žinių konkursas „Aš žinau“</p>	<p>Mokiniai supažindinti su Lietuvos Respublikos įstatymais, numatančiais teisinę atsakomybę už alkoholio, tabako ir narkotikų vartojimą</p>	<p>Nugalėjusi klasė apdovanota prizais, dalyviai – padėkomis</p>
<p>Interaktyvių užsiėmimų organizavimas mokiniams ir jaunimui mokyklose apie alkoholio ir narkotikų žalą bei teisinę atsakomybę už šiuos pažeidimus</p>	<p>Vykdyti žalingų įpročių, nusikaltimų ir teisės pažeidimų prevenciją ugdymo ir mokymosi įstaigose</p>	<p>Mokiniai informuoti apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo žalą bei su tuo susijusius teisės pažeidimus ir nusikalstamas veikas, atsakomybę</p>
<p>Utenos apskrities VPK Ignalinos rajono policijos komisariatas</p> <p>„Alkoholizmo ir narkomanijos prevencija“</p>	<p>Lankantis rajono vidurinėse mokyklose, gimnazijose, kitose jaunimo susibūrimo vietose tikslu supažindinti vyresnių klasių mokinius su žalingu alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimu, taip pat aiškinant narkotinių medžiagų nustatymo testų veikimą, siekiama parodyti, kad bet koks vartojimo faktas nelieka nenustatytas. Tikimasi, kad tai žinantis asmuo</p>	<p>Aplankytos Ignalinos, Vidiškių ir Didžiasalio „Ryto“ gimnazijomis, N. Daugėliško, Dūkšto vidurinės mokyklos, Ignalinos Česlovo Kudabos progimnazija, Didžiasalio vaikų globos ir socialinės paramos šeimai centras ir N. Daugėliško vaikų globos namai. Apsilankymų metu mokiniai supažindinti su tabako, alkoholio ir narkotinių medžiagų žala jauno žmogaus organizmui</p>

	<p>nevertos jokių narkotinių ar psichotropinių medžiagų, o policija prisidės prie jaunimo sveikatos gerinimo. Lankantis mokyklose vyksiančių tėvų susirinkimų metu ir aiškinant tėvams kaip atpažinti vaiką, vartojusį narkotines medžiagas, bus skatinama tėvus daugiau domėtis vaikų pomėgiais, elgesiu, draugais. Nustačius mokyklose narkotinių medžiagų vartojimo faktus, asmenims bus taikomos bendrosios ir individualiosios prevencijos priemonės</p>	
<p>Utenos apskrities VPK Zarasų rajono policijos komisariatas Visuomenės sveikatos rėmimo specialioji programa „Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencija Zarasų rajone“</p>	<p>Preveninės priemonės tikslas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vykdyti bendruomenės šviečiamojo ir auklėjamojo pobūdžio darbą apie alkoholio, narkotikų ir kitų psichotropinių medžiagų vartojimo daromą žalą ir pasekmes; - vykdyti tabako gaminių ir alkoholio produktų, kitų kvaišalų neteisėtos apyvartos ir vartojimo prevenciją savivaldybės teritorijoje; - užtikrinti alkoholio ir kitų kvaišalų vartojimo prevenciją Zarasų rajone, - užtikrinti vaikų apsaugą nuo neigiamą jiems įtaką darančių, alkoholinius gėrimus vartojančių asmenų; - vykdyti švietėjišką veiklą Zarasų rajono seniūnijose teisės pažeidimų, nusikalstamumo prevencijos srityje, - įtraukti mokinius ir jaunimą į žalingų įpročių prevencines veiklas 	<p>Pareigūnai suorganizavo 10 susitikimų su gyventojais. Siekiant užimti vaikus ir jaunimą prasminga, turininga veikla, atitraukiant juos nuo žalingų įpročių ir propaguojant sveiką gyvenseną, buvo organizuotos sportinės estafetės Angelų sargų dienos – policijos šventei paminėti, Zarasų P. Širvio progimnazijoje, taip pat 3x3 krepšinio turnyras „Policijos taurei laimėti“, Zarasų „Ažuolo“ gimnazijoje. Surengti 2 piešinių konkursai saugaus eismo tematika, įtraukiant visas Zarasų miesto ir rajono mokyklas. Surengtas 1 konkursas saugaus eismo ir sveikatingumo tematika. Geriausieji piešinių autoriai, konkurso ir sportinių varžybų nugalėtojai buvo apdovanoti diplomais ir atminimo dovanomis. Taip pat Utenos apskr. VPK Zarasų r. PK buvo suorganizautos 3 atvirų durų dienos mokiniams, pareigūnai skaitė 6 paskaitas mokyklose apie žalingus įpročius, administracinę ir baudžiamąją atsakomybę</p>
Vilniaus apskrities vyriausiasis policijos komisariatas		
<p>Vilniaus aps. VPK Vilniaus miesto Pirmojo PK prižiūrime teritorijoje esančiose ugdymo įstaigose, vaikų globos namuose ir Santariškių vaikų ligoninėje kartu su Vilniaus visuomenės sveikatos biuro specialistais, anoniminių alkoholikų draugijos atstovais vaikams, jaunimui ir pedagogams buvo organizuoti įvairūs renginiai</p>	<p>Renginiai skirti tabako, alkoholinių ir energinių gėrimų, psichotropinių ir narkotinių medžiagų vartojimo prevencijai</p>	<p>Efektyvus informacijos pateikimas. Iš viso vyko 17 renginių</p>
<p>Vilniaus aps. VPK Vilniaus miesto Antrojo PK</p>	<p>Didinti informacijos sklaidą nepilnamečiams dėl narkotinių ir</p>	<p>Efektyvus informacijos pateikimas</p>

<p>prižiūrimos teritorijos mokyklose skaitytos prevencinės paskaitos nepilnamečiais dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo ir daromos žalos</p>	<p>psichotropinių medžiagų daromos žalos</p>	
<p>Vilniaus aps. VPK Vilniaus miesto Trečiasis PK vykdė prevencinę priemonę „Sveiko gyvenimo ugdymo planas“</p>	<p>Ugdyti atsparumą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimui (priklausomybei), išaiškinti atsakomybę ir šių medžiagų vartojimo pasekmes</p>	<p>Skaitytos 4 paskaitos švietimo įstaigose (mokyklose)</p>
<p>Vilniaus aps. VPK Vilniaus miesto Ketvirtasis PK vykdė švietėjišką prevencinę priemonę mokyklose „Žalingų įpročių mažinimas ir narkomanijos prevencija“</p>	<p>Didinti informacijos sklaidą nepilnamečiams dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų daromos žalos.</p>	<p>Paskaitose dalyvavo 450 vaikų. Iš viso vykdyta 11 priemonių</p>
<p>Vilniaus aps. VPK Vilniaus miesto Penktasis PK vykdė prevencinį projektą „Sveikas, pilietiškai aktyvus, įstatymus suprantantis jaunimas“</p>	<p>Ugdyti jaunimą, motyvuotą sveikai gyventi, nevartoti alkoholio, tabako ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų, gerbti įstatymus, aktyvinti policijos ryšius su visuomene</p>	<p>2014-02-21 Vilniaus Minties gimnazijos mokinių, pareigūnų, policijos rėmėjų, jaunųjų policijos rėmėjų draugiškos krepšinio varžybos. 2014-03-26 Vilniaus Pilaitės gimnazijos mokinių, pareigūnių draugiškos tinklinio varžybos. 2014-04-02 Vilniaus Minties gimnazijos mokinių, pareigūnių draugiškos tinklinio varžybos. 2014-04-29 „Kultūrinė sporto diena“ jaunesni policijos rėmėjai kartu su Vilniaus Ryto progimnazijos mokiniais dalyvavo draugiškose tinklinio varžybose. 2014-06-03 Tarptautinei vaikų gynimo dienai paminėti sporto šventė. 2014-09-13 „Snaiperių varžybos“ – dalyvavo gatvės vaikų ir jaunimo bei Viršuliškių seniūnijos mokymo įstaigų komandos, jaunesni policijos rėmėjai (Bendruomenės centro „Giesmė“ taurei laimėti). 2014-11-27 Vilniaus Pilaitės gimnazijos mokinių, pareigūnų, jaunųjų policijos rėmėjų draugiškos krepšinio varžybos</p>
<p>Vilniaus aps. VPK Vilniaus miesto Šeštasis PK vykdė prevencines priemones prižiūrimoje teritorijoje</p>	<p>Organizuoti policijos prevencines priemones vaikams, skirtas teisės pažeidimų, susijusių su narkotikų vartojimu, užkardymui</p>	<p>S. Stanevičiaus vidurinėje mokykloje 7-8 klasių mokiniams buvo organizuotas prevencinis renginys</p>
<p>Vilniaus aps. VPK Vilniaus miesto Šeštasis PK vykdė prevencinę priemonę „Jaunimas ir priklausomybės“</p>	<p>Organizuoti policijos prevencines priemones vaikams, skirtas teisės pažeidimų, susijusių su narkotikų vartojimu, užkardymui</p>	<p>Vilniaus Žemynos gimnazijoje 10-11 klasių mokiniams bei jų tėvams buvo organizuotas prevencinis renginys</p>
<p>Vilniaus aps. VPK Elektrėnų PK vykdė prevencinę priemonę „Narkotikai skrydis į bedugnę“</p>	<p>Stabilizuoti ir sumažinti alkoholio, tabako ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo augimo tempus</p>	<p>Įgyvendinus projektą sumažėjo jaunimo, vartojančio alkoholį, tabaką ir kitas psichoaktyvias medžiagas. Sumažėjo ikiteisminių tyrimų dėl neteisėto</p>

		disponavimo narkotinėmis medžiagomis (LR BK 259 str.), administracinių teisės pažeidimų protokolų pagal LR ATPK 44 str., 178 str., 185(1) str.
Vilniaus aps. VPK Šalčininkų r. PK vykdė prevencinę programą „Atsisakyk žalingų įpročių“	Ugdyti brandžią asmenybę, motyvuotą sveikai gyventi, nepažeisti įstatymų, skatinti iniciatyvumą, kūrybiškumą ir vertingą užimtumą	Vaikai buvo įtraukti į pozityvią veiklą vykdytų prevencinių (14) renginių metu. Vyko tiksliniai renginiai: sporto varžybos, lauko ir stalo teniso varžybos. Iš viso programos priemonėse dalyvavo apie 300 vaikų.
Vilniaus aps. VPK Širvintų r. PK aptarnaujamos teritorijos mokyklose skaitytos prevencinės paskaitos su nepilnamečiais dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo ir daromos žalos	Nustatyti narkotinių ir psichotropinių medžiagų platintojus bei užkirsti kelią apyvartai	Efektyvus informacijos pateikimas
Vilniaus aps. VPK Vilniaus r. PK prevencinis projektas „Pasirink teisingą kryptį“	Sumažinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą	Organizuotas piešinių konkursas „Mes prieš narkotikus“, paskaitos mokymo įstaigose narkomanijos, alkoholio ir tabako gaminių vartojimo prevencijos temomis

5 priedas. Ankstyvosios intervencijos programos įgyvendinimo mokymų dalyvių skaičius 2013-2015 m.

Eil. Nr.	Įstaigos pavadinimas	2013-02-18-21, 2013-06-18-19	2014-10-29	2015-05-28-29	Iš viso
1.	Vilniaus priklausomybės ligų centras	5			5
2.	VšĮ Karoliniškių poliklinika, Psichikos sveikatos centras	1			1
3.	Naujos Vilnios poliklinika	1			1
4.	VšĮ Centro poliklinika Psichikos sveikatos klinika	2			2
5.	VšĮ Lazdynų poliklinika	2			2
6.	VšĮ Šeškinės poliklinika	2			2
7.	VšĮ Vilniaus rajono centrinės poliklinikos psichikos sveikatos centras	2			2
8.	Valstybinis psichikos sveikatos centras	2			2
9.	Specialiosios psichologijos ir pedagogikos centras	2	1	1	4
10.	Kauno nepilnamečių tardymo izoliatorius-pataisos namai	1			1
11.	Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas	3	2	1	6
12.	Vaikų socializacijos centras „Širvėna“		3	1	4
13.	Vilniaus vaikų socializacijos centras		3	2	5
14.	Kauno vaikų socializacijos centras „Saulutė“		2	1	3
15.	Kauno vaikų socializacijos centras		3	4	7
16.	Vėliučionių vaikų socializacijos centras		4	1	5
17.	Gruzdžių vaikų socializacijos centras		3	1	4
18.	Klaipėdos atviras jaunimo centras “Atviros erdvės”		1		1
19.	Kretingos suaugusiųjų ir jaunimo mokymo centro atvira jaunimo erdvė		2		2
20.	Radviliškio r. sav. Švietimo ir sporto paslaugų centro atviras jaunimo centras		1		1
21.	VšĮ „Actio Catholica Partia“ atviras jaunimo centras „Vartai“, Kaunas		1		1
22.	VšĮ „Grijos vaikai“		1		1
23.	Vilniaus rajono psichologinė-pedagoginė tarnyba			1	1
24.	Kauno raj. švietimo centro pedagoginė psichologinė tarnyba			1	1
25.	Ignalinos pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai centras			1	1
26.	Šiaulių miesto psichologinė-pedagoginė tarnyba			1	1
27.	Joniškio rajono švietimo centro pedagoginė psichologinė tarnyba			1	1
28.	Biržų r. pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai centras			1	1
29.	VšĮ Lazdijų švietimo centras			1	1
30.	Panevėžio miesto psichologinė-pedagoginė tarnyba			1	1
31.	Elektrėnų psichologinė-pedagoginė tarnyba			1	1
32.	Šilutės r. švietimo pagalbos tarnyba			1	1
33.	Šilalės švietimo pagalbos tarnyba			1	1
34.	Mažeikių rajono psichologinė-pedagoginė tarnyba			1	1
35.	Jonavos rajono psichologinė-pedagoginė tarnyba			1	1
36.	Panevėžio rajono psichologinė-pedagoginė tarnyba			1	1
	Iš viso	23	27	26	76